

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Педагогічний інститут

Каптур Галина Антонівна

**РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ТА
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО СПЕЦКУРСУ
«Лінгводидактичний аналіз тексту у курсі рідної мови»**
для студентів педагогічного інституту

ЛУЦЬК 2012

Лінгводидактичний аналіз тексту у курсі рідної мови. Робоча навчальна програма та методичні рекомендації для студентів спеціальності «Початкова освіта» педагогічного інституту Волинського національного університету імені Лесі Українки, 2012.

Розробник:

Каптур Г.А. - кандидат філологічних наук, доцент кафедри філології та методики початкової освіти педагогічного інституту Волинського національного університету імені Лесі Українки

Рецензент:

Павленко Л.П. - кандидат філологічних наук, професор кафедри історії та культури української мови

Ухвалено на засіданні кафедри філології та методики початкової освіти
(*Протокол № 10 від 23.03.2012 р.*)

Ухвалено методичною комісією педагогічного інституту Волинського національного університету імені Лесі Українки
(*Протокол № 8 від 13.04. 2012 р.*)

Ухвалено методичною радою Волинського національного університету імені Лесі Українки
(*Протокол №9 від 23.05. 2012 р.*)

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ ТА МЕТОДИЧНИХ
РЕКОМЕНДАЦІЙ

1.ОПИС НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ

Напря́м, спе́ціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчального курсу
Галузь знань: 0101 <i>Педагогічна освіта</i> Спеціальність(напря́м підготовки: 6.010102 <i>«Початкова освіта»</i> Освітньо-кваліфікаційний рівень: <i>бакалавр</i>	Кількість кредитів, відповідних ECTS: 2,5 <i>кредити</i> Загальна кількість годин: 90 Тип курсу: <i>за вибором</i> Рік підготовки: 4 Семестр: 8 Лекції: <i>14 годин</i> Практичні: <i>20 годин</i> Самостійна робота: <i>28 годин</i> Індивідуальна робота: <i>28 годин</i> Модулів: 3 Змістових модулів: 2 Вид контролю: <i>залік</i>

2. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Робоча програма з курсу “ Лінгводидактичний аналіз тексту у курсі рідної мови” складена відповідно до програми сучасної української літературної мови для студентів педагогічного інституту Волинського національного університету імені Лесі Українки спеціальності «Початкова освіта». Курс читається протягом УІІ семестру.Програмою передбачено 14 год. лекційних, 20 год. – практичних, 28 год.- самостійної роботи, 28 год. – індивідуальної роботи, завершується вивчення курсу заліком.

Лекційний курс розрахований на виявлення системи мовленнєвих естетичних функцій усіх мовних одиниць, усіх категорій (лексичних,

фразеологічних, фонетико-орфоепічних, морфемних, словотворчих, частиномовних, синтаксичних), які беруть участь у створенні системи художніх образів тексту.

Практична частина ставить своїм завданням познайомити майбутніх спеціалістів у галузі початкової освіти з вузловими, найбільш важливими і складними питаннями лінгвістичного аналізу художнього тексту і показати, як теоретичні положення втілюються на практиці.

Поставлені завдання визначають вибір різноманітних видів занять:

- а) аналіз найважливіших проблем курсу заздалегідь визначеним планом;
- б) реферати студентів із конкретних питань курсу з подальшим обговоренням;
- в) проведення студентами фрагментів уроків із застосуванням художнього тексту на основі їх взаємозв'язку в аудиторії;
- г) курсові, дипломні, магістерські роботи на запропоновану тематику.

Заняття з курсу завершуються заліком. Основою для заліку служать не лише засвоєння змісту курсу "Лінгводидактичний аналіз тексту у курсі рідної мови", але й творче виконання кожним студентом низки усних і письмових самостійних завдань (вивчення книжкових фондів бібліотек, огляди навчально-методичної літератури за визначеною темою, планування уроків на місцевому матеріалі, конспекти уроків із теми „Текст” та ін.).

Різноманітний за своїм науковим і практичним змістом, курс **"Лінгводидактичний аналіз тексту у курсі рідної мови"** ставить за мету забезпечити науковий рівень методики формування у майбутнього вчителя початкових класів вміння проникнути в суть художнього твору, виявити в словесному тексті причини і фактори його ідейно-естетичного, виховного, емоційного впливу. Метою лінгвістичного аналізу тексту є вироблення навичок системного комплексного лінгвістичного аналізу мовностилістичної структури художніх текстів. Зміст курсу передбачає розв'язання таких завдань:

- проаналізувати основні поняття, закони і закономірності теорії і технології формування тексту, процес його становлення;
- запропонувати алгоритм роботи з текстом, що забезпечить спеціалістам фактичне знання навчального матеріалу, володіння текстом у всьому розмаїтті його форм, видів і жанрів;
- розвивати мовно-естетичне чуття, формувати знання та уміння проникати в суть художнього тексту;
- розкрити значущість і зміст роботи з текстом на різних етапах навчання;
- навчити студентів розпізнавати стилістичні прийоми і засоби виразності художньої мови тексту.
- сформувати вміння застосовувати знання філологічних дисциплін (літературознавство, мовознавство, історія української літератури, дитяча література, методика викладання української мови тощо) для лінгвоаналізу;
- формувати читача „високої культури душі”.

Доцільність спецкурсу " Лінгводидактичний аналіз тексту у курсі рідної мови" - незаперечна, бо поки що ми всі аналізуємо різні тексти, не вивчаючи методики такого аналізу, його методів і прийомів. Варто більш активно (залежно від специфіки тексту) вводити в обіг для аналізу найбільш інформативні одиниці (домінантні) лексеми, які позитивно характеризують суть основної смислової опозиції; розглядати морфологічну будову тексту у всій багатоманітності, виділяти синтаксичні структури, які забезпечують динамізм тексту, чи ті, що створюють синтаксичну аритмію.

Вимоги до знань та вмінь студентів:

Студенти повинні *знати*:

- базові поняття та категорії лінгвістики тексту;
- рівні нагромадження та актуалізації інформації в тексті;
- прагматичні одиниці тексту як надфразової комунікативної одиниці;

- особливості композиції прозового, драматургічного та поетичного тексту;
- стилістичні засоби та прийоми, що застосовуються для досягнення образності художнього тексту;

Студенти повинні *вміти*:

- застосувати здобуті теоретичні знання на практиці;
- виділити сюжетну лінію, сильні позиції, інформаційні вузли тексту;
- визначити стилістичні засоби, що створюють образність тексту;
- зробити лінгвістичний аналіз тексту;

3. СТРУКТУРА ЗАЛІКОВОГО КРЕДИТУ КУРСУ

Тема	Лекції	Практичні Заняття	Само- стійна робота	Індиві- дуальна робота	Вид контролю	Всього
Змістовий модуль 1. Текст як об’єкт дослідження. Основні терміни і поняття лінгвістичного аналізу тексту						
Тема 1. Предмет і завдання лінгвістичного аналізу тексту. Класифікація текстів	2	2	4	4		
Тема 2. Основні категорії тексту	2	4	4	4		
Тема 3. Рівень цілісного тексту	2	2	4	4		
Змістовий модуль 2. Цілісний лінгвістичний аналіз художніх і нехудожніх текстів						
Тема 4. Лінгвістичний аналіз художнього тексту. Фонографічний та морфолого-словотвірний рівні.	2	4	4	4		
Тема 5. Лінгвістичний аналіз художнього тексту. Лексичний, морфологічний та синтаксичний рівні.	2	2	4	4		
Тема 6. Лінгвістичний аналіз текстів різних стилів	2	2	4	4		
Тема 7. Методика проведення лінгвістичного аналізу тексту. Ознайомлення з особливостями вивчення тексту у початковій школі	2	4	4	4		
Всього годин:	14	20	28	28	залік	90

4. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЗМІСТОВИХ МОДУЛІВ □□□□□□□□

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ТЕКСТ ЯК ОБ'ЄКТ ДОСЛІДЖЕННЯ. ОСНОВНІ ТЕРМІНИ І ПОНЯТТЯ ЛІНГВІСТИЧНОГО АНАЛІЗУ ТЕКСТУ

Предмет і завдання лінгвістичного аналізу тексту. Різновиди лінгвістичного аналізу тексту. Методи і прийоми лінгвістичного дослідження тексту. Текст у лінгвістиці та інших філологічних науках. Концептуальні виміри тексту, дискурсу і твору.

Підтекст. Класифікація. Тракткування тексту в науковій літературі. Категорії тексту. Цілісність. Зв'язність. Повтори. Членування. Лінійність. Інформативність. Завершеність. Інші категорії. Контекст і підтекст. Контекст. Підтекст.

Класифікація текстів. Основні підходи до лінгвістичної класифікації текстів. Різновиди текстів за характером побудови. Класифікація текстів за їх функціонально-смісловим призначенням. Розподіл текстів за кількістю учасників у мовленні. Різновиди текстів за їх жанровою належністю. Типи текстів за їх стильовою співвіднесеністю. Групи текстів за формою репрезентації.

Основні категорії тексту. Лінгвістичні типи текстів. Категорії тексту в мовознавстві. Категорія «цілісність тексту». «Зв'язність» як найважливіша категорія тексту. «Дискретність» («членованість») як текстова категорія. Складне синтаксичне ціле (ССЦ) як одиниця дискретності тексту. Членування тексту на абзаци. Дискретність тексту і заголовки. Категорія «інформативність» («змістовність»), її мовне вираження у тексті. Репрезентація категорії «референційність» у тексті. «Континуум» як категорія часу і простору у тексті. Інтертекстуальність. Категорія «антропоцентричність». Адресантність і адресатність у тексті.

Рівень цілісного тексту. Модель тексту. Заголовок. Заголовок у художньому творі. Газетні заголовки. Заголовки наукових праць.

Інтродуктивний блок. Вступ. Передмова. Інформативний блок .Завершальний блок . Комунікативно-мовленнєві форми.

Окремі елементи тексту. Слова-концепти. Символічні значення. Символ як універсальне загальнофілософське поняття. Національні символи.Індивідуально-авторські символи. Власні імена. Літературні оніми. Імена в поетичному мовленні. Біблійні персонажі.Українські прізвища і прізвиська.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.

ЦІЛІСНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ХУДОЖНІХ І НЕХУДОЖНІХ ТЕКСТІВ

Лінгвістичний аналіз художнього тексту. Тропи. Епітети.Порівняння. Метафори. Художній текст і твір.Поетичне мовлення.Прозове мовлення.

Драматургічне мовлення.Специфіка аналізу мови художнього твору.Фарба і слово. Запах і слово.Смак і слово.Слово і музика.

Фонографічний рівень аналізу художнього тексту. Алітерація й асонанс. Анафора й епіфора. Ритм. Вигуки. Звуконаслідування. Графон. Графічні засоби. Семантика великої літери.Інтонаційно-пунктуаційні засоби виражальності.

Морфемно-словотвірний рівень аналізу художнього тексту. Стилiстичні функції суфіксів. Суфікси пестливості. Суфікси зменшуваності.Згрубіло-збільшувані суфікси. Інші функції суфіксів. Стилiстичні функції префіксів.Повтор морфем.Тавтологія. Оказіональні слова.

Лексичний рівень аналізу художнього тексту. Стилiстично нейтральна лексика. Використання полісемії в художньому тексті. Омонімія. Паронімія. Синонімія. Антонімія. Омоніми. Пароніми. Синоніми. Антоніми. Марковані слова. Емоційні слова. Виробничо-професійна лексика. Територіальні діалектизми. Жаргонізми. Просторічна і лайлива лексика. Повтори лексем як вияв експресії.

Фразеологізми у художньому тексті. Фразеологізми у художніх творах. Народнорозмовні фразеологізми.

Морфологічний рівень аналізу тексту. Іменники у художньому тексті. Прикметники у художньому тексті. Стягнені та нестягнені форми прикметників. Кольористика. Числівники в художньому тексті. Дієслівні форми в художньому тексті. Займенники у художньому тексті. Повтор частин мови в тексті.

Синтаксичний аналіз тексту. Синтаксичні зачини та їх особливості. Односкладні називні речення та їх функції в художньому тексті. Парцельовані конструкції. Супердовгі конструкції. Полісиндетон і асиндетон. Синтаксичні стилістичні фігури. Період. Еліпсис. Інверсія. Паралелізм. Риторичні фігури. Ритм прози.

Лінгвістичний аналіз наукового тексту. Формування наукового стилю в українській мові. Наукові тексти та їх класифікація. Власне наукові тексти. Науково-навчальні тексти. Науково-популярні тексти. Специфічні мовні ознаки наукових текстів. Термінологія наукових текстів. Метафори в науковому тексті. Граматичні особливості наукових текстів. Морфологічні ознаки наукового стилю. Синтаксичні ознаки наукового стилю. Основні вимоги до оформлення наукового тексту. Загальні вимоги. Модель наукового тексту. Мовні формули й оформлення.

Лінгвістичний аналіз публіцистичних текстів. Витоки публіцистичного стилю. Мова газети. Газетні заголовки. Синтагматика тексту. Парадигматика публіцистичного тексту. Синоніми у мові ЗМІ. Поняттєві та стилістичні синоніми у мові ЗМІ. Нові форми позначення реалій. Фразеологія у мові сучасних ЗМІ. Синтаксичні конструкції в мові ЗМІ. Фігури накопичення. Фігури уникнення. Фігури переміщення.

Лінгвістичний аналіз текстів офіційно-ділового стилю. З історії становлення офіційно-ділового стилю української мови. Графіка текстів офіційно-ділового стилю. Мова ділових документів.

Методика проведення лінгвістичного аналізу тексту. Художній текст. Прийоми дослідження мови художнього тексту. Врахування жанрових особливостей літературного твору. Вимоги до аналізу нехудожніх текстів.

Ознайомлення з особливостями вивчення тексту у початковій школі. Відомості про текст на уроках опрацювання лінгвістичного матеріалу. Спостереження над текстом при вивченні лексики і словотвору. Спостереження над засобами міжфразових зв'язків під час вивчення частин мови. Спостереження над засобами міжфразових зв'язків під час вивчення синтаксису. Робота над текстом у системі розвитку зв'язного мовлення молодших школярів.

5. ЛЕКЦІЙНИЙ КУРС

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.

ТЕКСТ ЯК ОБ'ЄКТ ДОСЛІДЖЕННЯ. ОСНОВНІ ТЕРМІНИ І ПОНЯТТЯ ЛІНГВІСТИЧНОГО АНАЛІЗУ ТЕКСТУ

Тема 1: Предмет і завдання лінгвістичного аналізу тексту.

Класифікація текстів (2 год.)

Мета: ознайомити студентів із сутністю поняття „текст”, класифікацією текстів.

Завдання: охарактеризувати основні методи і прийоми лінгвістичного аналізу текстів; визначити основні підходи до класифікації текстів; розглянути класифікацію текстів за функціонально-смісловим призначенням та кількістю учасників у мовленні.

ПЛАН

- 1.Різновиди лінгвістичного аналізу тексту.
- 2.Методи і прийоми лінгвістичного дослідження тексту. Текст у лінгвістиці та інших філологічних науках. Концептуальні виміри тексту, дискурсу і твору.
- 3.Підтекст. Класифікація. Тракткування тексту в науковій літературі. Категорії тексту. Цілісність.Зв'язність. Повтори.Членування .Лінійність. Інформативність. Завершеність.Інші категорії .
- 4.Контекст і підтекст .Контекст . Підтекст.
- 5.Основні підходи до лінгвістичної класифікації текстів.Різновиди текстів за характером побудови.
- 6.Класифікація текстів за їх функціонально-смісловим призначенням.
- 7.Розподіл текстів за кількістю учасників у мовленні.
- 8.Різновиди текстів за їх жанровою належністю.
- 9.Типи текстів за їх стильовою співвіднесеністю.
- 10.Групи текстів за формою репрезентації.

Рекомендована література:

Основна: 1,8,9,12, 21, 22, 23, 25

Додаткова: 1,4, 18, 27, 28, 30, 33, 34, 35, 44, 45, 54, 59, 72, 96, 97, 99, 115, 116, 119.

Тема 2: Основні категорії тексту (2 год.)

Мета: з'ясувати сутність основних категорій тексту та форм їх реалізації.

Завдання: розкрити сутність категорій тексту в мовознавстві; з'ясувати проблеми дискретності, інформативності, референційності, інтертекстуальності, антропоцентричності тексту.

ПЛАН

1. Основні категорії тексту. Лінгвістичні типи текстів. Категорії тексту в мовознавстві.

2. Категорія «цілісність тексту». «Зв'язність» як найважливіша категорія тексту. «Дискретність» («членованість») як текстова категорія.

3. Складне синтаксичне ціле (ССЦ) як одиниця дискретності тексту.

4. Членування тексту на абзаци.

5. Дискретність тексту і заголовки.

6. Категорія «інформативність» («змістовність»), її мовне вираження у тексті.

7. Репрезентація категорії «референційність» у тексті. «Континуум» як категорія часу і простору у тексті.

8. Інтертекстуальність.

9. Категорія «антропоцентричність». Адресантність і адресатність у тексті.

Рекомендована література:

Основна: 7, 8, 9, 11, 12, 20

Додаткова: 5, 55, 56, 57, 58, 61, 63, 68, 73, 76, 79, 81, 91, 92, 93, 105, 106, 117, 120

Тема 3: Рівень цілісного тексту (2 год.)

Мета: домогтися усвідомлення студентами рівня цілісності тексту.

Завдання: розкрити роль заголовків у художньому творі; простежити за інтродуктивним блоком; з'ясувати роль слів-символів, слів-концептів, власних імен у художньому тексті.

ПЛАН

1. Рівень цілісного тексту. Модель тексту.
2. Заголовок . Заголовок у художньому творі. Газетні заголовки
Заголовки наукових праць.
3. Інтродуктивний блок. Вступ. Передмова. Інформативний блок.
Завершальний блок . Комунікативно-мовленнєві форми.
4. Окремі елементи тексту. Слова-концепти.
5. Символічні значення. Символ як універсальне загальнофілософське поняття. Національні символи. Індивідуально-авторські символи.
6. Власні імена. Літературні оніми. Імена в поетичному мовленні.
Біблійні персонажі. Українські прізвища і прізвиська.

Рекомендована література:

Основна: 2, 3, 10, 15, 16, 19, 20, 24.

Додаткова: 2, 12, 23, 24, 35, 37, 38, 64, 69, 77, 94, 101, 109, 110

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ЦІЛІСНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ХУДОЖНІХ І НЕХУДОЖНІХ ТЕКСТІВ

Тема 4: Лінгвістичний аналіз художнього тексту. Фонографічний та морфолого-словотвірний рівні (2 год.)

Мета: ознайомити студентів із фонографічним і морфолого-синтаксичним рівнями аналізу тексту.

Завдання: з'ясувати структуру фонографічного та морфемно-словотвірного рівнів аналізу тексту.

ПЛАН

1. Тропи. Епітети. Порівняння. Метафори.
2. Художній текст і твір. Поетичне мовлення. Прозове мовлення. Драматургічне мовлення.
3. Специфіка аналізу мови художнього твору. Фарба і слово. Запах і слово. Смак і слово. Слово і музика.
4. Фонографічний рівень аналізу художнього тексту. Алітерація й асонанс. Анафора й епіфора. Ритм. Вигуки. Звуконаслідування. Графон. Графічні засоби. Семантика великої літери. Інтонаційно-пунктуаційні засоби виражальності.
5. Морфемно-словотвірний рівень аналізу художнього тексту. Стилістичні функції суфіксів. Суфікси пестливості. Суфікси зменшуваності. Згрубіло-збільшувані суфікси. Інші функції суфіксів. Стилістичні функції префіксів. Повтор морфем. Тавтологія. Оказіональні слова.

Рекомендована література:

Основна: 1, 4, 7, 10, 12, 13, 14, 28, 30

Додаткова: 6, 7, 8, 13, 17, 29, 46, 51, 65, 70, 71, 78, 87.

Тема 5: Лінгвістичний аналіз художнього тексту. Лексичний, морфологічний та синтаксичний рівні (2 год.)

Мета: ознайомити студентів із лексичним, морфологічним та синтаксичним рівнями аналізу тексту.

Завдання: з'ясувати структуру лексичного, морфологічного та синтаксичного рівнів аналізу тексту.

ПЛАН

1. Лексичний рівень аналізу художнього тексту. Стилістично нейтральна лексика. Використання полісемії в художньому тексті. Омонімія. Паронімія. Синонімія. Антонімія. Омоніми. Пароніми. Синоніми. Антоніми.

Марковані слова. Емоційні слова. Виробничо-професійна лексика. Територіальні діалектизми. Жаргонізми. Просторічна і лайлива лексика. Повтори лексем як вияв експресії.

2. Фразеологізми у художньому тексті. Фразеологізми у художніх творах. Народнорозмовні фразеологізми.

3. Морфологічний рівень аналізу тексту. Іменники у художньому тексті. Прикметники у художньому тексті. Стягнені та нестягнені форми прикметників. Кольористика. Числівники в художньому тексті. Дієслівні форми в художньому тексті. Займенники у художньому тексті. Повтор частин мови в тексті.

4. Синтаксичний аналіз тексту. Синтаксичні зачини та їх особливості. Односкладні називні речення та їх функції в художньому тексті. Парцельовані конструкції. Супердовгі конструкції. Полісиндетон і асиндетон. Синтаксичні стилістичні фігури. Період. Еліпсис. Інверсія. Паралелізм. Риторичні фігури. Ритм прози.

Рекомендована література:

Основна: 4, 13, 17, 18, 27, 31, 34

Додаткова: 3, 14, 15, 16, 32, 47, 49, 51, 52, 53, 66, 86, 95, 100, 102, 108, 113, 114, 118

Тема 6: Лінгвістичний аналіз текстів різних стилів (2 год.)

Мета: ознайомити студентів із лінгвістичним аналізом текстів різних стилів.

Завдання: з'ясувати структуру наукових, публіцистичних текстів; текстів офіційно-ділового стилю.

ПЛАН

1. Лінгвістичний аналіз наукового тексту. Формування наукового стилю в українській мові. Наукові тексти та їх класифікація. Метафори в науковому

тексті. Граматичні особливості наукових текстів. Морфологічні ознаки наукового стилю. Синтаксичні ознаки наукового стилю. Основні вимоги до оформлення наукового тексту. Загальні вимоги. Модель наукового тексту. Мовні формули й оформлення.

2. Лінгвістичний аналіз публіцистичних текстів. Мова газети. Газетні заголовки. Синтагматика тексту. Парадигматика публіцистичного тексту. Синоніми у мові ЗМІ. Фразеологія у мові сучасних ЗМІ. Синтаксичні конструкції в мові ЗМІ. Фігури накопичення. Фігури уникнення. Фігури переміщення.

3. Лінгвістичний аналіз текстів офіційно-ділового стилю. З історії становлення офіційно-ділового стилю української мови. Графіка текстів офіційно-ділового стилю. Мова ділових документів.

Рекомендована література:

Основна: 13, 14, 19, 22, 26, 32, 33

Додаткова: 9, 21, 22, 83, 84, 85, 88, 89, 98, 107

Тема 7: Методика проведення лінгвістичного аналізу тексту. Ознайомлення з особливостями вивчення тексту у початковій школі (2 год.)

Мета: ознайомити студентів із методикою повного лінгвістичного аналізу тексту; розкрити роль лінгвістичного аналізу тексту на уроках рідної мови у початковій школі.

Завдання: з'ясувати схему лінгвістичного аналізу тексту; визначити різні форми роботи із художнім текстом на уроках рідної мови у початковій школі.

ПЛАН

1. Методика проведення лінгвістичного аналізу тексту. Художній текст.
2. Прийоми дослідження мови художнього тексту. Врахування жанрових особливостей літературного твору. Вимоги до аналізу нехудожніх текстів.

3. Початкове ознайомлення з особливостями тексту у початковій школі.
4. Відомості про текст на уроках опрацювання лінгвістичного матеріалу.
5. Спостереження над текстом при вивченні лексики і словотвору.
6. Спостереження над засобами міжфразових зв'язків під час вивчення частин мови.
7. Спостереження над засобами міжфразових зв'язків під час вивчення синтаксису.
8. Робота над текстом у системі розвитку зв'язного мовлення молодших школярів.

Рекомендована література:

Основна: 1, 6, 7, 9, 11, 13, 14, 19, 21, 24, 27, 32.

Додаткова: 11, 19, 20, 25, 31, 39, 40, 41, 42, 43, 48, 60, 62, 67, 74, 75, 80, 82, 90, 103, 104, 111, 112.

6. ПРАКТИЧНИЙ КУРС

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ТЕКСТ ЯК ОБ'ЄКТ ДОСЛІДЖЕННЯ. ОСНОВНІ ТЕРМІНИ І ПОНЯТТЯ ЛІНГВІСТИЧНОГО АНАЛІЗУ ТЕКСТУ

Практичне заняття №1 (2 год.)

Тема: Предмет і завдання лінгвістичного аналізу тексту

Мета: ознайомити студентів із сутністю поняття «текст», класифікацією текстів.

Завдання: охарактеризувати основні методи і прийоми лінгвістичного аналізу текстів; визначити основні підходи до класифікації текстів; розглянути класифікацію текстів за функціонально-смісловим призначенням та кількістю учасників у мовленні.

План

1. Різновиди лінгвістичного аналізу тексту.
2. Методи і прийоми лінгвістичного дослідження тексту.
3. Трагування тексту в науковій літературі.
4. Категорії тексту.
5. Слово. Знак. Дискурс.
6. Основні підходи до лінгвістичної класифікації текстів. Різновиди текстів за характером побудови.
7. Класифікація текстів за їх функціонально-смісловим призначенням.
8. Різновиди текстів за їх жанровою належністю та стильовою співвіднесеністю.

Практичні завдання:

1. Опрацюйте наукову статтю Р. Варта «От произведения к тексту» (Варт Р. Избранные работы: Семиотика: Поэтика. - М.: Прогресс, 1989. - С. 413-424.)

II. Поясніть, у чому полягає співвідношення форми і змісту у художньому тексті (комунікативний та когнітивний аспекти), опрацювавши наукову працю Краснової Л. «Текст як художня цілісність» (Українська мова та література. – 2006. – Число 11(171). – С.5-6).

Рекомендована література:

Основна: 1,8,9,12, 21, 22, 23, 25

Додаткова: 1,4, 12, 18, 27, 28, 30, 33, 34, 35, 44, 45, 52, 54, 59, 72, 96, 97, 99, 115, 116, 119.

Практичне заняття №2 (4 год.)

Тема: Основні категорії тексту

Мета: з'ясувати сутність основних категорій тексту та форм їх реалізації.

Завдання: розкрити сутність категорій тексту в мовознавстві; з'ясувати проблеми дискретності, інформативності, референційності, інтертекстуальності, антропоцентричності тексту.

План

- 1.Лінгвістичні типи текстів. Категорії тексту в мовознавстві.
- 2.Категорія «цілісність тексту». «Зв'язність» як найважливіша категорія тексту. «Дискретність» («членованість») як текстова категорія.
- 3.Складне синтаксичне ціле (ССЦ) як одиниця дискретності тексту.
- 4.Членування тексту на абзаци.
- 5.Дискретність тексту і заголовки.
- 6.Категорія «інформативність» («змістовність»), її мовне вираження у тексті.
- 7.Інтертекстуальність.

Практичне завдання:

I. Розкрийте питання інтертекстуальності як лінгвістичної проблеми, використовуючи наукову працю Пьеге-Гро Н. «Введение в теорию интертекстуальности» (М.: ЛКИ, 2008).

II. Поясніть роль заголовка, використовуючи наукову статтю А. Загнітка „Текстотвірний потенціал заголовка” (Українознавство. – 2006. – № 1. – С. 164-169; (<http://www/ualogos.kiev.ua>)).

Рекомендована література:

Основна: 7, 8, 9, 11, 12, 20.

Додаткова: 5, 35, 55, 56, 57, 58, 61, 63, 68, 73, 76, 79, 81, 91, 92, 93, 105, 106, 117, 120.

Практичне заняття №3 (2 год.)

Тема: Рівень цілісного тексту

Мета: домогтися усвідомлення студентами рівня цілості тексту.

Завдання: розкрити роль заголовків у художньому творі; простежити за інтродуктивним блоком; з'ясувати роль слів-символів, слів-концептів, власних імен у художньому тексті.

План

1. Модель тексту.
2. Заголовок. Заголовок у художньому творі.
3. Інтродуктивний блок.
4. Окремі елементи тексту. Слова-концепти.
5. Символ як універсальне загальнофілософське поняття.
6. Власні імена. Літературні оніми. Імена в поетичному мовленні. Біблійні персонажі. Українські прізвища і прізвиська.

Практичні завдання:

I. Опрацюйте наукову статтю А. Мойсієнка „Символ як явище аперцепції” (Мовознавство. — 1993. — № 3.- С.23-28).

П. Поясніть, у чому полягає лінгвістичне коментування художнього тексту, використовуючи матеріали статті Л.Єгорової «Лінгвістичне коментування художнього тексту» (Початкова школа. — 1992. — № 2.- С.10-15).

Рекомендована література:

Основна: 2, 3, 10, 15, 16,19, 20, 24.

Додаткова: 2, 12, 23, 24, 35, 37, 38, 64, 69, 77, 94, 101, 109, 110

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ЦІЛІСНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ХУДОЖНІХ І НЕХУДОЖНІХ ТЕКСТІВ

Практичне заняття №4 (4 год.)

Тема: Лінгвістичний аналіз художнього тексту. Фонографічний та морфолого-словотвірний рівні

Мета:ознайомити студентів із фонографічним і морфолого-синтаксичним рівнями аналізу тексту.

Завдання:з'ясувати структуру фонографічного та морфемно-словотвірного рівнів аналізу тексту.

План

- 1.Тропи. Епітети. Порівняння. Метафори.
- 2.Поетичне мовлення.Прозове мовлення. Драматургічне мовлення.
- 3.Специфіка аналізу мови художнього твору.
- 4.Фонографічний рівень аналізу художнього тексту.
- 5.Алітерація й асонанс. Анафора й епіфора. Ритм. Вигуки. Звуконаслідування.
- 6.Графон. Графічні засоби.
- 7.Семантика великої літери.Інтонаційно-пунктуаційні засоби виражальності.
8. Морфемно-словотвірний рівень аналізу художнього тексту.

9.Стилістичні функції суфіксів. Суфікси пестливості. Суфікси зменшуваності. Згрубіло-збільшувані суфікси. Інші функції суфіксів.

10.Стилістичні функції префіксів.

11.Повтор морфем.Тавтологія.

12.Оказіональні слова.

Практичне завдання:

I. Опрацюйте наукову статтю В.Ковальова «Вимовна експресія художньої прози» (Мовознавство. – 1973. -№1.-С. 23-25).

II. Сместійно доберіть художній текст і зробіть його фонографічний аналіз за схемою:

1.Знайдіть у тексті фонетичні засоби увиразнення і перелічіть їх.

2.Чи є алітерація та асонанс у тексті? Які саме звуки повторюються? Який звуковий образ створюється?

3.Чи є у тексті звукова анафора чи епіфора? Яка їх функція у тексті?

4.Охарактеризуйте ритм і риму поетичного тексту. Дайте їх детальний аналіз (віршовий розмір, чоловіча, жіноча чи дактилічна рима; спосіб римування).

5.Чи є у тексті вигуки? З якою метою їх ужито?

6.Чи є у тексті звуконаслідувальні слова? Яка їхня функція?

7.Графічні особливості тексту.

8.Графони у тексті. їх особливості. Чиє мовлення вони позначають?

9.Функції великої (малої) літери, пунктограм.

III. Доберіть самостійно художній текст і зробіть його морфемно-словотвірний аналіз за схемою:

1.Чи є у тексті специфічні афікси (префікси, суфікси)? Яка їх функція у тексті?

2.Чи спостерігаємо повтори морфем? З якою метою це робить автор?

3.Чи є у тексті оказіональні слова? За якою моделлю вони утворені?

4.Чи є у тексті тавтологія? Яка її функція?

Рекомендована література:

Основна: 1, 4, 7, 10, 12, 13, 14, 28, 30

Додаткова: 6,7, 8, 13, 17, 29, 46, 51, 65, 70, 71, 78, 87.

Практичне заняття №5 (2 год.)

**Тема: Лінгвістичний аналіз художнього тексту. Лексичний,
морфологічний та синтаксичний рівні**

Мета:ознайомити студентів із лексичним, морфологічним та синтаксичним рівнями аналізу тексту.

Завдання:з'ясувати структуру лексичного, морфологічного та синтаксичного рівнів аналізу

План

1. Лексичний рівень аналізу художнього тексту.
2. Стилiстично нейтральна лексика. Використання полісемії в художньому тексті. Омонімія. Паронімія. Синонімія. Антонімія.
- 3.Омоніми. Пароніми. Синоніми. Антоніми. Марковані слова. Емоційні слова. Виробничо-професійна лексика. Територіальні діалектизми. Жаргонізми. Просторічна і лайлива лексика. Повтори лексем як вияв експресії.
4. Фразеологізми у художньому тексті. Фразеологізми у художніх творах. Народнорозмовні фразеологізми.
5. Морфологічний рівень аналізу тексту. Іменники у художньому тексті. Прикметники у художньому тексті. Стягнені та нестягнені форми прикметників. Кольористика. Числівники в художньому тексті. Дієслівні форми в художньому тексті. Займенники у художньому тексті. Повтор частин мови в тексті.
6. Синтаксичний аналіз тексту.Синтаксичні зачини та їх особливості. Односкладні називні речення та їх функції в художньому тексті.

7. Синтаксичні стилістичні фігури. Період. Еліпсис. Інверсія. Паралелізм. Риторичні фігури. Ритм прози.

Практичні завдання:

- I. З'ясуйте роль естетичних засобів виразності у художньому тексті, використовуючи матеріали статті О. Кучерук «Засоби естетичної виразності мови та їх вплив на учнів» (Дивослово. –1998. - №3. – с.13-15).
- II. Самостійно доберіть художній текст і зробіть його лексичний аналіз за схемою:

1. Текст якого функціонального стилю (підстилю) аналізується?
2. Визначте словниковий склад тексту за походженням. Доведіть доцільність уживання саме такого співвідношення лексики в аналізованому тексті.
3. Яке співвідношення нейтральної і стилістично маркованої лексики?
4. Чи є у тексті багатозначні слова? Яка їх роль (для створення образності, каламбурів, досягнення комічного чи іншого ефекту)?
5. Знайдіть у тексті синоніми та з'ясуйте їх роль (для точного відбору слова, як засіб ампліфікації, усунення тавтології тощо).
6. Визначте, чи є у тексті антоніми. З якою метою вони вжиті (засіб контрасту, оксиморону, енантеосемії)?
7. Визначте роль омонімів та паронімів у тексті, якщо вони є.
8. Чи є у тексті маркована лексика? Яка її функція?
9. Чи є у творі пасивна лексика? З якою метою її вживає автор?
10. Чи є у тексті тропи, побудовані на переносному уживанні слова? Які саме?
11. Зверніть увагу на лексичні повтори та прокоментуйте їх функцію.

III. Самостійно доберіть художній текст і зробіть його морфологічний аналіз за схемою:

1. Визначте функції іменників у тексті (номінативна, описова, оцінна, емоційна, символічна, конкретизувальна).
2. Функції прикметників у тексті (образна, символічна, описово-деталізувальна).
3. Чи є у тексті дієслова? Які саме дієслівні форми вжито? Для якого функціонального стилю це характерно?
4. Яку функцію відіграють у тексті займенники?
5. Чи є у тексті числівники? Для чого їх ужито?
6. Які службові слова є у тексті? Яку роль вони виконують?
7. Чим зумовлений відбір тих чи інших граматичних категорій (авторською настановою, жанром, стилем чи типом мовлення)?
8. Чи зафіксовані частиномовні повтори? їх призначення

IV. Самостійно доберіть художній текст і зробіть його синтаксичний аналіз за схемою:

1. Які типи речень переважають у тексті: прості чи складні?
2. Параметри речень: за довжиною, структурою.
3. Чи є у тексті односкладні речення? Яка їх функція (описова, узагальнено-смілова, виражальна)?
4. Вставні слова і речення та їх роль у тексті.
5. Чи є у тексті відокремлені члени речення? Як вони по дані? Яку функцію виконують?
6. Чи є у тексті пряма мова? Як вона оформлена? З якою метою подана?
7. Знайдіть в уривку надфразні єдності (складні синтаксичні цілі). Скільки їх? Як співвідносяться з абзацами? Які мікротемати подають?
8. Які синтаксичні одиниці переважають у тексті й чому?

Рекомендована література:

Основна: 4, 13, 17, 18, 27, 31, 34

Додаткова: 3, 14, 15, 16, 32, 47, 49, 51, 52, 53, 66, 86, 95, 100, 102, 108,

113, 114, 118

Практичне заняття №6 (2 год.)

Тема: Лінгвістичний аналіз текстів різних стилів (4 год.)

Мета: ознайомити студентів із лінгвістичним аналізом текстів різних стилів.

Завдання: з'ясувати структуру наукових, публіцистичних текстів; текстів офіційно-ділового стилю.

План

1. Лінгвістичний аналіз наукового тексту. Формування наукового стилю в українській мові.

2. Наукові тексти та їх класифікація.

3. Метафори в науковому тексті. Граматичні особливості наукових текстів. Морфологічні ознаки наукового стилю. Синтаксичні ознаки наукового стилю.

4. Лінгвістичний аналіз публіцистичних текстів. Мова газети. Газетні заголовки.

5. Лінгвістичний аналіз текстів офіційно-ділового стилю. Графіка текстів офіційно-ділового стилю. Мова ділових документів.

Практичні завдання:

I. Поясніть, у чому полягають структурно-семантичні особливості текстів наукового стилю, використовуючи матеріали наукової статті П. Селігей «Науковий стиль української мови: ресурси оновлення» (Мовознавство. – 2006. - № 2-3. – С. 174-186).

II. Самостійно доберіть нехудожній текст і зробіть його лінгвістичний аналіз, дотримуючись наступних порад:

1. *Передусім визначіть мовний стиль тексту.*
  2. *Назвіть ознаки, які це підтверджують.*
  3. *З'ясуйте модель тексту.*
  4. *Виявіть мовні засоби оформлення.*
  5. *До уваги можна брати морфемно-словтвірний, лексичний і синтаксичний рівні.*
  6. *Фонетичний рівень опустити.*
- Рекомендована література:
Основна: 13, 14, 19, 22, 26, 32, 33
Додаткова: 9, 21, 22, 83, 84, 85, 88, 89, 98, 107

Практичне заняття №7 (4 год.)

Тема: Методика проведення лінгвістичного аналізу тексту.

Ознайомлення з особливостями вивчення тексту у початковій школі

Мета: ознайомити студентів із методикою повного лінгвістичного аналізу тексту; розкрити роль лінгвістичного аналізу на уроках рідної мови у початковій школі.

Завдання: з'ясувати схему лінгвістичного аналізу тексту; визначити різні форми роботи із художнім текстом на уроках рідної мови у початковій школі.

План

1. Методика проведення лінгвістичного аналізу тексту.
2. Прийоми дослідження мови художнього тексту. Врахування жанрових особливостей літературного твору.
3. Ознайомлення з особливостями вивчення тексту у початковій школі.
4. Відомості про текст на уроках опрацювання лінгвістичного матеріалу у початковій школі.
5. Спостереження над текстом при вивченні лексики і словотвору.
6. Спостереження над засобами міжфразових зв'язків під час вивчення частин мови.
7. Спостереження над засобами міжфразових зв'язків під час вивчення синтаксису.

8.Робота над текстом у системі розвитку зв'язного мовлення молодших школярів.

Практичне завдання:

I. Поясніть своєрідність аналізу тексту на уроках мови, використовуючи матеріали наукової статті М. Пентиліук «Аналіз тексту на уроках мови» (Дивослово. — 1999. — № 3. — С. 30—32).

II. Самостійно доберіть художній текст і зробіть його повний лінгвістичний аналіз за схемою:

Схема цілісного лінгвістичного аналізу тексту

1.Визначити тип тексту:

- а) за характером побудови;*
- б) за функціонально-смісловим призначенням;*
- в) за участю у мовленні одного, двох і більше учасників;*
- г) за жанровою належністю;*
- ґ) за стильовою належністю;*
- д) за формою репрезентації.*

2.Указати мовні засоби вираження цілісності тексту.

3.Зазначити як виражається у тексті категорія членованості:

- а) на графічному рівні (слова, речення, абзаци, розділи, параграфи);*
- б) на композиційно-змістовому (надфразні єдності (НЄ), складне синтаксичне ціле (ССЦ), прозовастрофа (ПС), періоди, топіки, компоненти тексту).*

4.Дати характеристику інтегрування тексту графічними засобами:

- а) пунктуаційними (крапка, знак питання, дужки, двокрапка, кома, тире, лапки, три крапки, усунення пунктуації, знак оклику);*
- б) друкарськими (поєднання у тексті різних знакових систем, використання різних способів виділення у тексті, фігурне розташування рядків, графічне членування тексту на окремі ритміко-інтонаційні та експресивно-сміслові фрагменти, різні шрифти тощо).*

5.Дати характеристику інтегрування тексту фонетичними засобами:

- а) смислова закінченість фрази, ритму;*
- б) інтонування (ритмічність, емоційність);*
- в) мовленнєвий такт (смислова закінченість чи незакінченість);*
- г) милозвучність і римування;*
- ґ) наголошування (нормативність, ненормативність, причина цього);*
- д) засоби милозвучності — чергування голосних і приголосних (музикальність, вимовна легкість, співучість, асонанс, алітерація, анафора, епіфора).*

6.Визначити своєрідність інтегрування тексту на лексичному рівні, функціонування у ньому:

- а) споконвічної української лексики (спільноіндоєвропейської, спільнослов'янської, спільносхіднослов'янської і власне української) і запозичень; довести доцільність використання саме такого співвідношення лексики (щодо її походження);*
- б) лексики щодо її емоційності, нормативності (наявність діалектизмів, розмовно-просторічних елементів, професіоналізмів і жаргонізмів);*
- в) багатозначних слів та їх роль (для створення образності чи комічного ефекту,*

каламбурів);

г) синонімів, довести доцільність їхнього використання (для точного відбору слова, як засіб ампліфікації, для усунення тавтології);

г) антонімів, визначити доцільність їхнього використання (як засіб контрасту, оксиморону тощо);

д) омонімів і паронімів;

е) активної і пасивної лексики (архаїзмів та історизмів), неологізмів (загальномовних та індивідуально-авторських);

є) образних засобів (метафор, порівнянь, оксиморонів і под.), охарактеризувати їх з погляду оригінальності та доцільності.

7. Дати характеристику морфологічним засобам у тексті, визначивши при цьому:

а) функції іменника у тексті (номінативну, описову, оцінну, емоційну, символічну, конкретизувальну);

б) функції прикметників (виражальну, конкретизувальну, образну);

в) роль дієслів у тексті (виражальну, динамічну, емоційно-оцінну);

г) роль службових слів у тексті;

г) чим зумовлений відбір автором певних граматичних категорій (авторською настановою, жанром, стилем чи типом мовлення).

8. Дати характеристику інтегруванню тексту синтаксичними засобами, визначивши при цьому роль:

а) простих і складних речень, їхні смислові і стилістичні функції;

б) речень за метою висловлювання;

в) однорідних членів речення (номінативна (для перерахування), виражально-характеризувальна (для створення гумористичного ефекту);

г) односкладних речень (описова, узагальнювальносмислова, виражальна);

г) вставних слів і речень;

д) відокремлених членів речення;

е) речень з прямою мовою;

є) синтаксичних одиниць, які переважають у тексті; ж) синтаксичних фігур (порівняння, риторичні питання і звертання, еліпсис тощо).

9. Охарактеризувати категорію зв'язності у тексті (граматична, семантична, смислова, ономазіологічна, структурно-композиційна, прагматична).

10. Пояснити, у чому полягає мовна своєрідність категорії інформативності тексту.

11. Зазначити, як виражаються у тексті категорії адресантності (колективний, невідомий, неактуальний, узагальнений, містифікований автори) й адресатності (реальний, передбачуваний, текстовий читачі).

12. Указати на лінгвальну репрезентацію текстової категорії референційності (реальна, квазіреальна, ірреальна, алегорійна моделі тексту).

13. Пояснити, у чому полягає специфіка текстового континууму (фабульний, сюжетний континууми, хронотоп, проспекція, ретроспекція).

14. Охарактеризувати роль інтертекстуальності аналізованого вами тексту (власне інтертекстуальність — цитати; паратекстуальність — співвідношення тексту із заголовком, епіграфом, післямовою, дописування чужого претексту; гіпертекстуальність — пародіювання одним текстом іншого; архітекстуальність — жанровий зв'язок текстів).

15. З'ясувати ідею (концепт) тексту.

16. Визначити логічну і мовну домінанти тексту.

17. Назвати індивідуально-авторські мовні засоби, які створюють особливості саме цього тексту.

18. Зробити висновок про доцільність мовних засобів, які несуть основне смислове і виразове навантаження, сприяють точному і дійовому передаванню теми та концепції

тексту.

Рекомендована література:

Основна: 1, 6, 7, 9, 11, 13, 14, 19, 21, 24, 27, 32.

Додаткова: 11, 19, 20, 25, 31, 39, 40, 41, 42, 43, 48, 60, 62, 67, 74, 75, 80,
82, 90, 103, 104, 111, 112.

7. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Охарактеризуйте заголовки як один із компонентів тексту. Назвіть його структурні та функційні особливості у текстах різних стилів(на основі самостійного підбраного художнього твору).(2год.).
2. Проаналізуйте інтродуктивний (вступний) блок та його стилеві варіанти (на основі самостійного підбраного художнього твору) (2год.).
3. Проаналізуйте інформативний (основний) блок та його стилеві варіанти (на основі самостійного підбраного художнього твору). (2год.).
4. Наведіть приклади загальнофілософських символів, національно-культурних, індивідуально-авторських. (2год.).
5. Наведіть приклади різного трактування символів в українській та російській культурах. (2год.).
6. Наведіть приклади звукової анафори у поетичному та прозовому тексті. (2год.).
7. Доведіть, що афікси здатні насичувати текст додатковим змістом. (2год.).
8. Наведіть приклади вигуків, які найчастіше вживаються у творах: фольклорних; поетичних; прозових; драматичних. (2год.).
9. Наведіть приклади з художньої літератури, які б ілюстрували зміну лексичного складу мови. (2год.).
10. Проаналізуйте вживання багатозначних слів у художніх текстах(на основі самостійного підбраного художнього твору). (2год.).
11. Наведіть приклади з художньої літератури, які б ілюстрували зміну лексичного складу мови. (2год.).
12. Розкажіть про виробничо-професійну лексику в художньому творі (поезії, прозі, драматургії). (2год.).
13. Охарактеризуйте мову газетних текстів: газетні заголовки та їх функції; пошуки нових лексичних засобів вираження; синтагматика публіцистичного тексту; парадигматика публіцистичного тексту; синоніми у мові ЗМІ; фразеологізми у тексті газети; словотвірні новотвори. (2год.).
14. Розкажіть про інноваційні експресивні синтаксичні конструкції в мові ЗМІ: фігури накопичення (анафора, епіфора, енапада, ана-диплоза, полісиндетон, градація); фігури уникнення (еліпс, зевгма, асиндетон);фігури переміщення (інверсія, паралелізм, хіазм тощо). (2год.).

8. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Індивідуальна робота студентів передбачає виявлення рівня засвоєння знань, отриманих під час лекційних, практичних занять, охоплює весь зміст навчального курсу.

Вимоги до виконання індивідуальних завдань:

- самостійність виконання;
- креативність;
- можливість практичного використання у подальшій професійній діяльності;
- логічність викладу (для реферету, доповіді, статті), оформлення згідно з вимогами.

У процесі вивчення курсу „Лінгводидактичний аналіз тексту у курсі рідної мови” кожному студенту необхідно виконати індивідуальне завдання (творче, дослідницьке та ін.). Це може бути повідомлення, реферат, виконання творчого завдання. Якщо студент буде писати реферат, він повинен дотримуватися таких вимог: обсяг реферату – 10-15 сторінок з обов'язковим висвітленням індивідуальної позиції автора щодо проблеми; реферат повинен містити такі структурні компоненти (титульна сторінка із зазначенням назви кафедри, теми, групи, прізвища та імені студента, року виконання), план, вступ, основна частина, висновки, список використаних джерел (15 найменувань). Якщо студент обрав для виконання інші види робіт (повідомлення, вирішення творчого завдання та ін.), основна вимога до їх виконання – самостійність, креативність, логічність викладу матеріалу, вміння обґрунтувати власну позицію.

Протягом семестру студенти повинні виконати зазначені завдання і прозвітуватися про це в кінці семестру, перед заліком.

1. На основі аналізу науково-методичної літератури, філологічної літератури, аналізу художнього тексту підготувати доповіді (творчі завдання) за нижче вказаною тематикою:

1. Своєрідність часткового етнолінгвістичного аналізу тексту.
2. Види адресатів у публіцистичних текстах.
3. Функціональні вияви заголовків у рекламних текстах.
4. Використання «ТИ»-тексту у публіцистиці та художній літературі.
5. Фактуальна, підтекстова й концептуальна інформація в художньому тексті.
6. Фігури мовлення як засоби діалогізації монологічного мовлення.
7. Аспекти лінгвістичного аналізу тексту.
8. Категорія модальності та її реалізація у тексті.
9. Специфіка часткового психолінгвістичного аналізу тексту.
10. Текст і його синтаксичні одиниці.
11. Текст, підтекст, контекст: порівняльна характеристика.
12. Методика текстового аналізу Р. Варта.
13. Мовні засоби образності художнього тексту (на вибір).
14. Що може означати Я у художньому тексті.

15. Організація лексичних засобів у поетичному тексті (на вибір).
16. Лексичний повтор як засіб реалізації семантичної зв'язності тексту.
17. Мовна реалізація категорії часу у публіцистичному тексті.
18. Специфіка часткового структурно-граматичного аналізу тексту (на вибір).
19. Мовне вираження категорії інтертекстуальності у тексті (на вибір).
20. Лінгвовізуальні (креолізовані) тексти та їх специфіка.
21. Інтегрування художнього тексту (на вибір) на фонетичному рівні.

2. Теми рефератів :

1. Методи дослідження художнього тексту.
2. Аналіз мовних засобів усіх рівнів у художньому прозовому тексті.
3. Аналіз мовних засобів усіх рівнів у художньому поетичному тексті.
4. Лінгвістичний аналіз художнього тексту з погляду комунікативної лінгвістики.
5. Критерії відбору художньої словесності для лінгвоаналізу.
6. Образ автора – категорія комплексного дослідження мови художнього тексту.
7. Лінгвістична природа категорії образу автора.
8. Образ автора – категорія внутрішньо текстова, мовна.
9. Художній текст – завершальний етап емоційно-інтелектуальних процесів.
10. Лінгвістична підготовка до виразного читання.
11. Композиційно-мовленнєві засоби організації художнього тексту як цілого.
12. Композиційно-синтаксичний рівень організації художнього тексту як цілого.
13. Мова книжки у сприйнятті молодшими школярами.
14. Навчальний матеріал для уроків української мови на тему „Текст” та його специфіка.
15. Самостійна робота з текстом як методична проблема.
16. Традиційне та нетрадиційне навчання молодших школярів самостійній роботі з текстом.
17. Відбір навчального матеріалу за новою системою навчання самостійній роботі з текстом, принципи та умови роботи з ним. Способи перевірки результатів навчання та їх оцінка.
18. Лінгвістичні основи підготовки молодших школярів до роботи над текстом художнього твору.
19. Психологічні основи підготовки молодших школярів до роботи над текстом художнього твору.
20. Пояснення нових слів під час читання художнього твору.
21. Закріплення нового слова на уроці читання в початкових класах.
22. Методика відбору лексичного матеріалу з художніх творів для збагачення словника учнів.

23. Формування вмінь текстотворення і текстосприйняття у молодших школярів на уроках рідної мови.
24. Лінгводидактична характеристика тексту й проблеми його розуміння.
25. Роль внутрішніх механізмів мовлення у процесі сприймання, розуміння й продукування тексту.

9. ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Назвіть час установлення лінгвістичного аналізу тексту (ЛАТ) як наукової та навчальної дисципліни.
2. Які передумови появи цієї науки?
3. Які філологічні дисципліни досліджують текст? З якими із них ЛАТ має тісні зв'язки? До яких із них ЛАТ має дотичність?
4. Які мовні рівні тексту пропонує розглядати професор І. Ковалик у процесі лінгвістичного аналізу?
5. Які підручники і посібники з лінгвістичного аналізу тексту Вам відомі? Які з них вийшли наприкінці ХХ — початку ХХІ ст.?
6. Перелічіть основні напрями дослідження тексту.
7. Як трактує поняття „текст” сучасна наука?
8. Перелічіть основні категорії тексту.
9. Як Ви розумієте категорію „цілісності” тексту? Яка буває цілісність?
10. Поясніть значення термінів "континуум", "когезія".
11. Що таке зв'язність тексту? Яка вона буває?
12. Назвіть можливі види зв'язку в структурі тексту.
13. За якими ознаками можна здійснювати членування тексту?
14. Як Ви розумієте лінійність й інформативність тексту?
15. Які ще ознаки тексту виділяють науковці? Перелічіть їх.
16. Поясніть значення термінів: "контекст", "підтекст", "мікротекст", "макротекст".
17. Які види контексту Вам відомі? Розкажіть про них.
18. Які способи вираження прихованого смислу?
19. За якими ознаками класифікують тексти?
20. Розкажіть про структурну модель тексту. Назвіть його конструктивні блоки.
21. Які існують типи текстів і характер моделей текстових схем.
22. Проаналізуйте інтродуктивний (вступний) блок та його стильові варіанти.
23. Які комунікативно-мовленнєві форми викладу тексту?
24. Назвіть елементи текстів, властиві окремим стилям. Які елементи притаманні художньому, науковому, офіційно-діловому стилю?
25. Які існують підходи до лінгвокультурного потрактування концепту?
26. Яка структура лінгвокультурного концепту? Перелічіть його складові.
27. Як Ви розумієте концептуальну систему? Які концептуальні системи Вам відомі?
28. Що таке символ? Які є символи?
29. Якими ознаками відрізняється текст художнього твору від текстів інших стилів?
30. Перелічіть ознаки художнього стилю.

31. Чим відрізняються переносні контекстуальні значення від переносних значень загальноживаних слів?
32. Як досягається образність художнього мовлення?
33. Охарактеризуйте епітет як елемент творення образності та способи його вираження.
34. Розкажіть про порівняння як образний засіб та його різновиди.
35. Метафора й образність. Які Ви знаєте види метафор?
36. Яка відмінність між художньою і мовною метафорою?
37. Що спільного і відмінного між твором і текстом?
38. Проаналізуйте поетичне мовлення та його особливості.
39. Охарактеризуйте прозове мовлення та його специфіку.
40. Фарба та слово. Проаналізуйте психологічне, соціальне й емоційне значення кольорів у тексті.
41. Запах і слово. Які Ви знаєте способи передавання у художньому тексті одоративності?
42. Музика і слово. Як її можна передати (відтворити) у тексті?
43. Звукова алітерація у поетичному тексті. Які приголосні найчастіше повторюються? Які звукові образи вони можуть творити?
44. Звуковий асонанс у поезії. Чи властивий він текстам прози та драматичних творів?
45. Які різновиди звукової епіфори Ви знаєте?
46. Ритм як організуючий елемент поезії і прози.
47. Дайте визначення звуконаслідування.
48. Якими звуковими комплексами передається на письмі сміх?
49. Графон. Які його види і функційні навантаження?
50. Що Вам відомо про стилістичну графіку? На які групи вона поділяється?
51. Що Ви можете сказати про семантику великої літери?
52. Назвіть пунктуаційні засоби виражальності.
53. Яку функцію виконує морфема в ієрархічній системі мови?
54. Пригадайте, які стилістичні групи суфіксальних морфем Вам відомі. Наведіть приклади.
55. Яку функцію у слові виконують префікси? Яка існує класифікація префіксів за стилістичними ознаками і сферою уживання?
56. Яка роль афіксальних повторів у тексті? А кореневих?
57. Проаналізуйте тавтологію як стилістичний прийом.
58. Що таке okazіональний словотвір? Назвіть групи новотворів за формальними і семантичними ознаками.
59. У текстах яких стилів трапляються okazіоналізми?
60. Що таке стилістично нейтральна лексика? її вживання у художніх текстах.
61. Назвіть пароніми та омоніми і охарактеризуйте їх стилістичне використання у текстах різних стилів.

62. Які Ви знаєте синоніми, їх різновиди й особливості уживання в текстах різних стилів?
63. Охарактеризуйте антоніми, їх різновиди й особливості вживання в текстах різних стилів.
64. Проаналізуйте стилістично марковану лексику та її різновиди.
65. Наведіть приклади діалектизмів (територіальних та соціальних) у художньому тексті.
66. Охарактеризуйте просторічну, вульгарну та лайливу лексику. Яке її стилістичне використання?
67. Назвіть приклади лексичних повторів у художньому тексті та з'ясуйте їх значення.
68. Яким мовним стилям притаманні фразеологізми?
69. Наведіть приклади розмовних, фольклорних і книжних фразем.
70. Назвіть образні й номінативні стійкі вислови.
71. Охарактеризуйте авторські трансформації фразеологізмів.
72. Проілюструйте на прикладах синонімію фразеологічних одиниць.
73. Назвіть приклади антонімії й омоніми фразеологічних одиниць; їх обігрування в тексті.
74. Як письменники трансформують фразеологічні одиниці у тексті?
75. Наведіть зразки розширення (звуження) фразеологізмів.
76. Які частини мови найчастіше вживаються в художньому тексті?
77. Які граматичні категорії іменника зазнають деформації у художньому тексті.
78. Наведіть приклади прикметників на позначення кольорів. Яке значення має символіка кольору в авторському тексті?
79. Розкажіть про магічні й сакральні числа в художніх творах.
80. Як використовуються дієслівні форми у письменницьких оповідях, описах, роздумах?
81. Наведіть приклади обігрування різних форм займенників у текстах художнього стилю.
82. Проаналізуйте службові частини мови та їх текстові функції.
83. Охарактеризуйте синтаксичний рівень тексту як найвищий рівень його аналізу.
84. Які синтаксичні зачини можуть бути у побудові тексту? їх особливості.
85. Які параметри речень мають додаткові навантаження?
86. Назвіть односкладні називні речення та їх функції у художньому тексті.
87. Охарактеризуйте супердовгі конструкції у структурі художнього тексту.
88. Які Ви знаєте синтаксичні стилістичні фігури, їх варіанти й особливості уживання в художніх текстах?
89. Назвіть основні віхи формування та розвитку українського наукового стилю.
90. Дайте визначення науковому тексту. Яка існує класифікація таких текстів за сферами застосування? А за жанрами?

91. Перелічіть особливості науково-технічних текстів.
92. Які ознаки притаманні (властиві) науково-гуманітарним текстам?
93. Що Ви можете сказати про науково-навчальні та науково-популярні тексти?
94. Якими мовними ознаками наукові тексти відрізняються від текстів інших функціональних стилів?
95. Охарактеризуйте термінологію як одну із специфічних ознак наукового стилю.
96. Проаналізуйте іншомовну лексику в наукових текстах.
97. Яка проблема метафоричності наукового мовлення?
98. Назвіть приклади синонімів у наукових текстах.
99. Розкажіть про граматичні особливості наукових текстів: морфологічні ознаки наукового стилю; синтаксичні ознаки наукового стилю.
100. Проаналізуйте основні вимоги до оформлення наукового тексту: зовнішні ознаки; мовні формули, що супроводжують частини наукового тексту.
101. Проаналізуйте особливості текстів офіційно-ділового стилю. Яку сферу діяльності вони обслуговують, на які підстилі поділяються?
102. Що характерно для графіки текстів офіційно-ділового стилю? Перелічіть його обов'язкові графічні реквізити.
103. Назвіть основні етапи лінгвістичного аналізу художнього тексту.
104. Перелічіть прийоми дослідження мови художнього твору.
105. Як Ви розумієте поверхневий і глибинний аналіз художнього тексту?
106. Поясніть термін "предметний", "образний" та "ідейний" аналіз художнього тексту.
107. Чим відрізняється лінгвістичний аналіз нехудожнього тексту?
108. Які особливості проведення лінгвістичного аналізу текстів різних стилів?
109. Назвіть основні етапи роботи над текстом у початковій школі.

10. ОЦІНЮВАННЯ

Розподіл балів за модулями

Модуль 1				Модуль 2						Модуль 3 (ІНДЗ)	Модуль 4 (Модульний контроль)		Сума балів
T1	T2	T2	T3	T4	T4	T5	T6	T7	T7	10	КР1	КР2	100
3	3	3	3	3	3	3	3	3	3		20	40	

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90 – 100	Відмінно	A	Відмінне виконання
82 – 89	Добре	B	Вище середнього рівня
75 – 81		C	Загалом хороша робота
67 – 74	Задовільно	D	Непогано
60 – 66		E	Виконання відповідає мінімальним критеріям
35 – 59	Незадовільно	FX	Необхідне перескладання
1 – 34	Незадовільно	F	Необхідне повторне вивчення курсу

Згідно з програмою, модульні контрольні роботи оцінюються у 60 балів, теми змістових модулів - у 30 балів, ІНДЗ - 10 балів. Тобто, при поточному оцінюванні студент має набрати максимально 40 балів, а за контрольні роботи (програмою передбачено дві) -60 балів.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ НА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТТЯХ:

0 - 1,79 балів - студент виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу, може поверхово аналізувати події, процеси, явища і робити певні висновки; відповідь його правильна, але недостатньо осмислена; самостійно відтворює більшу частину навчального матеріалу; відповідає за планом, висловлює власну думку щодо теми, вміє застосовувати знання при аналізі тексту за зразком; користується додатковими джерелами.

1,8 - 2,24 балів - знання студента є достатньо повними, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, логічно висвітлює події з точки зору смислового взаємозв'язку, уміє аналізувати, встановлювати найсуттєвіші зв'язки і залежності між явищами, фактами, робити висновки, загалом контролює власну діяльність. Відповідь повна, логічна, обґрунтована, але з деякими неточностями. Студент здатен на рецензію відповіді іншого студента; здатен опрацювати матеріал самостійно, вміє підготувати реферат та захистити його найважливіші положення.

2,25 - 2,69 балів - студент володіє глибокими і міцними знаннями, здатний використовувати їх у нестандартних ситуаціях; може визначати тенденції та протиріччя процесів; робить аргументовані висновки; критично оцінює окремі нові факти, явища, ідеї; використовує додаткові джерела та матеріали; самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності; вирішує творчі завдання; відрізняє упереджену інформацію від об'єктивної; здатен сприйняти іншу позицію як альтернативну.

2,7 - 3 бали - студент має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності, користується широким арсеналом засобів-доказів своєї думки, вирішує складні проблемні завдання, схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; вміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію, виявляє власне ставлення до неї; самостійно виконує науково-дослідну роботу; логічно і творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої обдарування та нахили.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ ПРИ ВИКОНАННІ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ:

0-0,3 балів- студент може розрізнити об'єкт навчання і відтворити деякі його елементи, мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності.

0,4-1 балів - студент фрагментарно відтворює незначну частину навчального матеріалу, має не чіткі уявлення про об'єкт навчання, виявляє здатність елементарно викладати думку, може відтворити кілька термінів, явищ, без зв'язку між ними; повинен вибрати вільний варіант відповіді.

1,1-3,4 балів - студент відтворює менше половини навчального матеріалу; виконує елементарні завдання; може дати відповідь з кількох простих речень; здатен відтворити окремі частини теми; має фрагментарні уявлення про роботу з джерелами, відсутні сформовані вміння та навички.

3,5-5,9 балів - студент має початковий рівень знань; знає близько половини навчального матеріалу; здатний відтворити його відповідно до тексту підручника або пояснень викладача, повторити за зразком певну дію, описує явища, процеси без пояснень причин; за допомогою викладача здатен відтворити їх послідовність, слабо орієнтуються в поняттях, має фрагментарні навички в роботі з підручником, самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі, здатен давати відповіді на прості, стандартні запитання, виявляє інтерес до навчального матеріалу.

6-6,6 балів - студент знає більше половини навчального матеріалу, розуміє основний навчальний матеріал, здатний з помилками й неточностями дати визначення понять, сформулювати правило, здатен відтворити його з помилками та неточностями, має стійкі навички роботи з текстом підручника, може самостійно оволодіти більшою частиною заданого матеріалу, формулює поняття, наводить приклади, знає основні дати, орієнтується в хронології, підтверджує висловлене судження одним-двома аргументами; здатен використовувати наочні матеріали; відповіді непослідовні та нелогічні.

6,7-7,4 балів - студент виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу, може поверхово аналізувати події, процеси, явища і робити певні висновки; відповідь його правильна, але недостатньо осмислена; самостійно відтворює більшу частину навчального матеріалу; відповідає за планом, висловлює власну думку щодо теми, вміє застосовувати знання при розв'язуванні задач за зразком; користується додатковими джерелами.

7,5-8,1 балів - студент правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, розуміє основоположні теорії і факти, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; уміє наводити окремі власні приклади та підтвердження певних думок, застосовувати вивчений матеріал у стандартних ситуаціях; самостійно користується додатковими джерелами; частково контролює власні навчальні дії; правильно використовує термінологію; складає таблиці та схеми.

8,2-8,9 балів - знання студента є достатньо повними, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, логічно висвітлює події з точки зору смислового взаємозв'язку, уміє аналізувати, встановлювати найсуттєвіші зв'язки і залежності між явищами, фактами, робити висновки, загалом контролює власну діяльність. Відповідь повна, логічна, обґрунтована, але з деякими неточностями.

9 балів - студент володіє глибокими і міцними знаннями, здатний використовувати їх у нестандартних ситуаціях; може визначати тенденції та протиріччя процесів; робить аргументовані висновки; критично оцінює окремі нові факти, явища, ідеї; використовує додаткові джерела та матеріали; самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності; вирішує творчі завдання; відрізняє упереджену інформацію від об'єктивної; здатен сприйняти іншу позицію як альтернативну.

10 балів - студент має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності, користується широким арсеналом засобів-доказів своєї думки, вирішує складні проблемні завдання, схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; вміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію, виявляє власне ставлення до неї; самостійно виконує науково-дослідну роботу; логічно і творчо викладає матеріал письмовій формі; розвиває свої обдарування та нахили.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ НА КОНТРОЛЬНИХ РОБОТАХ:

0-17,9 балів - студент фрагментарно відтворює незначну частину навчального матеріалу, має не чіткі уявлення про об'єкт навчання, виявляє здатність елементарно викладати думку, може відтворити кілька термінів, явищ, без зв'язку між ними; повинен вибрати вільний варіант відповіді.

18-20 балів - студент відтворює менше половини навчального матеріалу; виконує елементарні завдання; може дати відповідь з кількох простих речень; здатен відтворити окремі частини теми; має фрагментарні уявлення про роботу з джерелами, відсутні сформовані вміння та навички.

20,1-22,4 балів - студент має початковий рівень знань; знає близько половини навчального матеріалу; здатний відтворити його відповідно до тексту підручника або пояснень викладача, повторити за зразком певну дію, описує явища, процеси без пояснень причин; за допомогою викладача здатен відтворити їх послідовність, слабо орієнтуються в поняттях, має фрагментарні навички в роботі з підручником, самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі, здатен давати відповіді на прості, стандартні запитання, виявляє інтерес до навчального матеріалу.

22,5-24,3 балів - студент знає більше половини навчального матеріалу, розуміє основний навчальний матеріал, здатний з помилками й неточностями дати визначення понять, сформулювати правило, здатен відтворити його з помилками та неточностями, має стійкі навички роботи з текстом підручника, може самостійно оволодіти більшою частиною заданого матеріалу, формулює поняття, наводить приклади, знає основні дати, орієнтується в хронології, підтверджує висловлене судження одним-двома аргументами; здатен використовувати наочні матеріали; відповіді непослідовні та нелогічні.

24,4-26 балів - студент виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу, може поверхово аналізувати події, процеси, явища і робити певні висновки; відповідь його правильна, але недостатньо осмислена; самостійно відтворює більшу частину навчального матеріалу; відповідає за планом, висловлює власну думку щодо теми, вміє застосовувати знання при розв'язуванні задач за зразком; користується додатковими джерелами.

27-29 балів - студент володіє глибокими і міцними знаннями, здатний використовувати їх у нестандартних ситуаціях; може визначати тенденції та протиріччя процесів; робить аргументовані висновки; критично оцінює окремі нові факти, явища, ідеї; використовує додаткові джерела та матеріали; самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності; вирішує творчі завдання; відрізняє упереджену інформацію від об'єктивної; здатен сприйняти іншу позицію як альтернативну.

30 балів - студент має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності, користується широким арсеналом засобів-доказів своєї думки, вирішує складні проблемні завдання, схильний

до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; вміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію, виявляє власне ставлення до неї; самостійно виконує науково-дослідну роботу; логічно і творчо викладає матеріал письмовій формі; розвиває свої обдарування та нахили.

11. МОДУЛЬНІ КОНТРОЛЬНІ РОБОТИ

Модульна контрольна робота №1 Лінгвістичні класифікації текстів

Варіант 1

1. Складіть текст-розповідь (5—6 речень), використавши синоніми **журба, печаль, сум**. Доберіть заголовок. Які мовні ознаки складеного тексту?

2. У тексті-діалозі розкрийте значення фразеологізму **заварити кашу**. Охарактеризуйте діалог з мовного погляду.

3. Складіть опис весни (5—6 речень), використовуючи при цьому тільки іменники та прикметники. Яку роль, на вашу думку, виконують ці частини мови у тексті?

4. Спираючись на індуктивний (докази, факти — висновок) чи дедуктивний (теза — докази) шлях мислення, побудуйте текст-міркування щодо вислову Соломона Мудрого: „**І під час сміху іноді болить серце, а кінцем радості буває печаль...**”

Варіант 2

1. Складіть текст-розповідь (5—6 речень), використавши синоніми **розповісти, повідомити, проінформувати**. Доберіть заголовок. Які мовні ознаки складеного тексту?

2. У тексті-діалозі розкрийте значення фразеологізму **до нових віників**. Охарактеризуйте діалог з мовного погляду.

3. Складіть опис зими (5—6 речень), використовуючи при цьому тільки іменники та прикметники. Яку роль, на вашу думку, виконують ці частини мови у тексті?

4. Спираючись на індуктивний (докази, факти — висновок) чи дедуктивний (теза — докази) шлях мислення, побудуйте текст-міркування щодо вислову Х. Мануеля: «**Найкраща частина у людині — серце, вона ж є і найгіршою**».

Варіант 3

1. Складіть зв'язний текст (5—6 речень), використавши синоніми **неординарний, оригінальний, непересічний**. Доберіть заголовок. Які мовні ознаки складеного тексту?

2. У тексті-діалозі розкрийте значення фразеологізму **допикати до живих печінок**. Охарактеризуйте діалог з мовного погляду.

3. Складіть опис обличчя (5—6 речень), використовуючи при цьому тільки іменники та прикметники. Яку роль, на вашу думку, виконують ці частини мови у тексті?

4. Спираючись на індуктивний (докази, факти — висновок) чи дедуктивний (теза — докази) шлях мислення, побудуйте текст-міркування щодо вислову Демокріта: «**Щастя — це гармонія духу, доброта, симетрія і непохитність**».

Варіант 4

1. Складіть зв'язний текст (5—6 речень), використавши синоніми **зараз, тепер, нині**. Доберіть заголовок. Які мовні ознаки складеного тексту?

2. У тексті-діалозі розкрийте значення фразеологізму **з дощу під ринву**. Охарактеризуйте діалог із мовного погляду.

3. Складіть опис океану (5—6 речень), використовуючи при цьому тільки іменники та прикметники. Яку роль, на вашу думку, виконують ці частини мови у тексті?

4. Спираючись на індуктивний (докази, факти — висновок) чи дедуктивний (теза — докази) шлях мислення, побудуйте текст-міркування щодо філософського вислову І. Драча **«Віримо в магію небес, але не віримо в манну небесну»**.

Варіант 5

1. Складіть зв'язний текст (5—6 речень), використавши синоніми **наче, неначе, мовби**. Доберіть заголовок. Які мовні ознаки складеного тексту?

2. У тексті-діалозі розкрийте значення фразеологізму **викидати коники**. Охарактеризуйте діалог з мовного погляду.

3. Складіть опис осені (5—6 речень), використовуючи при цьому тільки іменники та прикметники. Яку роль, на вашу думку, виконують ці частини мови у тексті?

4. Спираючись на індуктивний (докази, факти — висновок) чи дедуктивний (теза — докази) шлях мислення, побудуйте текст-міркування щодо вислову Саркавага: **«Чим би ти не наситився вчора, сьогодні ти знову голодний зранку»**.

Варіант 6

1. Складіть зв'язний текст (5—6 речень), використавши синоніми **іти, простувати, крокувати**. Доберіть заголовок. Які мовні ознаки складеного тексту?

2. У тексті-діалозі розкрийте значення фразеологізму **пускати бісики**. Охарактеризуйте діалог із мовного погляду.

3. Складіть опис весняного лісу (5—6 речень), використовуючи при цьому тільки іменники та прикметники. Яку роль, на вашу думку, виконують ці частини мови у тексті?

4. Спираючись на індуктивний (докази, факти — висновок) чи дедуктивний (теза — докази) шлях мислення, побудуйте текст-міркування щодо вислову Лао-цзи: **«Прагнучи до малого — придбаєш, прагнучи до великого — впадеш в оману»**.

Варіант 7

1. Складіть зв'язний текст (5—6 речень), використавши синоніми **зарості, хаші, гущавина**. Доберіть заголовок. Які мовні ознаки складеного тексту?

2. У тексті-діалозі розкрийте значення фразеологізму **як рак свисне**. Охарактеризуйте діалог із мовного погляду.

3. Складіть опис моря (5—6 речень), використовуючи при цьому тільки іменники та прикметники. Яку роль, на вашу думку, виконують ці частини мови у тексті?

4. Вдаючись до індуктивного (докази, факти — висновок) чи дедуктивного (теза — докази) мислення, побудуйте текст-міркування щодо

вислову І. Вайнрайха: «**Мова посідає одне з найвищих місць на шкалі національних вартостей**».

Варіант 8

1.Складіть зв'язний текст (5—6 речень), використавши синоніми **говорити, казати, базікати**. Доберіть заголовок. Які мовні ознаки складеного тексту?

2.У тексті-діалозі розкрийте значення фразеологізму **ведмідь на вухо наступив**. Охарактеризуйте діалог з мовного погляду.

3.Складіть опис квітки (5—6 речень), використовуючи при цьому тільки іменники та прикметники. Яку роль, на вашу думку, виконують ці частини мови у тексті?

4.Вдаючись до індуктивного (докази, факти — висновок) чи дедуктивного (теза — докази) мислення, побудуйте текст-міркування щодо вислову Сократа: «**Заговори, щоб я тебе побачив**».

Варіант 9

1.Складіть зв'язний текст (5—6 речень), використавши синоніми **прекрасний, чудовий, чарівний**. Доберіть заголовок. Які мовні ознаки складеного тексту?

2.У тексті-діалозі розкрийте значення фразеологізму **як п'яте колесо до воза**. Охарактеризуйте діалог з мовного погляду.

3.Складіть опис неба (5—6 речень), використовуючи при цьому тільки іменники та прикметники. Яку роль, на вашу думку, виконують ці частини мови у тексті?

4.Вдаючись до індуктивного (докази, факти — висновок) чи дедуктивного (теза — докази) мислення, побудуйте текст-міркування щодо вислову Персія: «**Не шукай себе поза власним Я**».

Варіант 10

1.Складіть зв'язний текст (5—6 речень), використавши синоніми **навколо, навкруги, навсібіч**. Доберіть заголовок. Які мовні ознаки складеного тексту?

2.У тексті-діалозі розкрийте значення фразеологізму **прикусити язика**. Охарактеризуйте діалог із мовного погляду.

3.Складіть опис лісу (5—6 речень), використовуючи при цьому тільки іменники та прикметники. Яку роль, на вашу думку, виконують ці частини мови у тексті?

4.Спираючись на індуктивний (докази, факти — висновок) чи дедуктивний (теза — докази) шлях мислення, побудуйте текст-міркування щодо вислову Піфагора: «**Не ганяйтеся за щастям: воно завжди знаходиться в тобі самому**».

Варіант 11

1.Складіть зв'язний текст (5—6 речень), використавши синоніми **під, батюшка, священник**. Доберіть заголовок. Які мовні ознаки складеного тексту?

2.У тексті-діалозі розкрийте значення фразеологізму **хоч кіл на голові теши**. Охарактеризуйте діалог із мовного погляду.

3.Складіть опис калини (5—6 речень), використовуючи при цьому тільки іменники та прикметники. Яку роль, на вашу думку, виконують ці частини мови у тексті?

4.Спираючись на індуктивний (докази, факти — висновок) чи дедуктивний (теза — докази) шлях мислення, побудуйте текст-міркування щодо вислову Теренція: «**Скільки людей, стільки й поглядів**».

Варіант 12

1. Складіть зв'язний текст (5—6 речень), використавши синоніми **зауважити, відзначити, звернути увагу**. Доберіть заголовок. Які мовні ознаки складеного тексту?

2.У тексті-діалозі розкрийте значення фразеологізму **накивати п'ятами**. Охарактеризуйте діалог із мовного погляду.

3.Складіть опис кімнати (5—6 речень), використовуючи при цьому тільки іменники та прикметники. Яку роль, на вашу думку, виконують ці частини мови у тексті?

4.Спираючись на індуктивний (докази, факти — висновок) чи дедуктивний (теза — докази) шлях мислення, побудуйте текст-міркування щодо вислову Публія: «**Чужим недоліком мудрий усуває свій**».

Варіант 13

1.Складіть зв'язний текст (5—6 речень), використавши синоніми **шлях, дорога, путь**. Доберіть заголовок. Які мовні ознаки складеного тексту?

2.У тексті-діалозі розкрийте значення фразеологізму **море по коліно**. Охарактеризуйте діалог із мовного погляду.

3.Складіть опис сніжинки (5—6 речень), використовуючи при цьому тільки іменники та прикметники. Яку роль, на вашу думку, виконують ці частини мови у тексті?

4.Спираючись на індуктивний (докази, факти — висновок) чи дедуктивний (теза — докази) шлях мислення, побудуйте текст-міркування щодо вислову Хілона: «**Хто сильний, будь добрим, щоб тебе поважали, а не боялися**».

Варіант 14

1.Складіть зв'язний текст (5—6 речень), використавши синоніми **авторитетний, престижний**. Доберіть заголовок. Які мовні ознаки складеного тексту?

2.У тексті-діалозі розкрийте значення фразеологізму **тримати камінь за пазухою**. Охарактеризуйте діалог із мовного погляду.

3.Складіть опис берези (5—6 речень), використовуючи при цьому тільки іменники та прикметники. Яку роль, на вашу думку, виконують ці частини мови у тексті?

4. Спираючись на індуктивний (докази, факти — висновок) чи дедуктивний (теза — докази) шлях мислення, побудуйте текст-міркування щодо вислову Цицерона: «**Жити — означає мислити**».

Варіант 15

1.Складіть зв'язний текст (5—6 речень), використавши синоніми **обрій, небосхил, небокрай**. Доберіть заголовок. Які мовні ознаки складеного

тексту?

2. У тексті-діалозі розкрийте значення фразеологізму **стріляний горобець**. Охарактеризуйте діалог із мовного погляду.

3. Складіть опис людини (5—6 речень), використовуючи при цьому тільки іменники та прикметники. Яку роль, на вашу думку, виконують ці частини мови у тексті?

4. Спираючись на індуктивний (докази, факти — висновок) чи дедуктивний (теза — докази) шлях мислення, побудуйте текст-міркування щодо вислову Періандра: **«Нічого не варто робити заради грошей»**.

Варіант 16

1. Складіть зв'язний текст (5—6 речень), використавши синоніми **незвичайний, дивний, ексцентричний**. Доберіть заголовок. Які мовні ознаки складеного тексту?

2. У тексті-діалозі розкрийте значення фразеологізму **надів жупан та й дума, що пан**. Охарактеризуйте діалог із мовного погляду.

3. Складіть опис тварини (5—6 речень), використовуючи при цьому тільки іменники та прикметники. Яку роль, на вашу думку, виконують ці частини мови у тексті?

4. Спираючись на індуктивний (докази, факти — висновок) чи дедуктивний (теза — докази) шлях мислення, побудуйте текст-міркування щодо вислову Солона: **«Закони подібні павутині: слабкого вони затягують, а сильний їх розриває»**.

Варіант 17

1. Складіть зв'язний текст (5—6 речень), використавши синоніми **зрозуміти, збагнути, втямити**. Доберіть заголовок. Які мовні ознаки складеного тексту?

2. У тексті-діалозі розкрийте значення фразеологізму **пекти раків**. Охарактеризуйте діалог із мовного погляду.

3. Складіть опис птаха (5—6 речень), використовуючи при цьому тільки іменники та прикметники. Яку роль, на вашу думку, виконують ці частини мови у тексті?

4. Спираючись на індуктивний (докази, факти — висновок) чи дедуктивний (теза — докази) шлях мислення, побудуйте текст-міркування щодо вислову Зенона Кітійського: **«Товариш — це наше друге я»**.

Варіант 18

1. Складіть зв'язний текст (5—6 речень), використавши синоніми **гомінкий, гамірливий, шумний**. Доберіть заголовок. Які мовні ознаки складеного тексту?

2. У тексті-діалозі розкрийте значення фразеологізму **загнати на слизьке**. Охарактеризуйте діалог із мовного погляду.

3. Складіть опис обличчя (5—6 речень), використовуючи при цьому тільки іменники та прикметники. Яку роль, на вашу думку, виконують ці частини мови у тексті?

4. Спираючись на індуктивний (докази, факти — висновок) чи дедуктивний (теза — докази) шлях мислення, побудуйте текст-міркування

щодо вислову Піфагора: **«Життя подібне до театру: в ньому часто вельми дурні люди займають найкращі місця».**

Варіант 19

1.Складіть зв'язний текст (5—6 речень), використавши синоніми **багато, до біса, чимало**. Доберіть заголовок. Які мовні ознаки складеного тексту?

2.У тексті-діалозі розкрийте значення фразеологізму **мов у воду опущений**. Охарактеризуйте діалог із мовного погляду.

3.Складіть опис почуття любові (5—6 речень), використовуючи при цьому тільки іменники та прикметники. Яку роль, на вашу думку, виконують ці частини мови у тексті?

4.Спираючись на індуктивний (докази, факти — висновок) чи дедуктивний (теза — докази) шлях мислення, побудуйте текст-міркування щодо вислову Саллюстія: **«Кожна людина — коваль своєї долі».**

Варіант 20

1.Складіть зв'язний текст (5—6 речень), використавши синоніми **чекати, ждати, сподіватися**. Доберіть заголовок. Які мовні ознаки складеного тексту?

2.У тексті-діалозі розкрийте значення фразеологізму **як корова язиком злизала**. Охарактеризуйте діалог із мовного погляду.

3.Складіть опис почуття вірності (5—6 речень), використовуючи при цьому тільки іменники та прикметники. Яку роль, на вашу думку, виконують ці частини мови у тексті?

4.Спираючись на індуктивний (докази, факти — висновок) чи дедуктивний (теза — докази) шлях мислення, побудуйте текст-міркування щодо вислову Демокріта: **«Багатий той, хто бідний на бажання».**

Варіант 21

1.Складіть зв'язний текст (5—6 речень), використавши синоніми **абориген, тубілець, автохтон**. Доберіть заголовок. Які мовні ознаки складеного тексту?

2.У тексті-діалозі розкрийте значення фразеологізму **народитися в сорочці**. Охарактеризуйте діалог із мовного погляду.

3.Складіть опис ялини (5—6 речень), використовуючи при цьому тільки іменники та прикметники. Яку роль, на вашу думку, виконують ці частини мови у тексті?

4.Спираючись на індуктивний (докази, факти — висновок) чи дедуктивний (теза — докази) шлях мислення, побудуйте текст-міркування щодо вислову Сократа: **«Доки ми відкладаємо життя на потім, воно минає. Життя — це не ті дні, що минули, а ті, які запам'яталися».**

Варіант 22

1.Складіть зв'язний текст (5—6 речень), використавши синоніми **балаканина, пустослів'я, теревені**. Доберіть заголовок. Які мовні ознаки складеного тексту?

2.У тексті-діалозі розкрийте значення фразеологізму **близько лікоть, та не вкусиш**. Охарактеризуйте діалог із мовного погляду.

3.Складіть опис річки (5—6 речень), використовуючи при цьому тільки іменники та прикметники. Яку роль, на вашу думку, виконують ці частини мови у тексті?

4.Спираючись на індуктивний (докази, факти — висновок) чи дедуктивний (теза — докази) шлях мислення, побудуйте текст-міркування щодо вислову Ж. де Лабрюєра: **«Щедрість полягає не стільки в тому, щоб давати багато, скільки в тому, щоб давати своєчасно».**

Варіант 23

1.Складіть зв'язний текст (5—6 речень), використавши синоніми **багрянний, пурпуровий, темно-червоний**. Доберіть заголовок. Які мовні ознаки складеного тексту?

2.У тексті-діалозі розкрийте значення фразеологізму **ні Богу свічка, ні чорту кочерга**. Охарактеризуйте діалог із мовного погляду.

3.Складіть опис церкви (5—6 речень), вживаючи при цьому тільки іменники та прикметники. Яку роль, на вашу думку, виконують ці частини мови у тексті?

4.Вдаючись до індуктивного (докази, факти — висновок) чи дедуктивного (теза — докази) мислення, побудуйте текст-міркування щодо прислів'я **«Кожна голова по-своєму кива».**

Варіант 24

1. Складіть зв'язний текст (5—6 речень), використавши синоніми **бадьорий, енергійний, жвавий**. Доберіть заголовок. Які мовні ознаки складеного тексту?

2.У тексті-діалозі розкрийте значення фразеологізму **знайшов — не скач, згубив — не плач**. Охарактеризуйте діалог із мовного погляду.

3.Складіть опис метелика (5—6 речень), використовуючи при цьому тільки іменники та прикметники. Яку роль, на вашу думку, виконують ці частини мови у тексті?

4.Спираючись на індуктивний (докази, факти — висновок) чи дедуктивний (теза — докази) шлях мислення, побудуйте текст-міркування щодо вислову Е. Лабуле: **«Не може бути краси там, де немає мудрості».**

Варіант 25

1.Складіть зв'язний текст (5—6 речень), використавши синоніми **білий, лілейний, білосніжний**. Доберіть заголовок. Які мовні ознаки складеного тексту?

2.У тексті-діалозі розкрийте значення фразеологізму **батькові заслуги на сина не переходять**. Охарактеризуйте діалог із мовного погляду.

3.Складіть опис будинку (5—6 речень), використовуючи при цьому тільки іменники та прикметники. Яку роль, на вашу думку, виконують ці частини мови у тексті?

4.Спираючись на індуктивний (докази, факти — висновок) чи дедуктивний (теза — докази) шлях мислення, побудуйте текст-міркування щодо вислову І. Драча **«Хто спить на землі — не боїться упасти».**

Варіант 26

1.Складіть зв'язний текст (5—6 речень), використавши синоніми

барвистий, кольористий, квітчастий. Доберіть заголовок. Які мовні ознаки складеного тексту?

2. У тексті-діалозі розкрийте значення фразеологізму **хто знання має, той мур ламає**. Охарактеризуйте діалог із мовного погляду.

3. Складіть опис улюбленого свята (5—6 речень), використовуючи при цьому тільки іменники та прикметники. Яку роль, на вашу думку, виконують ці частини мови у тексті?

4. Спираючись на індуктивний (докази, факти — висновок) чи дедуктивний (теза — докази) шлях мислення, побудуйте текст-міркування щодо вислову В. Гюго: **«Кохання — як дерево, яке виростає, пускає глибоко коріння у все наше єство і нерідко продовжує зеленіти і цвісти навіть на руїнах нашого серця».**

Варіант 27

1. Складіть зв'язний текст (5—6 речень), використавши синоніми **добрий, чуйний, великодушний**. Доберіть заголовок. Які мовні ознаки складеного тексту?

2. У тексті-діалозі розкрийте значення фразеологізму **прикусити язика**. Охарактеризуйте діалог із мовного погляду.

3. Складіть опис міста (5—6 речень), використовуючи при цьому тільки іменники та прикметники. Яку роль, на вашу думку, виконують ці частини мови у тексті?

4. Спираючись на індуктивний (докази, факти — висновок) чи дедуктивний (теза — докази) шлях мислення, побудуйте текст-міркування щодо вислову І. Драча **«Якщо людина не встане з колін, то вона не далеко зможе пройти».**

Варіант 28

1. Складіть зв'язний текст (5—6 речень), використавши синоніми **буйний, пишний, дорідний**. Доберіть заголовок. Які мовні ознаки складеного тексту?

2. У тексті-діалозі розкрийте значення фразеологізму **біда біду бачить по сліду**. Охарактеризуйте діалог із мовного погляду.

3. Складіть опис почуття розпачу (5—6 речень), використовуючи при цьому тільки іменники та прикметники. Яку роль, на вашу думку, виконують ці частини мови у тексті?

4. Спираючись на індуктивний (докази, факти — висновок) чи дедуктивний (теза — докази) шлях мислення, побудуйте текст-міркування щодо вислову К. Паустовського: **«У кохання тисяча аспектів, і в кожному з них — своє світло, своя печаль і своє щастя».**

Варіант 29

1. Складіть зв'язний текст (5—6 речень), використавши синоніми **буденний, прозаїчний, повсякденний**. Доберіть заголовок. Які мовні ознаки складеного тексту?

2. У тексті-діалозі розкрийте значення фразеологізму **вміє поміж дощ ходити**. Охарактеризуйте діалог із мовного погляду.

3. Складіть опис дерева (5—6 речень), використовуючи при цьому

тільки іменники та прикметники. Яку роль, на вашу думку, виконують ці частини мови у тексті?

4. Спираючись на індуктивний (докази, факти — висновок) чи дедуктивний (теза — докази) шлях мислення, побудуйте текст-міркування щодо вислову І. Вентама: **«Ревнощі — недолік обмеженого розуму».**

Варіант 30

1. Складіть зв'язний текст (5—6 речень), використавши синоніми **давнина, старовина, старосвітщина**. Доберіть заголовок. Які мовні ознаки складеного тексту?

2. У тексті-діалозі розкрийте значення фразеологізму **годувати лящами**. Охарактеризуйте діалог із мовного погляду.

3. Складіть опис троянди (5—6 речень), використовуючи при цьому тільки іменники та прикметники. Яку роль, на вашу думку, виконують ці частини мови у тексті?

4. Спираючись на індуктивний (докази, факти — висновок) чи дедуктивний (теза — докази) шлях мислення, побудуйте текст-міркування щодо вислову В. Гюго: **«Щоб бути щасливим, недостатньо мати щастя, необхідно його ще і заслугувати».**

Модульна контрольна робота №2

Варіант 1

Зробіть цілісний лінгвістичний аналіз тексту О.Гончара «Травневий дощ» за схемою.

Минали дні, а дощів не було. Вдень не лише сонце - все небо, здавалось, палило, дихало спекою. Степ дедалі втрачав свої яскраві барви, свою моложаву свіжість. Зелень поступово притьмарювалась, де-не-де вже почали проступати на ній прибляклі, іржаві плями. Повітря було наскрізь сухе, не випадала навіть роса на світанку. Хліба, здається, з останніх сил трималися за життя.

І раптом у другій половині дня наступило, нарешті, омріяне, довгождане. Все почалося просто: з-за обрію тихо виткнувся ріжечок ледве помітної синьої хмари. Залитий сонцем степ одразу принишк, затаїв подих, мовби чекаючи, що з цього вийде. А ріжечок тим часом уперто вигонився вгору, розростався вшир, поступово перетворюючись в тучу, в темно-синій гірський хребет, що незабаром уже закрив собою темно-синє небо.

І ось раптом хребет розломився, вогняна тріщина прокотилась впоперек нього, до самого низу. Загриміло, і полегшено зітхнув степ, і радісніше стало навкруги.

Все прийшло в рух. Поки у лабораторії неба відбувався розкішний процес наростання грози, поки все там переверталось, будувалося й стугоніло, тим часом долом, потемнілими степами мчали табуни вихрив, захвилювалися, забурунили зелені вали лісосмуг, заметушилися птахи в повітрі.

Все ближче гриміло, блискало. Сива повновода хмара вже висіла над цілим степом. З тихим дзвоном упали перші краплини, все стрепенулося, і вже широкою чарівною музикою зашумів дощ, той цілющий травневий дощ, про який кажуть, що це сиплеться з неба золото. Сивіла дощем далечінь, вода вже блищала на шляху. Хліба помітно зеленішали, ніби набрякали густим зеленим соком.

Варіант 2

Зробіть цілісний лінгвістичний аналіз тексту Б. Антоненка-Давидовича «Слово матері» за схемою.

Батько був у кузні, коли я повернувся, а мати поралася біля печі. Коли відчинив двері й переступив поріг, мати саме засувала рогачем чавуна в піч. Чи то щоб похвалитися матері своєю вченістю, чи з пустощів дитячих, я привітав її «по-городському»:

— Бонжур, мамаша! Как ви поживаете? Что нового і всьо такое прочее?

Матері аж рогач випав з рук. Вона схопилася рукою за щоку й широко розплющеними, переляканими очима дивилася на мене. Наче перед нею стояв не я, а якийсь ошуканець, що спритно начепив на гімназичну форму дорогий дитячий образ її сина.

Ето я, маменька... Не смущайтесь..., — промовив я, починаючи сам ніяковіти під тим, сповненим докору, образи й болю, материним поглядом.

Та як же мені сину, не смутитися, — не второпала мати моєї вченої

мови, — коли ти, бачу, свого роду відцурався, он уже по-якому до матері став варнякати. Отак тебе, синку, в городі образували!

Мати похитала головою і з таким жалем подивилася, наче мене тяжко покалічили на все життя. Бачу, тут уже не до жартів. Виходить, я передав, як то кажуть, куті меду. Глянув я спідлоба на матір, а їй з очей — кап сльоза, кап друга, а далі як заплаче, як застогне моя матінка, наче ховає мене... Тут я уже не витримав, кинувся до неї, схилив низько голову і, не сміючи підвести очей, прошепотів:

—Простіть мені, мамо, я більше так ніколи не буду... Відколи на міському базарі якийсь чорт поцупив у моєї матері півмішка яблук, а другого разу крамар обмахлював її в крамниці аж на вісімдесят копійок, вона не терпіла міста, де кожний чоловік видавався їй якщо не паном, то злодієм.

Мати простила. І я справді ніколи вже так не вика-блучувався ні перед односельцями, ні перед батьком, ні поготів перед нею. Але тих моїх привітальних слів, що вразили її тоді в саме серце, вона не забула до смерті. Проте і вмерла вона невдовзі після того...

Варіант 3

Зробіть цілісний лінгвістичний аналіз тексту М. Стельмаха «Хо́да весни» за схемою.

У лісах теж відчувалася хода весни. Під деревами вже глибоко осів сніг, інколи біля відхуканих окоренків проглядали цупкі зелені хрещики барвінку або червоनावі прутики тамариксу, а на тлі сірих дубів перегойдувалося червоне мереживо березових гілочок. На них іще тільки намічалось крихітне сім'я веснянок, які потім аж накипають на кожному маленькому паростку. В долині біля обсмиканого, схожого на гриб стогу заспівали жайворонки, що так рано прилетіли цього року.

Коли взяти вбік до лісового озера, дерева рідшають, відкриваючи чималу прогалину. На ній між двома дубами, мов колиска, біліє хата; так і здається, що дуби погойдують її своїми вузлуватими руками. Хата, з трьох боків оторочена садом, привітно кличе до себе хлопчика, але Максим спочатку прямує до округлого, схожого на серце озера. Воно й насправді є серцем Медвинського лісу, тому, певне, лише в найлютіші морози береться льодом.

Зараз над поворонілою водою в ріст людини, прив'язана, висить тонка й прозора намітка синьої імлі. На березі й досі лежить довбаний човен, знизу він взявся льодом, а зверху притрушений снігом, посеред озера плавають дві пари крижнів. Вони то пірнають у воду, то, пропливши трохи, ховають голови під крила, наче збираються спати.

Максим помахом шапки вітає птахів, що з року в рік зимують у цьому закутку, і з розгону стрибає в човен, посковзнувшись, вискакує на лід і ледве не влітає в воду. На купинах стирчать буйні стебла ситнягу й татарського зілля, а за ними щільною стіною підвівся сухий, з сиво-рожевим волоттям очерет.

Варіант 4

Зробіть цілісний лінгвістичний аналіз тексту Є.Гуцала «Осінні кольори» за схемою.

Усе пішло у свій повторний цвіт - у цвіт не весняний, а осінній. Кольори землі зараз зовсім одмінні від попередніх кольорів. Барви поля і луку, барви лісу - скільки ненаситної пристрасті, скільки пекельної спраги! Кольори багрянні, жовті, вишневі, пурпурові, червоні, оранжеві - їхнім полум'ям позаймалися дерева, кущі, бур'яни, бадилля. Тліють і горять, жаріють і вогневіють, і димлять, і начебто чадять десь у лісовій гушавині. Кожне дерево творить своє окремішне багаття, а загалом вони творять спільне, багатоманітне. І скільки несхожих відтінків можна запримітити лише в однісінького дерева, а ще більше в усїєї незчисленної їхньої раті!

Цупкий листяний одяг у дубів переважно рудий, але вже помітно обертається на червоний, і він стає все насиченіший і густіший... Легке мережане вбрання у беріз, воно начебто не з окремих листочків виткане, а склепане з шарудливих монеток, і ця невойовнича жіноча кольчуга постійно в русі, постійно в шелесті, постійно в живій сумовитій музиці. Ялини в зеленому одязі, що відсвічує металевою синявою хвої, видаються несправжніми серед листяних дерев, ялини - начебто не від світу сього, а від того білого засніженого світу, який іще має настати...

День - сонячний та прозорий, і хочеться, щоб йому не було краю. Хочеться, щоб не було краю безмежному палахкотінню блакиті, вінценосному сяйву сонця, смолоскипам дерев, рахманному свіченню зораного поля, кривавим спалахам калини по байраках, замисленій течії води в більших і малих струмках, а також якомусь елегійному, заупокійному, білому летінню павутинок бабиного літа.

Варіант 5

Зробіть цілісний лінгвістичний аналіз тексту М.Коцюбинського «На крилах пісні» за схемою.

Чи знайоме вам те гостре, до фізичного болю гостре почуття нудьги за рідною країною, яким обкипає серце від довгого перебування на чужині? Чи відомий вам такий психічний стан, коли за один рідний звук, один образ рідний ладен буваєш заплатити роками життя?

У такому, власне, стані я блукав одної весняної днини понад річкою Прутом, у південній Бессарабії. Якось не тішили моє око ані розлогі, ярко-зелені, порізані блакитними озерцями та гирлами плавні, що розляглися за річкою в Румунії, ані жовті, залиті хвилею виноградників по підгір'ю, шпилясті гори, що тиснуться понад Прутом з сього боку.

Від заходу насувалася чорна хмара, душний вітер нахрапом бив об гори, хвилював комиш у плавнях, обривав виноградне листя та гнав його по чорній, каламутній, немов поораній хвилями, річці... Лагодилася буря. Але я байдуже дивився на грізні розрухи натури, не торкала якимось мого серця дика краса південної бурі... Роз'ятрений нудьгою, затоплений в задумі, плентався я тихою ходою берегом річки, не помічаючи навіть, як чорна хмара обіймала небокрай, тихо лізла догори, драглила вже над головою моєю... І тільки перші

краплі густого дощу, що з глухим гуком упали на землю серед раптової тиші, змусили мене озирнутися навкруги, пошукати певного захисту від зливи. Алене встиг я ще озирнутись добре, як по моїх напружених нервах ударила хвиля рідних, близьких мені звуків. Я виразно почув журливо-поважний голос української пісні. Що се? У цьому глухому закутку Бессарабії - пісня моєї країни? Чи не омана се, чи не хвороблива часом уява моя викликала галюцинацію слуху?

Варіант 6

Зробіть цілісний лінгвістичний аналіз тексту І.Цюпи «Цвіте полин» за схемою.

Чи знаєте ви, як цвітуть полини? Чи бачили, як весною на старих облогах-перелогам квітують гіркі сиві трави? Чи знаєте ви, як після нагрітого сонцем дня встає над полями сивий дим і млосний чад пливе над степом? І, здається, тоді до вас говорять віки.

Сивий дух полинів, мов той хміль, настояний на солоді, п'янить і хвилює, проникає щемом у груди. І той, хто вдихне його, стане ніби дужчим від полиневого сну і цвітіння, від сивого диму і приспаного грому.

О полини, сиві полини! Хто посіяв вас на землі нашій? Чи вас посіяли на степах неораних прадавні скіфи? Посіяли, щоб самим ховатися в отих сизих кущах, які росли тоді буйні та високі, посіяли, щоб вдень випасати поміж духмяних трав прудких коней, а вночі спати покотом на прив'ялих покосах, ніби на запашних м'яких подушках, спати міцним богатирським сном.

А може, ви посіялись по всій землі нашій у давні роки козаччини? Тоді, коли не житом-пшеницею, а сивою тирсою, буркуном та ще сивим горем хлюпала земля наша аж за далекі обрії Дикого поля до самої Татарщини.

Щовесни проростають з кореня буйним зелом полини, цвітуть золотисто-сивою гіркотою серед літа і осипаються пізньої осені дрібненьким темним насінням, яке розносить по степу вітер.

Яка дивовижна стійкість, яка живучість! Чи не так і народ наш, сто раз толочений, топтаний ворожими кіньми, січений і рубаний чужими мечами, стріляний з автоматів і танків, вистояв у тих битвах, і живе, і гонить з дужого кореня нове пагіння, цвіте і сіється по землі, виборений, відстояний навіки.

Варіант 7

Зробіть цілісний лінгвістичний аналіз тексту Д.Ткача «Степова симфонія» за схемою.

Десь угорі тонко видзвонює жайворонок. Мелодійні, ледве вловимі звуки тануть у гарячому мареві й народжуються знов. Вони бентежать душу, кличуть її за собою. Мені здається, що я зараз злечу над землею і, підхоплений тією чарівною піснею жайворонка, полину в безмежному просторі, легкий, як пір'їнка.

Але ось народився вітерець. Колихнулося золоте море хлібів, і жайворонка не стало чути. Його пісня потонула в дивовижному живому гомоні. І вже інше привертає мою увагу.

Хліб! Скільки сягає око, хвилями перекочується, гойдається важке

колосся. У його гомоні я вже вчуваю веселий дзвін першої коси, гучну пісню комбайна, жваву розмову молотарки. Колосся має бронзовий колір. Такого кольору буває обличчя в сильної, здорової людини. Я простягаю руки, беру в жменю кілька колосків і відчуваю, як тіло моє наливається земною силою.

З трави на мене дивляться синіми очима степові волошки. Вони похитують своїми голівками, ніби манять до себе. І я таки нахиляюся над ними, без жалю зриваю одну квітку. Вона гарна, навіть дуже гарна, але якась мертва, неначе в ній захолола кров. І рука моя холоне від її дотику.

Кидаю квітку геть. Знову нахиляю до себе колоски, притуляю їх до щоки. Від них віє невимірною, здоровою, трудовою силою. Я тримаю в руці тугі колоски й немов відчуваю, як вони з кожною хвилиною стають ще повнішими й ще тугішими - зріють.

Мине кілька днів, і степ виповниться голосами людей та гудінням машин. Почнуться жнива. Настане найрадісніша пора року. Чесні трудові руки зберуть хліб і разом зріжуть бур'ян. Бур'ян згине, а зерно даватиме нові врожаї. Вічно світитиме над неозорим степом гаряче сонце, і вічно колихатимуться на щедрій землі під погожим вітром важкі бронзові колоски

Варіант 8

Зробіть цілісний лінгвістичний аналіз тексту М.Руденка «Степ у липні» за схемою.

Степ дивиться в зоряне небо. Синє липнєве небо тисячами вогнистих очей озирає степ.

Чебрець, плазуючи понад ярами своїми зеленими, дерев'янистими стебельцями, зацвітає крихтливими рожевими квіточками і знов одцвітає. Ковила викидає яскраво-зелені стрілки, що спочатку служать принадою для овець, а десь у жнива вже стають їх загрозою, бо гострі зернівки, потрапляючи в шерсть вівці, впиваються в тіло, підхоплюються кров'ю - і вівця гине. І в кожній грудочці землі точиться вічна боротьба живого з живим і живого з мертвим...

Вітер ущух, нерухоме повітря наче застигло. А степ і небо, зачаровані одне одним, перемовляються літніми ночами, і тільки закоханим серцям вдається підслухати ту розмову.

Чумацький Шлях лежить над степом і, мабуть, не знає, що давно вже він перестав бути чумацьким, що не скриплять попід ним лозяні мажі, наповнені сиваською сіллю, не розвіває вітер чуби-оселедці запорозьких вершників, що одна назва лишилась у нього чумацька. Та йому до цього байдуже. Він мислить не роками, а тисячоліттями, помічає на землі тільки вічне.

Чи багато ж лишилося в степах від отого вічного?..

Невеликі, відтиснуті до ярів і перелісків білі озерця ковили, що тихо плещуться, згадуючи ті далекі часи, коли вони були не озерцями, а сріблястими, розкішними морями. Та інколи й дрофа залетить, щоб висидіти малят, які, вискочивши з яйця, одразу ж стають на міцні ноги і вже в першу годину бігають набагато швидше за матір. Та ще духмяні, п'янки чебрецеві пахощі, та терпкі полинові, яких у всі віки не бракує в нічних степах.

Степ дивиться в зоряне небо.

Варіант 9

Зробіть цілісний лінгвістичний аналіз тексту Ю.Мушкетика «Рідний край» за схемою.

Увечері сидів я на дубовій колоді, на сволок зрізаних, у садочку, і дивився на небо. Воно ясне, чисте й здається близенько-близенько. Зорі, неначе золоті бджоли на тугій вощині неба, навіть ворушать лапками. Бабуся казала, що ці зорі - душі людські. І хоч я знаю, що це не так, але хочеться думати, що так. Хочеться, щоб було по-бабусиному. Вона бачила небо таким увесь вік і так думала й думає про нього й зараз. А я, либонь, уперше отако побачив небо. Там, в стороні опівнічній, небо оксамитове. Під тим оксамитом я народився. Отже, це моє небо. Либонь, чи не воно розм'якшує наші душі. Слухав, як далеко, на леваді, співають дівчата. Пісня ледве мріє в мороці ночі, наче вона чар. Летить на незримих крилах, пролітає крізь тебе, залишається в тобі. Думав, що й пісня наша також м'яка і сумовита. Мабуть, ніде в світі немає більше таких пісень, і вже тільки заради них варто народитися в цьому краї. Нез'ясненна туга сповиває мене, якесь провищення торкнулося мого серця, і я розхвилювався. Я слухав рідну пісню, рідну мову, й вона лилася, наче річний струмок, у якому переплелись запахи калини, чебрецю, лепехи. Я пив рідну мову, як п'є спраглий подорожній воду з струмка. Мова моїх земляків наповнювала мене невідомою раніше радістю й силою, в ній лунав і дзвін молота по сталі, й плакала скрипка, й шелестів вітер в яблуневому вітті, й чувся трепет зірок у небі - все ввібрала в себе мова, все в ній є, вона живе й переливається, сміється й печалиться. Мені подумалося: тепер, коли я піду, вона буде зі мною.

Людині визначено Богом місце народження, країна, небо, вона не може нічого того поміняти, як не може поміняти себе саму

Варіант 10

Зробіть цілісний лінгвістичний аналіз тексту К.Фролової «Пролісок» за схемою.

Ранньої весни, коли баба Зима зовсім постаріла, з'явилася в неї донька маленька Крижинка-сріблінка.

Дуже оберігала її ненька. Та Крижинка-сріблінка була весела, пустотлива. Як тільки виглядало Сонечко, вона виривалася з рук матері й ну витанцьовувати, розсипатися срібними іскорками, виблискувати сріблом.

Мати злякано підхоплювала доньку і ховалася в тінь, наказуючи:

- Не дружи із Сонцем, бо ніколи не станеш великою крижиною.
- Але ж із Сонцем так гарно, так весело, мамо!

А коли темніло, Зима відпускала Сріблінку. Вона самотньо блукала в місячному сяйві, шукаючи сонячні промінці.

Звичайно, знайти вона їх не могла, адже Сонечко спить уночі. Та Крижинка цього не знала і дуже сумувала. Іноді навіть плакала. А мати, щоб донька не розтанула, підморожувала її сльози.

Удень вона знову пустувала, гралася зі своїм другом.

Та одного разу Сонечко не знайшло Крижинки вранці. Довго воно її шукало, заглядало у найтемніші хащі, яри, де ще залишився сніг. Ніде Крижинки не було.

Стомлене Сонечко пішло знову відпочивати, а наступного дня воно ще раніше прокинулось і догнало Зиму з Крижинкою. Крижинка-сріблінка вирвалася з материних рук і кинулась назустріч другові.

Сонячні промінчики підхопили її і понесли на луки. Там уже не було снігу, та Крижинка цього не помітила, їй було так легко та весело. Раптом вона зупинилася і почала танути. Сонце не хотіло цього. Воно підхоплювало Крижинку і тримало її в своїх обіймах, та через це вона ще швидше меншала і меншала. І ось залишилася від неї одна краплинка-сріблінка.

– Куди ж ти, Крижинко? Як же я буду без тебе?

І Сонечко ще вище піднялося над Краплинкою.

І раптом на тому місці, де мерехтіла Краплинка, із землі проріс міцний пагінець. Він ріс швидко, тягнучись до Сонця. І враз розкрився ніжними блакитними пелюстками:

– Здрастуй, Сонечко, це я, твоя Крижинка-сріблінка!

Варіант 11

Зробіть цілісний лінгвістичний аналіз тексту Є.Гупало «Якого кольору слова» за схемою.

Небо чисте, по-молодому усміхнене. Воно синіє, наче там висіяно море волошок, і фіалок, і півників, і ще всячину квітів, що не в'януть, хоч би яка була спека, і не схилять голівок у жалобі, хоч би яке сонце пекло.

Мабуть, тому вподобав я дивитись на небо, що з-поміж усіх кольорів найдужче люблю синій. Він мені скрізь увижається, й коли я бачу щось синє — чи квітку, чи очі, чи дівоче плаття, чи просто чую саме слово «синій», — враз мені стає добре, я щасливий, і душа моя сміється й грає так, як грають проти сонця збиті, на ставу бризки води.

Іноді все в цьому світі уявляється мені синім: ото начебто ростуть сині тополі над синьою дорогою, їдуть сині вози, запряжені синіми кіньми, перепадають сині дощі. І як було б цікаво, якби раптом посеред зими випав на наше село синій сніг, синя завірюха зухурделила-зареготала!

Але чомусь не можу уявити, щоб молоко нашої корови Лиски було синє. Ще можу припустити, що Лиска наша геть уся посиніла й великі очі її стали сині, а от молоко залишається для мене білим, хоч і як силкуюся побачити його синім. І чомусь так само сметана для мене біліє, і сир, і вареники з сиром.

А якого кольору слова?

Тихесенько вимовляю слово «зелений», і постає переді мною все зелене, і я вже чомусь не сумніваюсь, що й саме це слово зеленого кольору. Вимовляю слово «мама» — і ввижається мені добра її усмішка, каре іскристе мерехтіння в очах, ласкаве звучання голосу. Жоден колір, либонь, не пов'язується з її образом, тільки здається, наче сяє чимось золотистим від очей, вишневим од губ, яблуками-антонівками від рук — і за всім цим щемко постає слово «рідна», яке, здається, саме зовсім позбавлене кольору, а тільки дороге воно, ніжне, хвилююче, мов усі кольори разом узяті.

А слово «осінь» — жовте, бо восени дозрівають усі грушки в нашому садку, всі яблука. Спершу вони світяться поміж листям молодесеньким жовтим полум'ям, потім починають потроху падати на землю, згодом усе рясніше... Й одного дня залишається на гіллі саме тільки жовте, недогоріле листя.

Слово «осінь» туге й жовте, наче віск.

Слово «пролісок» — біле, й чомусь од нього пахне сніжком, який починає танути, й гострою весняною землею, й торішнім перепрілим листям. Слово «зозуля» якесь ніжне, зелененьке, мов пух на вербах, бо коли зозуля починала кувати в цьому році, то зелень на деревах була молода й свіжа, а вербовий цвіт опадав на воду, й здавалось, що вода зацвіла ніжним смарагдовим пушком.

Пролетіла над подвір'ям ворона, пронесла в дзьобі галузку, я подумав, що то вона понесла своє чорне слово. Бо слово «ворона» — чорне.

От цікаво — а ворона знає, що її звати вороною? А собаки знають, що вони собаки? А вівці, а воли, а коні?

А наша корова Лиска знає, що її звати Лискою!

Варіант 12

Зробіть цілісний лінгвістичний аналіз тексту Н.Павлової «У живій кімнатці» за схемою.

Новонароджений жук забагато повзав, літав і попишався, святкуючи перший день свого життя. Надвечір він так стомився, що не міг поворухнути ні лапками, ані вусиками. Він лежав усередині жовтої квітки. Квітка була не мисочкою, а коржиком і вся з вузеньких пелюсток, м'яка, м'яка! Від неї пахло медом. І вона була ще тепла: так її нагріло сонечко.

А воно вже спускалось за горбок. І небо, що досі було блакитне, неначе на ньому цвіли незабудки, самі тільки незабудки, тепер стало червоне, ніби там розпустилися маки. Новонароджений жук дивився на це вогняне величезне небо, і раптом йому стало моторошно. Адже він такий маленький, а лежить в усіх на виду. Заховатися б кудись у темну щілину! Але він так стомився, що й не міг поворухнути ні лапками, ані вусиками.

Ось засвітилася на небі перша зірочка. Новонароджений жук стрепенувся. Йому схотілося полетіти. Полетіти просто туди й покружляти навколо цієї блискучої зірочки. Але вона була так далеко! Зненацька він

відчув, що квітка під ним заворушилася. Жук учепився в неї лапками щонайміцніше.

«Може, й квітці теж закортіло політати?» - подумав Жук. Тут він побачив, що навколо, з усіх боків, зростають жовті стіни. І вони стають все вищі і вищі. А небо - все вужче й вужче. Тільки зірочка все ще блищить. Та ось і вона стала менша, блиснула і згасла. І стало поночі, зовсім поночі і тісно.

«Як це квітка стала щілинкою?» - подумав новонароджений жук, засинаючи.

На другий ранок свого життя жук прокинувся на дні темної торбинки. Спробував злізти вгору по м'якій стінці. Але не міг. Лапки сковзалися й застрявали між гладенькими вузькими пелюстками. І він знову падав на дно торбинки. І знову намагався вилізти на гору. І знову зчочувався. Незабаром він зовсім знесилився. Сумно сидів на дні стуленої квітки. І думав, що ніколи вже не побачить сонечка.

Враз він відчув, що квітка заворушилася. І раптом з гори продерлося світло. Продерлося крізь щілинку, якої раніше там не було. А тепер вона ставала все ширша й ширша. І жовті стіни навколо стиха розгорталися. Ось квітка стала знову кружечком!

І тут жук побачив сонечко! Воно підіймалося за лісом. А коли його промінь упав на жука, жук одразу зміцнів і звеселів.

- Лечу! - гукнув він сонцеві. Розправив на краєчку квітки свої крильця. І полетів, сам не знаючи куди.

Варіант 13

Зробіть цілісний лінгвістичний аналіз тексту О.Гончара «Вічне слово» за схемою.

З-поміж безлічі книг, з якими має справу історія світової літератури, поодинокі виділяються ті, що ввібрали в себе науку віків і мають для народу значення заповітне.

До таких належить «Кобзар» - книга, яку народ український поставив на першому місці серед успадкованих з минулого національних духовних скарбів.

Дивовижна доля цієї книги. Поезії, що входять до неї, склалися на тернистих дорогах поетового життя, писалися то в мандрах, то в казематах, мережилися при світлі білих ночей Півночі і в пісках пустель закаспійських під самотнім сонцем вигнання. Хоча більшість поезії написані поза межами рідного краю, наскрізно струменить у них світлий образ Дніпра і мріє синя далеч українських степів. На випадкових аркушиках паперу та в захаявних книжечках поетова рука прихапцем, покрадьки записувала рядки, що стануть дорогими для цілого народу, донесуть до нього крізь усі перепони віщі й вічні слова.

Книга формувалася поступово, рік за роком, формувало її саме поетове життя, і все найістотніше з цього життя, з великого життя українського кріпака Тараса Шевченка - від його юності й до останнього подиху - увібрав

у себе цей класичних розмірів томик, збірник поезій, що його в хвилину творчого осяяння було найменовано «Кобзарем». Відтоді, впродовж багатьох десятиріч, ця книга буде настільною для кожного українця.

У «Кобзарі» поет висловив насамперед самого себе, свою особистість, від першого й до останнього рядка книга виповнена індивідуальним поетовим почуттям. Тут його, Шевченків, темперамент, його щира й беззахисна у своїй відкритості душа. Тут не позичені знання, а його власний, у розвитку відтворений розум мислителя, могутній інтелект, що спрагло дошукується істини.

Варіант 14

Зробіть цілісний лінгвістичний аналіз тексту І. Цюпи «Осінь» за схемою.

Жовтогаряча осінь стоїть над Осокорами, розкинувши високо над землею блакитні небеса. По садах загуляли золоті падолисти, та ще срібне павутиння літає в повітрі, снує свою дівчу пряду над перелазами.

Стоїть лагідна пора бабиного літа, останні сонячні дні такі ласкаві, оповиті сріблястим мереживом, мрійним смутком, прощальним ячанням журавлів, що відлітають у вирій.

На городах уже зібрані гарбузи, викопано картоплю, зрубано капусту на грядках. Тільки де-не-де стоїть сухе соняшничиння і тихо шерехтить, нагадуючи про гарячі дні літа, коли цвіли вони жовтими решетами на городах, просіваючи сонячний пил. Зів'яли, поникли від нічних приморозків квіти біля хат, тільки одні високі синенькі цвітуть, стеблами схожі на нехворощ. У народі їх називають морозом. Може, тому, що стоять вони наперекір заморозкам, може, тому, що цвітіння їхнє нагадує голубуватий іній раннього приморозку.

Під стріхами хат дбайливі господині розвішали золотаві качани кукурудзи, жовті гвоздики і кетяги червоної калини. Здалеку, коли глянеш, стоїть така хатина, як молода в осіннім вінку. Стоїть і жде весілля. Може, й справді завітають до такої старости. Адже осінь — то найкраща пора сватання. Щонеділі прокочуються по селу весільною перезвою дружки і бояри, гудуть бубни, лунає весільна музика.

Варіант 15

Зробіть цілісний лінгвістичний аналіз тексту Є. Гуцала «Молода весна» за схемою.

Блакитними очима дивиться мені в очі весна.

Вона ще молода, ніжна, усміхається святково й чисто, в її ледь чутному диханні — збудлива таємниця свіжості, краси природи, що завжди відроджується й відроджується.

Ще так недавно бігла по дніпровських кручах рудою лисицею осінь, бігла барвисто, холодним повітом несло від її прудкого, безповоротного бігу. Так недавно дихало в мої думки студеним запахом зів'ялого листя, а вже сьогодні — лагідне, шовковисте повітря весни купає мої очі, вся земля наче випромінює благодатну снагу, що помагає рости не тільки траві, квітам, деревам, а й мріям людським.

Стоять верби, опушені зелененьким листям, і, здається, чують оплески журавлиних сурм у піднебессі, легенький бентежливий передзвін — прозорий, кришталевий.

Протягом усієї минулої зими я відчував: щось має статись у цьому світі, щось неминуче станеться. Й тепер, коли прийшла весна, коли війнула мені в груди тлумовись-ком перших своїх тонких, таких пам'ятних запахів, коли в мене все помолоділо, мов вербове пагіння над дніпровською водою, то я добре знаю: очікуване прийшло, наче народжене силою мого бажання, і наймення йому — синя та золота весна на дніпровських кручах.

Варіант 16

Зробіть цілісний лінгвістичний аналіз тексту В.Підмогильного «Передосінні береги» за схемою.

Здавалось, далі пливати нема куди. Спереду Дніпро мов спинився в несподіваній затоці, оточений праворуч, ліворуч і просто зелено-жовтими передосінніми берегами. Але пароплав раптом звернув, і довга, спокійна смуга річки протяглася далі до ледве помітних пагорків на обрії.

Степан стояв коло поруччя на палубі, мимоволі пірнаючи очима в ту далечинь, і мірні удари лопастей пароплавного колеса, глухі капітанові слова коло рупора відбирали снагу в його думок. Вони теж спинялись там, у тій туманній далечині, де непомітно зникла річка, немов обрій становив останню межу його прагнень. Хлопець поволі глянув по ближчих берегах і трохи збентежився - по повороті праворуч виникло село, приховане доти за лукою. Серпневе сонце стирало бруд з білих хаток, мережило чорні шляхи, що гналися в поле й зникали десь, посинівши, як річка. І здавалось, той зниклий шлях, з'єднавшись із небом у безмежній рівнині, другою галуззю вертався знову до села, несучи йому ввібраний простір. А третій шлях, скотившись до річки, брав до села свіжину Дніпра. Воно спало серед сонячного дня, і таємниця була в цьому сні серед стихій, що живили його своєю міццю. Тут, при березі, село здавалось питомим витвором просторів, чарівною квіткою землі, неба й води.

Його село, те, що Степан покинув, теж стояло на березі, і зараз він несподівано шукав спорідненості між своїм та цим селом, що випадково трапилось йому на великій путі. Він почував у душі своїй невиразне хвилювання і млюсть, мов лишив у своєму селі не тільки минуле, але й надії. Заплющивши очі, він піддався сумові, що колисає душу.

Варіант 17

Зробіть цілісний аналіз тексту Є.Гуцала «Материнські очі» за схемою.

Всякі очі випадало зустрічати. Відверті й прямі, як ножі, здатні, либонь, без жалю і думок розкряти навпіл будь-що: квітку - то квітку, пташку - то пташку. А скільки траплялося свавільних і владолубних, які, зустрівшись поглядом з тобою, вже першої миті прагнуть зламати твій погляд, підпорядкувати собі, принизити, розтоптати - і відчутти втіху від своєї фізичної сили й переваги. А то уникливі, хитруваті погляди, які постійно щось приховують, чогось уникають і побоюються, які нічого не виражають -

то прямо протилежне тому, що мали б виражати насправді. А в материнському погляді не було ні фальші, ні лукавості, ні хитрування. Не було в ньому і тієї прямої й важкої, мов камінь, гостроти, за якою подеколи ховаються недобррозичливість і войовнича якщо не жорстокість, то байдужість. Очі її, постійно освітлені зсередини м'яким живим сяйвом, були наче видимим, предметним вираженням її душі, котра саме такої форми прибрала, щоб і себе показати, і світ довколишній подивитись. Це погляд самої щирості, самого добра, самої зичливості, і навіть тоді, коли мати гнівалась чи просто боліло їй щось усередині, - однаково ні щирість, ні доброта, ні зичливість не пропадали остаточно з її погляду, вони жили й сповивали твоє єство любов'ю й довірою. Крім того, материнський погляд був неначебто сповнений якоїсь цілющості, він проникався тим здоров'ям, яке передавалось на відстань, передавалось тобі - і ти відчував, як, дякуючи матері, дужчаєш, стаєш певний себе, твої сумніви чи вагання підупадають...

Варіант 18

Зробіть цілісний лінгвістичний аналіз тексту П.Швеця «Лелеченьки» за схемою.

Юрко, сидячи на товстій гілляці старої шовковиці, дивиться на широкі зелені луки, на сіру смугу асфальтової дороги, на сизі схили, за якими сховалося містечко. Але ось його погляд зупиняється на їжакуватому гнізді, що на хліву. Частина хліва вкрита толем, решта ж вистелена старезною, аж почорнілою, соломою. Дід Клим наполягав увесь хлів укрити толем, баба вже було й згодилася, так онук запротестував: це ж так гніздо зруйнується. Сусіди теж підтримали хлопчика: веселіше в селі, коли є гніздо з довгоногими чорно-білими господарями. Це ж через них невелике село стало ніби знаменитим: хто б не їхав – у машинах, автобусах – усі дивляться, чи є ще гніздо, чи не покинули його горді птахи.

Юрко щовесни чекає зустрічі з Ним і Нею. Він знає звички цих птахів, запам'ятав, що вони роблять уранці, в обід, увечері. Хлопчик любить мовчки дивитися, як вони, широко розпростерши крила, плавно кружляють над луками або як годинами незрушно стоять у своєму гнізді. Та найбільше в них турбот, коли з'являються лелеченята.

А цієї весни Юрко з особливим нетерпінням виглядав лелек. Хотів їм розповісти, що восени йде до першого класу. Уже тепер, навесні, отак поза городами, понад ставком бігає до сільської двоповерхової школи, спинається на носки, зазирає у великі вікна, бачить там чепурних школярів, які уважно слухають учителів.

А одного разу, коли в школі нікого не було, задивився через шибку в порожній клас. Там сонячні зайчики дрімали на партах, на чистій підлозі, біля вхідних дверей.

До хлопчика підійшов нечутно дід Улас, шкільний сторож. Юрко так злякався, що й слова не міг вимовити. Але той не сварився. Лише спитав:

— Учитися хочеш?

— Х-хочу!

Взявши за руку, дід Улас повів хлопчика по довгому шкільному коридору. Потім простягнув йому дзвоника. Юрко спершу боязко, а потім сміливіше задзвонив. Малиновий звук заповнив ущертв коридор, усі класи.

Восени проведуть електродзвоник... — сказав сторож і погладив пальцями потемнілу мідь.

— А до нас лелеки прилетять незабаром! — похвалився хлопчик.

— Ти скучив за ними?

— Аякже.

— Значить, прилетять. Правда, цього року пізня весна, вони й забарилися.

Невдовзі була перша весняна гроза. Мигавиці так освітлювали бабусину хату, що видно було, як удень.

Юрко шаснув під ковдру, притулився до бабусі і стурбовано запитав:

— А якщо лелеки попадуть під грозу?

— Вони сховаються під якимось деревом.

— А коли кругом буде степ? — не вгавав Юрко.

Тоді сховаються в якійсь долині, в густій траві. Не хвилюйся, все буде гаразд, — з цими словами бабуса поправила на онукові ковдру.

Юрко полегшено зітхнув і, вже заспокоєний, міцно заснув.

Уранці у вікно, вмите грозовою зливою, зазирає веселе сонце. Юрко поспішає надвір, босоніж біжить по росяному споришеві, бризками з дощової калюжі лякає курей і цуцика Пуфика, котрий дрімав собі побіля будки.

І раптом почув знайомі звуки. Глянув на гніздо й завмер: у ньому — Він і Вона.

— Лелеченьки! Де ж ви ховалися від грози? — спитав у птахів.

Ті у відповідь заклацали довгими дзьобами, мабуть, вітаючись із Юрком.

Варіант 19

Зробіть цілісний лінгвістичний аналіз тексту О.Копиленка «Переполох» за схемою.

Насипало снігу в лісі багато, такого пухкого снігу та білого. Ходити в лісі взимку важко людині. А на лижах куди завгодно пройдеш.

Тихо навколо в лісі, тільки поскрипує веселий морозець у стовбурах сосен, ялинок та дубів.

Скрип-скрип...

Тварини лісові не бояться снігу і морозу не бояться. Одяглися в тепле хутро звірятка, в густий пух тіташки і шукають собі їжу.

Під дуплом старого дуба миша собі ще влітку нірку вирила, наносила тоненьких травинок і сухого моху — зробила тепле кубельце. Спала миша, виспалась, треба піти й погуляти. Вилізла з нори, озирнулася навкруги. Тихо, очі сліпить білий сніжок.

Засипав сніг стежечку, що миша протоптала, прогулюючись. Вилізла вона на пеньок, дивиться — сухе насіннячко сюди вітер приніс. Поласувала

сухим насіннячком і почала хутро своє чистити. Аж гульк — прямо над нею щось чорне і велике впало на стовбур дуба. Перелякалася миша, бо ворогів у неї багато. Перелякалася і — шубовсть з пенька прямо в нірку. Сидить, не поворухнеться. Зраділа, що втекла від страшної халепи.

Що ж воно за страхіття впало на стовбур? Тихесенько визирнула миша з нори, роздивилася, аж то дятел прилетів жуків шукати. Це птах не страшний. У дятла дзьоб міцний і лапи, мов гачки. Чіпляється дятел за кору дерева і лазить, куди захоче, — вгору, вниз, в один бік, у другий бік. Лазить дятел весело по деревах і — стук-тук дзьобом, тук- стук...

Працює дятел, аж цурки летять.

Ось під корою сховався на зиму жучок-шкідничок. Улітку буде цей жук дереву шкодити. Дятел колупнув кору, зирк — жучок. Схопив жука і проковтнув. Так і працює дятел цілісінький день — винищує шкідників, що під кору поховалися.

Побачила миша дятла — вилізла з нори. Раптом стрибнула на пеньок білка, шишка соснова у неї в лапах. Сіла білочка снідати. На мишу, на дятла позирає, шишку гризе, насіння вилущує.

А хто воно там стрибає між кущами, серед сухого бур'яну? Дятел писнув тихо і замовк, білка насторожилася, а мишка вже не тікає в нору — поглянути цікаво на того великого звіра. Білка не тікає, дятел працює спокійно — значить, звір не страшний.

Та то ж заєць пухнастий шукає собі захисний куточок для відпочинку! Стрибнув до молоді дикої груші, погриз трохи кори і прямо до пенька, де мишача нора. Отут він і відпочине. Звірята не страшні зібралися. Лисицю або вовка здалеку помітять дятел та білочка. Тікатимуть вони — заєць і собі пострибає, не наздоженуть.

Не знав заєць, що його слідом давно вже лисиця йде і стежить за ним.

Вирир собі ямку під пеньком заєць і ліг, задрімав. Тепло йому в своєму хутрі у затишку лежати. Коло нього миша прогулюється, шукає поживи.

А лисиця здалеку побачила білочку і дятла. Присіла тихенько. Бо знає, — сполохають зайця, тільки почне вона наблизитися до пенька. Не впіймає тоді прудкого зайця. Сидить лисиця і чекає.

Тихо навколо в лісі.

Аж ось зарипів сніг здалеку, зашелестів сухий бур'ян, об дерево вдарилася гілка. Розмову чути.

Білочка стрибнула. Заєць помчав. Лисиця шмигнула поза кущами.

Всі звірі кинулися врозтіч. А миша залізла в нірку і сидить. Сидить і боїться визирнути.

Це ми з Василем у ліс прийшли і нарobili переполоху...

Роздивилися ми з Василем сліди на снігу і зрозуміли все, про що оце вам і розповіли.

Варіант 20

Зробіть цілісний лінгвістичний аналіз тексту М.Стельмаха «Вересневий вечір» за схемою.

Велика вереснева тиша стоїть над землею. Село, зачароване зоряним небом, хороше синіє розкиданими хатками, біля яких пильно дивляться на схід потемнілі соняшники. Дорожнім відволоженим пилом, терпкими коноплями і дозрілими садами пахне ніч. Зрідка спросоння заскрипить журавель або гупне біля якогось похиленого тину росяне яблуко, проллється шипучим соком на траву, і знову тиша, мов у доброму сні, і знову лапаті соняшники, наче матері, простягають на схід обважнілі руки, на яких спочивають голівки малих, повних дрімливого цвіту соняшників.

Зі шляху обізвалася неголосна доладна пісня, дзвякнуло стремено. На обочині поміж старими липами попасалися нерозсідлані коні, а біля грубого, в два обхвати, дерева сиділо кілька воїнів і задумано виводили не вояцьку, не похідну, а стару пісню про милого лебедя, що плавав по синьому морю, і про дівчину, яка не дочекалася свого милого лебедонька і тополею стала, щоб хоч вершечком глянути на синє море, на своє кохання.

Місяць усе щедріше оббризкував сяйвом оброшені дерева і шляхи, чіткіше обрисовувались нерозсідлані коні, а притишені пісні козаків поривались і поривались на далекі дороги, до укляклих вишняків, до червоних калин і чорних пожарищ, де є мати чи батько і вірне кохання.

Було в тих піснях і степове озерце, де плавало відеречко три дні під водою, був і сердега бурлака, в якого заболіло тіло ще й голівонька, був і кінь, що клонить голову за козаком. Туга віків і надії віків сходились у молодих голосах і слалися старим шляхом.

Варіант 21

Зробіть цілісний лінгвістичний аналіз тексту Б. Грінченка „Любо глянути” за схемою.

Було надвечір. Сонце не пекло вже, тільки гріло ласкаво, вітрець ніде не прокидався, ні один лист не ворушився.

Зінько лежав нерухомо й дивився поперед себе. Його хата й садок були на горі, і звідси видко йому було замалим не все село. Біленькі хатки з темними й жовтими солом'яними покрівлями визирали, весело всміхаючись, з невеличких садочків, що зеленіли мало не в кожному дворі, мов дівчата позаквітчувались та й повиходили на вулицю всім гуртом. Біля хаток де-не-де ворушилися люди, по дворах вештались, вулицею помалу йшли або сиділи під хатою, розмовляючи. За все вищі були великі верби гіллясті; вони широко розкидалися вгорі і над хатками, і над тими садочками, зеленіючи ясно на блакитному небі. їх так багато було, що вони затуляли частину хат, і все село здавалося якимось садом-гаєм, що серед нього побудовано було оті маленькі людські осельки. І все село обіймав упокій, тихий, святковий упокій-відпочинок, такий любий робочому селянинові.

Зінько підвівся і глянув у другий бік. Унизу, під садком, широко простилалась велика зелена лука, по ній вузькою стежкою звивалася річечка, то поблискуючи ясно проти сонця, то ховаючись під похилими вербами. Он завернула коліном, уже й зникла з-перед очей, тільки очерети значать її шлях - геть-геть потяглися сіро-зеленою стіною, аж туди, вдалину, де аж на крайнебі хмарою темніє великий ліс.

Добрий двір, великий! Праворуч тік із стодолюю великою, ліворуч біля нього комора добра, а коло неї хліви й повітки; ще ближче, трохи віддалік, хата, а зараз від неї починався і йшов аж униз сад.

Варіант 22

Зробіть цілісний лінгвістичний аналіз тексту Є.Гуцала „Прелюдія весни” за схемою.

Ще в заметеній снігом землі спить до слухної пори цілий світ, але в невидному потаємному тому світі вже ось-ось мають починатися зміни або й почались.

Це світ багатолікого зела, що чекає на вознесіння своїх зелених душ до сонця й світла, на волю й повітря, під теплі дощі й погожі зорі.

Має початися вознесіння сон-трави з-під опалого листя й сухого галуззя в лісі; вознесіння пролісків, чиї пелюстки схожі на лапаті сніжинки недавньої зими; вознесіння рясту, що наче позичить собі кольору в небесної далечини.

Ще тільки звучить у природі прелюдія весни, ще тільки розвивається її тема, яка згодом вповні розвинеться, сягнувши апогею, а вже зараз коріння рослин, насіння майбутніх трав і квіток, розсіяні по землі чи сховані в її лоні, налаштовуються на позитивні відродження й свого вознесіння до сонця. А відтак налаштовані й на те, щоб брати з землі силу й здоров'я, які обертаються силою й здоров'ям людини.

Трави - маги й ворожбити, споконвічні віщуни, що виповідають нам таємниці матері-землі.

А ще вони геніальні маги й ворожбити неповторного українського слова, яке в своєму розмаїтому багатстві являє глибини, котрі не завжди й осягнеш розумом, звиклим до штампів і шаблонів. Ці глибини слова могли бути вичарувані гаями й дібровами, байраками й балками, лугами й урочищами.

Тепер кульбаба ще спить у землі, щоб ранньої весни зазеленіти, щоб вимережити простори суцвіть кошиками жовтогарячих квіток. І як багато їх зацвітає, так багато по різних місцевостях є назв для неї, і в назвах - наче сама драматична історія розквіту, буяння й зів'ялості.

Варіант 23

Зробіть цілісний лінгвістичний аналіз тексту Є.Гуцала „Мова землі” за схемою.

Ніде, мабуть, не буває так добре, як на городі. Ляжеш коло грядок на гарячу землю горілиць, лежиш, дивлячись у небо, і така довкола тиша, наче ти zostався сам-самісінький на все село, на всю землю.

Припадеш вухом до землі і починаєш прислухатися: а що ж там діється в чорній глибині, де завжди морок, де ніч глупа, куди сонце не проникає. І думається про картоплю, квасолу, буряки, що посаджені в землю, ростуть, тягнуться до сонця, - й чому воно так? Чому картопля родить бульби, а буряк - такий великий коренеплід? Чому з однею соняшниковою насінини виходить тьма-тьмуца зернят? Чому одна квасолина дає стільки стручків?

Чому на одному стебельці розсади визріває так багато помідорів?

Притулишся вухом до землі, ніби сподіваєшся від неї на відповідь, а вона мовчить, не озивається, не видає жодної своєї таємниці. А може, вона й відповідає, тільки ти не годен утямкувати її мову? І напружуєш слух, аж заплющуєшся - жодного звуку. Нишкне земля в німому чорному мовчанні. Хоч би крота почути, як він повзе по ходах-переходах, по своїй норі, - не чути!

Ламаєш картопляний цвіт, відриваєш одну пелюстку, другу - мовчать!

Зводишся і заглядаєш у розквітле обличчя соняшника, ніби хочеш у його усмішці прочитати відповідь. Соняшник світить променисто і, мабуть, щось каже своєю усмішкою, тільки візьми втям її! Але ж, мабуть, хтось розуміє? Може, ранковий вітер, що будить соняшники після скінчення сну?

Стоїш посеред городу, задумався... І коли підносиш ногу, щоб вийти з городу, то пильно дивишся вниз, щоб не наступити на живу рослину.

Варіант 24

Зробіть цілісний лінгвістичний аналіз тексту Г.Тютюнника „Ранок” за схемою.

Сім'ю Вихорів зустрів також цей свіжий луговий запах. Побризкані рососою, трави стояли тихі, принишкли, бо ранок теж був тихий та безвітряний і обіцяв сонячний жаркий день. Сонце уже зійшло, але його ще не було видно із-за темного лугу; небо освітілося ясно й погожо, і луг теж посвітлішав і прихорошився. Вже горіли мохнатими і червоними, як жар, шапками будяки, дихаючи солодким медвяним душком; цілими озерами поміж трав білили соромливі невісточки в жовтих шапочках і білих віночках з пелюсточок навколо голівок; виплітався та спалахував іскрою петрів батіг; розпарена нічною задухою, гостро і пудливо смерділа болиголова, яка то тут, то там здіймалася вище всіх на своєму товстому і порожньому стовбурі, увінчаному тоненькими, схожими на віття кропу гіллячками; іноді посеред луки розкішно кущився верболіз, схожий здаля на копицю сіна; над ними уже кружляли чайки, вишукували вранішню поживу на сніданок. І чим вище за пагорби поринало сонце, тим нижчою ставала заграва, вужчою - вогняниста смуга понад лозами.

Близькість ріки відчувалась особливо виразно не тільки по тому свіжому холодному повітрі, яким віяло з очеретів, а й по щедрій росі на травах, яка бризкала людям на руки і на ноги світлими льодяними краплями, таємничістю звуків, властивих для кожного приріччя; тихим бульканням, коротким раптовим плюскотом, якимось шарудінням, схожим на чиїсь хитрі кроки. Може, то лисиця вигулювала очеретами, а може, вовк-сіроманець підшукував собі посухіший острівець, щоб розташуватися там на цілоденний відпочинок та подрімати на сонечку після тяжких і невдалих нічних мандрів.

Варіант 25

Зробіть цілісний лінгвістичний аналіз тексту М.Руденка „Степ у липні” за схемою.

Степ дивиться в зоряне небо. Синє липневе небо тисячами вогнистих очей озирає степ.

Чебрець, плазуючи понад ярами своїми зеленими, дерев'янистими стебельцями, зацвітає крихітними рожевими квіточками і знов одцвітає. Ковила викидає яскраво-зелені стрілки, що спочатку служать принадою для овець, а десь у жнива вже стають їх загрозою, бо гострі зернівки, потрапляючи в шерсть вівці, впиваються в тіло, підхоплюються кров'ю - і вівця гине. І в кожній грудочці землі точиться вічна боротьба живого з живим і живого з мертвим...

Вітер ушух, нерухоме повітря наче застигло. А степ і небо, зачаровані одне одним, перемовляються літніми ночами, і тільки закоханим серцям вдається підслухати ту розмову.

Чумацький Шлях лежить над степом і, мабуть, не знає, що давно вже він перестав бути чумацьким, що не скриплять попід ним лозяні мажі, наповнені сиваською сіллю, не розвіває вітер чуби-оселедці запорозьких вершників, що одна назва лишилась у нього чумацька. Та йому до цього байдуже. Він мислить не роками, а тисячоліттями, помічає на землі тільки вічне.

Чи багато ж лишилося в степах від отого вічного?..

Невеликі, відтиснуті до ярів і перелісків білі озерця ковили, що тихо плещуться, згадуючи ті далекі часи, коли вони були не озерцями, а сріблястими, розкішними морями. Та інколи й дрофа залетить, щоб висидіти малят, які, вискочивши з яйця, одразу ж стають на міцні ноги і вже в першу годину бігають набагато швидше за матір. Та ще духмяні, п'янкі чебрецеві пахощі, та терпкі полинові, яких у всі віки не бракує в нічних степах.

Степ дивиться в зоряне небо.

Варіант 26

Зробіть цілісний лінгвістичний аналіз тексту С.Пушика „Дні серед літа” за схемою.

Такі дні бувають лише серед літа, у перших числах липня, коли природа сама не розуміє, що з нею робиться, бо всього в неї повно: і дня, і сили, і тепла, і молодості... І я не розумів, що діється з моїм серцем, чому кличезиманное з міста в ці високі, прекрасні, запашні гори, ноги хотіли йти кудись, очі святкували, душа торжествувала...

У долині, до верхів переповненій сонцем, тихо причаїлось велике село, через яке текла шумлива ріка, стрімко бігли асфальтова дорога й залізниця. Ще раніше я багато разів проїжджав цими дорогами, і щоразу маленька хатка, що самотньо стояла між лісами на височезній горі Яворівці, притягала до себе мої очі. Хто ж то виліз на таку верховину в піднебесся і звив там дерев'яне гніздо? Хто вигнав людину з села на високу кичеру? Як їй живеться там?

І ось нині я лізу стежиною вгору, на моїх очах золоті потоки сонячного проміння промивають зелені верхи й переливаються через них у нові світи, а те сонце, що в гірській долині, просочується на півночі між зеленкуватою грядою гір і блакитними крисами неба, що ковпаком накрило цю теплу світлу яму. Я стою на півдні, нижче тієї риси, де сходиться небо з горами; чом так близько линуть легкі, як павутинки, хмари, -ніби хочуть погладити хвостом

обличчя та й піти... Під ними, мов ягоди, червоніють дахи, жовтіють, біліють і зеленіють будинки - більші й менші, з широкими й вузькими вікнами, у садах.

І ще всюди високі трави досягають. Буйні трави, сильні трави, могутні трави, потужні...

Варіант 27

Зробіть цілісний лінгвістичний аналіз тексту В.Козаченка „Симфонія душі” за схемою.

Сонячного травневого дня Максим уперше сам вийшов з хати. Він підійшов до тонких жердин огорожі, яка відділяла город від подвір'я, і, розімлілий від сонячного тепла, сп'янілий від пахощів весняного повітря, вмовстився на низенькому дощаному перелазі.

Зір його побіг униз, уздовж городу, до річки, обійняв широку долину, шугнув угору, за річку - і широкий, вічно прекрасний, неосяжний і мінливий світ розіслався перед його зачарованими очима.

Униз від вулиці, розділені ясно-зеленими смужечками ровів, оксамитно-темними стрічками збігали до річки городи. По той бік річки такі ж городи підіймалися вгору, аж туди, де поміж хатами звивалася, зникаючи за переїздом, бруківка.

Внизу широкою долиною, поміж зелено-синіх, яскраво-зелених і жовтогарячих кучугур крислатих, розквітлих верб, верболозу та густого лозняка, в'юнилась, сліпуче іскрила в сонячних променях і рябіла на мілких перекатах Чорна Бережанка.

Подвір'я й хати навколо потопали в сніжно-білій, незаймано-чистій заметілі вишневого квітування. Холодними сніговими кучугурами, ніби клапті недоталого снігу, цвіли по ровах і видолинках терни.

А по широкій долині, скрізь, куди тільки сягав зір, на рівних, синювато-чорних підметах, на пагорбах городів, біліли згори до низу облиті кетягами цвіту, високі, старезні, столітні груші-дички.

Світ навколо кипів піною квітування, дзвенів пташиним щебетом, повнився мелодійним бджолиним гудінням. І так само дзвеніло, гуло й виспівувало в Максимовій душі.

Слухом, очима, усім єством своїм, оце вперше побачивши отаке, вбирав у себе хлопець оту несказанно чарівну симфонію барв, пахощів і звуків навколишнього світу. Радість буття, якісь неясні, бентежні пориви розпирали йому груди. Хотілося кудись летіти, співати, сміятися й плакати водночас.

Варіант 28

Зробіть цілісний лінгвістичний аналіз тексту М.Стельмаха „Рідна земля” за схемою.

Ось і Вереміїв хутір. В дитинстві Данило не раз у сухоліття пригонив сюди худобу, пасучи її понад краями болота, а парубком приходив сюди ночами на полювання. Ляжеш проти місяця й прислухаєшся, як спросоння дихає вода, придивляєшся, як місяць випліта на ній срібні мерехтливі сіті. Ось і птаство заворушилося в очереті, впливає табунцем на місячну дорогу.

Тоді, майже не цілячись, він бив по табуну. Птиця, струшуючи краплини з крил, перелякано зривалася з води і затихала за густими верболозами і вільшняком.

Данило сходить з дороги і прямує навпростець, на болото: так набагато ближче додому.

Збоку, очевидно, в просі, обізвалася куріпка, на її голос відгукнулося ще два птахи, під ногою тихо плюснула вода, і земля почала прогинатись. Добре, що саме почав підводитись місяць, накладаючи мазки на невиразно окреслені хмари. І ці мазки поперед місяця лягли на темінь невеликого озеречка. Запахло отруйною чемерицею, іржавим болиголовом, кислим корінням. Усе вужчає і вужчає на болоті ланцюжок слідів, і вони зникають, і чиста зелена подушка прогинається, рветься під ходом людини. Тоді спокійно витягай ноги і, не спиняючись, пружинь уперед.

Праворуч, неначе в чародійному краю, розкрилось рівне коло плеса. Місяць навпіл проорав на ньому золоту скибу, а навколо неї така глибока темінь, немовби хто настоював воду на чорному камені. І птиця тут чорна розкльовує місячне сяйво, виминає ним свої крила.

Заболочений, оброшений з голови до ніг, він зрештою виходить на твердий берег, на землю свого дитинства. В дрожі він зриває з голови шапку і пітними солоними устами припадає до зжатоного поля.

Варіант 29

Зробіть цілісний лінгвістичний аналіз тексту О.Довженка „Батько” за схемою.

Багато бачив я гарних людей, але такого, як батько, не бачив. Голова в нього була темноволоса, велика і великі розумні сірі очі, тільки в очах чомусь завжди було повно смутку: тяжкі кайдани неписьменності і несвободи. Весь в полоні у сумного, і весь в той же час з якоюсь внутрішньою високою культурою думок і почуттів.

Скільки він землі виорав, скільки хліба накосив! Як вправно робив, який був дужий і чистий. Тіло біле, без єдиної точки, волосся блискуче, хвилясте, руки широкі, щедрі. Як гарно ложку ніс до рота, підтримуючи знизу шкоринкою хліба, щоб не покrapать рядно над самою Десною на траві. Жарт любив, точене, влучне слово.

Одне, що в батька було некрасиве, - одяг. Ну такий носив одяг негарний, такий безбарвний, убогий! Неначе нелюди зухвалі, аби зневажити образ людини, античну статую укрили брудом і рванням. І все одно був красивий, - стільки крилося в ньому багатства. Косив він чи сів, гукав на матір чи на діда, чи посміхався до дітей - однаково. Коли, покинутий усіма на світі вісімдесятилітній старик, стояв на майданах безпритульний у фашистській неволі, він і тоді був прекрасний.

З нього можна було писати лицарів, богів, апостолів, великих учених чи сіячів - він годивсь на все. Багато наробив він хліба, багатьох нагодував, урятував од води, багато землі переорав, поки не звільнився від свого смутку.

У виконання вічного закону життя, схиливши сиву голову під північним небом, шапку знявши й освятивши мислі мовчанням, повертаю я

прибитий журбою талант до нього, нехай сам продиктує мені свій заповіт.

Варіант 30

Зробіть цілісний лінгвістичний аналіз тексту О.Левади „Буря на Дніпрі” за схемою.

Такої бурі на Дніпрі не бачив я більше ніколи. Ні до того, ні після. Ми й не зогледілися, як воно обрушилося на нас - цей несамовитий ураган, що справді додолу верби гнув високі, горами хвилі підіймав, ця немилосердна злива, що могла видатись прологом до всесвітнього потопу, ці грізні залпи небесної артилерії, що обрушувалися на нас відразу ж після сліпучих спалахів жовтогарячих блискавок.

Принаймні велика згряя лелек (рідкісно велика - птахів, може, з тридцять чи й усі сорок), що спокійно походжала по ніжно-зеленому лузі, милуючи наш зір, не виявила завчасно ніякої тривоги і знялася в повітря, аж коли ураган уже обрушився на той луг.

Намагалися лелеки летіти назустріч вітрові, на правий берег прямували, махали крилами з усієї сили, а переміщалися в повітрі в протилежному напрямку, не на захід, а на схід: вітер відносив та й відносив їх назад, аж доки вся згряя не зникла вдалині.

Картина ця з лелеками-чорногузами сповнена була такого драматизму, що ми за хвилину навіть про вітер і зливу забули, заморожено спостерігаючи судомні намагання мужніх птахів летіти проти вітру.

Зливу (вона, між іншим, виявилася короткочасною) пересиділи в глибокій западині на березі, ховалися там від того знавіснілого вітру, а коли повернулися до човна, то тільки руками сплеснули: прив'язаний міцною шворкою до прибережної верби, він передньою, носовою частиною таки стирчав над водою, а друга його половина опустилася на дно разом з усіма припасами нашими, а головне - разом з мотором. Захльоснули його хвилі, перекобочив вітер, мусив врятуватися від того стихійного лиха, пірнувши у воду.

Схема цілісного лінгвістичного аналізу тексту

1. Визначити тип тексту:

- а) за характером побудови;
- б) за функціонально-смісловим призначенням;
- в) за участю у мовленні одного, двох і більше учасників;
- г) за жанровою належністю;
- г) за стильовою належністю;
- д) за формою репрезентації.

2. Указати мовні засоби вираження цілісності тексту.

3. Зазначити як виражається у тексті категорія членованості:

- а) на графічному рівні (слова, речення, абзаци, розділи, параграфи);
- б) на композиційно-змістовому (надфразні єдності (НЄ), складне синтаксичне ціле (ССЦ), прозовастрофа (ПС), періоди, топіки, компоненти тексту).

4. Дати характеристику інтегрування тексту графічними засобами:

- а) пунктуаційними (крапка, знак питання, дужки, двокрапка, кома,

тире, лапки, три крапки, усунення пунктуації, знак оклику);

б) друкарськими (поєднання у тексті різних знакових систем, використання різних способів виділення у тексті, фігурне розташування рядків, графічне членування тексту на окремі ритміко-інтонаційні та експресивно-сміслові фрагменти, різні шрифти тощо).

5. Дати характеристику інтегрування тексту фонетичними засобами:

а) смислова закінченість фрази, ритму;

б) інтонування (ритмічність, емоційність);

в) мовленнєвий такт (смислова закінченість чи незакінченість);

г) милозвучність і римування;

г) наголошування (нормативність, ненормативність, причина цього);

д) засоби милозвучності — чергування голосних і приголосних (музикальність, вимовна легкість, співучість, асонанс, алітерація, анафора, епіфора).

6. Визначити своєрідність інтегрування тексту на лексичному рівні, функціонування у ньому:

а) споконвічної української лексики (спільноіндоєвропейської, спільнослов'янської, спільносхіднослов'янської і власне української) і запозичень; довести доцільність використання саме такого співвідношення лексики (щодо її походження);

б) лексики щодо її емоційності, нормативності (наявність діалектизмів, розмовно-просторічних елементів, професіоналізмів і жаргонізмів);

в) багатозначних слів та їх роль (для створення образності чи комічного ефекту, каламбурів);

г) синонімів, довести доцільність їхнього використання (для точного відбору слова, як засіб ампліфікації, для усунення тавтології);

г) антонімів, визначити доцільність їхнього використання (як засіб контрасту, оксиморону тощо);

д) омонімів і паронімів;

е) активної і пасивної лексики (архаїзмів та історизмів), неологізмів (загальномовних та індивідуально-авторських);

є) образних засобів (метафор, порівнянь, оксиморонів і под.), охарактеризувати їх з погляду оригінальності та доцільності.

7. Дати характеристику морфологічним засобам у тексті, визначивши при цьому:

а) функції іменника у тексті (номінативну, описову, оцінну, емоційну, символічну, конкретизувальну);

б) функції прикметників (виражальну, конкретизувальну, образну);

в) роль дієслів у тексті (виражальну, динамічну, емоційно-оцінну);

г) роль службових слів у тексті;

г) чим зумовлений відбір автором певних граматичних категорій (авторською настановою, жанром, стилем чи типом мовлення).

8. Дати характеристику інтегруванню тексту синтаксичними засобами, визначивши при цьому роль:

а) простих і складних речень, їхні смислові і стилістичні функції;

- б) речень за метою висловлювання;
- в) однорідних членів речення (номінативна (для перерахування), виражально-характеризувальна (для створення гумористичного ефекту));
- г) односкладних речень (описова, узагальнювальносмислова, виражальна);
- г) вставних слів і речень;
- д) відокремлених членів речення;
- е) речень з прямою мовою;
- є) синтаксичних одиниць, які переважають у тексті; ж) синтаксичних фігур (порівняння, риторичні питання і звертання, еліпсис тощо).

9. Охарактеризувати категорію зв'язності у тексті (граматична, семантична, смислова, ономасіологічна, структурно-композиційна, прагматична).

10. Пояснити, у чому полягає мовна своєрідність категорії інформативності тексту.

11. Зазначити, як виражаються у тексті категорії адресантності (колективний, невідомий, неактуальний, узагальнений, містифікований автори) й адресатності (реальний, передбачуваний, текстовий читачі).

12. Указати на лінгвальну репрезентацію текстової категорії референційності (реальна, квазіреальна, ірреальна, алегорійна моделі тексту).

13. Пояснити, у чому полягає специфіка текстового континууму (фабульний, сюжетний континууми, хронотоп, проспекція, ретроспекція).

14. Охарактеризувати роль інтертекстуальності аналізованого вами тексту (власне інтертекстуальність — цитати; паратекстуальність — співвідношення тексту із заголовком, епіграфом, післямовою, дописування чужого претексту; гіпертекстуальність — пародіювання одним текстом іншого; архітекстуальність — жанровий зв'язок текстів).

15. З'ясувати ідею (концепт) тексту.

16. Визначити логічну і мовну доміанти тексту.

17. Назвати індивідуально-авторські мовні засоби, які створюють особливості саме цього тексту.

18. Зробити висновок про доцільність мовних засобів, які несуть основне смислове і виразове навантаження, сприяють точному і дійовому передаванню теми та концепції тексту.

Зразок цілісного лінгвістичного аналізу тексту

Бабине літо

Калина уже по ярах стоїть у червоних кетягах, як у зорях. Кожна ягода аж дзвенить достиглим соком, так і жевріє сипким жаром. Але не може підпалити ні віття, ні стверділого листя. Горобці клюють ягоди, кетяги воруються, і набубнявілі сузір'я здригаються, ніби хочуть злетіти. І від того, що на калині стільки ягід, вона здається усміхненою. Щасливою і усміхненою.

Орють. Переорана чорна земля піднімає вище груди, звільна зітхає. Її огортає солодка втома: за літо вона наморилася, вигойдуючи на собі збіжжя, бита громом, льякана блискавкою. Тепер вона позіхає, сивими

ранками вкривається туманом, до полудня тримає на собі колючу росу, а тепло її ввечері швидко простигає, залазячи вглиб... Земля жде на обложну мокву, на сірі пронизуючі вітри, на безпроглядні ночі. Вся та негода буде їй байдужою, вона засинатиме. І коли хуга співатиме од яру свою перемерзлу пісню, вона вже спатиме. Все більше вкриватиметься глибокими заметами. І снитиметься їй, мабуть, легкий весняний дощ, який лунко стукає у її снігову хату. І так довго снитиметься їй той дощ, аж поки справді не розбудить.

А тепер — орють, і калина по ярах стоїть у вогні. А тепер небо сизе, і по ньому пасуться сизі хмари. А тепер — лисиця вибігає з нори, вже пухнастіша, і хоч не залишає поки що слідів, але така ж обачна, як і тоді, коли сніг буде продзьобаний торочками її лап. А тепер — повітря пронизане сумом, і той сум тонко блищить на поверхні польової річечки-крутійки, ним пахне димок з багаття, у якому пастухи печуть картоплю, тим сумом дзвенить торохка бадиліна, за яку вчепилась, цідиться і не може процідитись нитка бабиного літа.

А тепер тітка Солоха ламає калину. Зірвані кетяги складає у торбу. Сама вона згорблена і немічна. Щоб стара була така — то ні: а всеньке життя прослабувала, нездужалося їй. Якого кетяга не дістає, то нагинає гілляку. А якої гілляки не нагне, то рогачиком її притягує. Ягоди сяють у сузір'ї, не опадають і мимоволі соком не бризка ють. Вони терпкувато пахнуть, і гіркощами од них несе, і вже долоні натерлись калиною, і одяг, і коси просякли також. Поступово худі бабині щокі теж починають світитись, ніби калина покропила їх своїм соком. (Є. Гуцало).

Текст Є. Гуцала «Бабине літо» побудований від 3-ї особи однини. За функціонально-смісловим призначенням — це розповідь з елементами пейзажного опису. За стильовою і жанровою належністю — текст художнього стилю, оповідання. Текст подано у друкованій формі у вигляді монологу. Категорію адресантності репрезентовано автором-оповідачем, а адресатність — текстовим читачем.

Аналізований художній твір складається зі своєрідних мікротекстів — складних синтаксичних цілих, які віддзеркалюють один із аспектів описуваного явища — бабиного літа — опис калини, опис землі, опис повітря, розповідь про тітку Солоху. Ці семантико-синтаксичні одиниці збігаються з абзацами, які є тематичними і виконують логіко-сміслову функцію.

Заголовок до тексту поетично, з перенесенням ознак називає денотат — явище природи і вказує на тему тексту, отже, це вербально-тематичний заголовок — образний знак.

Цілісність тексту постає у комунікативній, структурно-граматичній, змістовій площині. Єдність теми (розповідь про бабине літо) досягається співвіднесенням з одним і тим самим предметом дійсності, рухом тексту від відомого до невідомого, вживанням ключових слів (*калина, ягода, земля, сум, кетяг, сік, яр*), лексичними повторами (*А тепер — повітря пронизане сумом, і той сум тонко блищить на поверхні польової річечки-крутійки, ним пахне*

димок з багаття, у якому пастухи печуть картоплю, тим сумом дзвенить торохка бадилля, за яку вчепилась, цідиться і не може процідитись нитка бабиного літа. Земля жде на обложну мокву, на сірі пронизуючі вітри, на безпроглядні ночі).

Структурно-граматична цілісність у тексті виражена узгодженням граматичних форм і мовних зв'язків: порядок слів (*земля жде, повітря пронизане сумом*), спосіб дієслів-присудків (*калина стоїть, ягода дзвенить, горобці клюють, кетяги воруються* — дійсний спосіб) і под. Комунікативну цілісність забезпечує єдність задуму і результату — смислове і граматичне підпорядкування кожного наступного речення попередньому (*Ягоди сяють у сузір'ї, не опадають і мимоволі соком не бризкають. Вони терпкувато пахнуть, і гіркощами од них несе, і вже долоні натерлись калиною, і одяг, і коси просякли також*).

Категорія зв'язності у тексті «Бабине літо» репрезентована граматично, семантично, ономазіологічно та у смисловому плані. Граматична зв'язність виражається особовими займенниками вона (*калина, тітка Солоха*), її, їй, вона (*земля*), по ньому (*по небу*) в усіх формах, вказівним займенником *той* (*дощ, сум*); лексичними повторами (*Якого кетяга не дістає, то нагинає гілляку. А якої гілляки не нагне, то рогачиком її притягує*); синонімами й синонімічними висловами (*стара і тітка Солоха, калина і ягоди, червоні кетяги, набубнявілі сузір'я*); різними сполучними засобами (*і, але, як, ні...ні, а, і...і*); однаковими видовими та часовими формами дієслів-присудків (*Калина уже по ярах стоїть у червоних кетягах, як у зорях. Кожна ягода аж дзвенить достиглим соком, так і жевріє сипким жаром*); неповними, усіченими реченнями, пропущені члени яких встановлюються з попередніх речень і які поза текстом незрозумілі (*Все більше вкриватиметься глибокими земами. І снитиметься їй, мабуть, легкий весняний дощ, який лунко стукає у її снігову хату. І так довго снитиметься їй той дощ, аж поки справді не розбудить*).

Семантична зв'язність у тексті виражена меншою мірою і виявляється у семній інтеграції, яка ґрунтується на повторенні спільних сем: *земля жде, піднімає вище груди, зітхає* (сема «людинототожність»), *сірі пронизуючі вітри, безпроглядні ночі* (сема «негода»). Ономазіологічна зв'язність в аналізованому тексті — це повторення дериваційних компонентів слів, коренів: *сузір'я, зоря*.

Смислова зв'язність активізує у тексті асоціативно-метафоричні механізми. Так, калину автор асоціює із зорями, вогнем, людиною, жаром, сузір'ям. Логічна смислова зв'язність спостерігається у причинно-наслідкових відношеннях між елементами тексту, розгортанні індукції (від окремого до загального): *Земля жде на обложну мокву, на сірі пронизуючі вітри, на безпроглядні ночі. Вся та негода буде їй байдужою, вона засинатиме. Здебільшого текст містить лінійну логічну смислову зв'язність: Горобці клюють ягоди, кетяги воруються, і набубнявілі сузір'я здригаються, ніби хочуть злетіти. І від того, що на калині стільки ягід, вона здається усміхненою. На асоціативну смислову зв'язність тексту Є. Гуцала вказують*

ключові слова (*калина, ягода, земля, сум, кетяг, сік, яр*), суміжна сполучуваність (*Вони терпкувато пахнуть, і гіркощами од них несе, і вже долоні натерлись калиною, і одяг, і коси просякли також*), синтаксичний паралелізм (*А тепер — орють... А тепер небо сизе... А тепер — лисиця вибігає... А тепер — повітря пронизане сумом... А тепер тітка Солоха ламає калину...*).

Образна смислова зв'язність тексту забезпечується системою образів: головних (*земля — жива істота, калина — зоря*) і другорядних (*небо сизе, і по ньому пасуться сизі хмари*). Основними мовними засобами образної смислової зв'язності у тексті є тропи (*колюча роса, сірі вітри, перемерзла пісня* тощо) і фігури (*Калина уже по ярах стоїть у червоних кетягах, як у зорях*).

Структурно-композиційна зв'язність тексту полягає у тому, що в аналізованому творі відчутна гармонія його стилістичної системи, відповідність параметрам художнього стилю та епічного підстилю, жанровому різновиду — оповіданню.

Стилістична зв'язність тексту «Бабине літо» виявляється через доречність і співмірність стилістично нейтральних, стильових і стилістично маркованих одиниць, влучне і майстерне використання тропів і фігур.

Текст інтегровано мовними одиницями різних систем. На графічному рівні усі пунктуаційні знаки (крапка, тире, три крапки, кома, двокрапка, крапка з комою) вжито автором за їх первинним функціональним значенням. У реченні (*І від того, що на калині стільки ягід, вона здається усміхненою. Щасливою і усміхненою*) крапка є графічним маркером стилістичного прийому парцеляції. Три крапки допомагають авторові передати почуття зачарування красою природи: *Тепер вона позіхає, сивими ранками вкривається туманом, до полудня тримає на собі колючу росу, а тепло її ввечері швидко простигає, залазячи вглиб...* Друкарських засобів автор не використовує: відсутні різні способи виокремлення фрагментів у тексті, фігурне розташування рядків тексту і под. Характерною є однорідність знакових систем.

Звуковий малюнок тексту позначений вимовною легкістю, співзвучністю і милозвучністю, яка досягнута чергуванням голосних звуків (їх у тексті 753, що становить 43,3% від загальної кількості звуків) і приголосних (їх у тексті 985, тобто 56,7%). Ритмічність у тексті забезпечують повтори однотипних за своєю синтаксичною будовою речень (*А тепер — орють... А тепер небо сизе... А тепер — повітря пронизане сумом... А тепер тітка Солоха ламає калину...*). Наголошування усіх слів у тексті є нормативним. Трапляються поодинокі приклади слів із подовженням звуків (*ввечері, збіжжся, віття*), які також надають тексту специфічного ритмічного звучання. Оскільки за жанром аналізований текст — оповідання, йому не властива рима. З-поміж фонетичних фігур автор використовує: алітерацію (*Але не може підпалити ні віття, ні стверділого листя*); асонанс (*від того, що на калині стільки ягід, вона здається усміхненою. Щасливою і усміхненою*), які витворюють ритмомелодіку тексту; звукову анафору

(*жевріє сипким жаром, звільна зітхає*); звукову епіфору (*солодка втома*).

Інтегрування тексту відбувається і на лексичному рівні. Переважна кількість вказаних одиниць — це споконвічна українська лексика (*земля, чорна, літо, вітер, орати, огортати, солодка*). Запозичення відсутні. Текст характеризується наявністю розмовно-просторічних елементів (*всеньке життя, жде, річечка-крутійка*), синонімів, які здебільшого використані для точного відбору слова (*прослабувала і нездужала, моква і дощ*), активної (*весняний дощ*) і пасивної (*рогачик*) лексики.

Окрім цього, текст рясніє оригінальними та у комунікативному плані доречними образними засобами: перифразами — *бабине літо (осінь)*, *набубнявілі сузір'я (кетяги калини)*, *нитка бабиного літа (павутина)*; метафорами — *ягода дзвенить достиглим соком, ягода жевріє сипким жаром, ягода не може підпалити віття, кетяги воруються, калина здається щасливою і усміхненою, земля жде, піднімає вище груди, земля зітхає, земля наморилася, позіхає, вкривається, земля засинатиме, спатиме, хуга співатиме, дощ не розбудить, калина стоїть у вогні, сум блищить, димок пахне сумом, бадиліна дзвенить сумом, ягоди терпкувато пахнуть, калина покропила соком; епітетами — *солодка втома, сипкий жар, лякана земля, сиві ранки, колюча роса, сірі вітри, пронизуючі вітри, безпроглядні ночі, перемерзла пісня, легкий дощ, снігова хата, сизе небо, сизі хмарки, обачна лисиця, продзьобаний сніг, річечка-крутійка*.*

Аналізуючи інтегрування тексту на морфологічному рівні, слід звернути увагу, що найбільшу кількість слів становлять іменники і прикметники. Іменники виконують переважно номінативну функцію (*тітка, калина, торба, життя, долоня, сік*), іноді описову (*Земля жде на обложну мокву, на сірі пронизуючі вітри, на безпроглядні ночі. Вся та негода буде їй байдужою, вона засинатиме. І коли хуга співатиме од яру свою перемерзлу пісню, вона вже спатиме*), а прикметники — виражальну (*згорблена і немічна*) та образну (*колюча роса, солодка втома*). Дієслова майже не відіграють динамічної ролі, а переважно зосереджені на емоційно-оцінній функції (*Переорана чорна земля піднімає вище груди, звільна зітхає*). Такий відбір автором граматичних категорій зумовлений жанром, стилем і типом тексту.

Синтаксична палітра тексту позначена уживанням однотипних за метою висловлювання речень — розповідних (*Поступово худі бабині щоки теж починають світитись, ніби калина покропила їх своїм соком*). Трапляються поодинокі приклади односкладних речень (*Орють*), які виконують зображальну функцію. Поширеним синтаксичним прийомом є використання речень із дієприслівниковим зворотом (*її огортає солодка втома: за літо вона наморилася, вигойдуючи на собі збіжжя, бита громом, лякана блискавкою*). Основна думка тексту формально репрезентована здебільшого складними реченнями (*коли хуга співатиме од яру свою перемерзлу пісню, вона вже спатиме*), які виконують стилістичні функції описовості і розповідності. Однорідні члени речення дають можливість досягти виражально-характеризувальної мети (*Переорана чорна земля підні-*

має вище груди, звільна зітхає). З-поміж стилістичних фігур автор вживає: порівняння (*червоні кетяги, як зорі, набубнявіли сузір'я здригаються, ніби хочуть злетіти, щоки починають світитися, ніби калина покропила їх своїм соком*); парцеляцію (*від того, що на калині стільки ягід, вона здається усміхненою. Щасливою і усміхненою*); умовчання (*Тепер вона позіхає, сивими ранками вкривається туманом, до полудня тримає на собі колючу росу, а тепло її ввечері швидко простигає, залазячи вглиб...*).

Категорія континууму реалізовується через хронотоп, тобто художній час і простір. Мовними засобами вираження художнього часу у тексті є заголовок «Бабине літо», який вказує на час художнього зображення — перша половина вересня; слова і словосполучення, які безпосередньо передають семантичне значення часу (*тепер, ранок, до полудня, ввечері, все життя*); слова, що позначають предмети побуту, одягу тощо, пов'язані з певним періодом (*рогачик*), і вказують або ж на давню (не сучасну) епоху, описану автором тексту, або ж на місце зображення — українське село; граматичні форми теперішнього часу (*стоїть, піднімає, дзвенить, жевріє, орють, клюють, ворушаться, здригаються, зітхає, позіхає, жде, вкривається, тримає, огортає, пасуться, вибігає, печуть, дзвенить*).

Такими формами досягається створення мовцем статичної картини, у якій адресант прагне описати красу ранньої осені. Шляхом проспекції, вираженої граматичними формами майбутнього часу (*земля засинатиме, спатиме, вкриватиметься, дощ не розбудить, хуга співатиме*), автор створює зв'язну картину з одночасним поєднанням у художньому часі двох площин — теперішнього і майбутнього. Художній простір тексту вербалізовано словами, семантичним змістом яких є просторові координати (*вище, вглиб*); лексичними одиницями, що є назвами обмеженого простору (*яр, хата, нора, поле, річка*); прийменниками просторового значення (*по, у, на, з*); дієсловами з просторовою семантикою (*стоїть, піднімає вище, вибігає*).

Текст репрезентує рефлексивну референційність, яка покликана відтворити особистісний світогляд автора, його переживання. Мовець створює образ світу тими засобами, які він сам обирає з огляду на власний психологічний стан.

Концептом тексту є змалювання краси періоду бабиного літа, зображення в деталях окремих фрагментів цієї пори осені.

Із-поміж індивідуально-авторських мовних засобів можна виокремити епітети, метафори, порівняння, а також використання субстантивних частин мови (іменників і прикметників). Усі вжиті мовні одиниці є доцільними і несуть основне смислове і виразове навантаження, сприяють точному і дійовому передаванню теми та концепції тексту.

12. ОРІЄНТОВНІ ПИТАННЯ ТА ЗАВДАННЯ ДО ЗАЛІКУ

Питання:

1. Які філологічні дисципліни досліджують текст? З якими із них ЛАТ має тісні зв'язки? До яких із них ЛАТ має дотичність?
2. Перелічіть основні напрями дослідження тексту.
3. Як трактує поняття „текст” сучасна наука?
4. Перелічіть основні категорії тексту.
5. Як Ви розумієте категорію „цілісності” тексту? Яка буває цілісність?
6. Що таке зв'язність тексту? Яка вона буває?
7. Назвіть можливі види зв'язку в структурі тексту.
8. За якими ознаками можна здійснювати членування тексту?
9. Як Ви розумієте лінійність й інформативність тексту?
10. Які ще ознаки тексту виділяють науковці? Перелічіть їх.
11. Поясніть значення термінів: "контекст", "підтекст", "мікротекст", "макротекст".
12. За якими ознаками класифікують тексти?
13. Розкажіть про структурну модель тексту. Назвіть його конструктивні блоки.
14. Які комунікативно-мовленнєві форми викладу тексту?
15. Назвіть елементи текстів, властиві окремим стилям. Які елементи притаманні художньому, науковому, офіційно-діловому стилю?
16. Перелічіть ознаки художнього стилю.
17. Як досягається образність художнього мовлення?
18. Проаналізуйте поетичне мовлення та його особливості.
19. Охарактеризуйте прозове мовлення та його специфіку.
20. Назвіть пунктуаційні засоби виражальності.
21. Проаналізуйте стилістично марковану лексику та її різновиди.
22. Яким мовним стилям притаманні фразеологізми?
23. Які частини мови найчастіше вживаються в художньому тексті?
24. Охарактеризуйте синтаксичний рівень тексту як найвищий рівень його аналізу.
25. Назвіть основні етапи лінгвістичного аналізу художнього тексту.
26. Перелічіть прийоми дослідження мови художнього твору.
27. Як Ви розумієте поверхневий і глибинний аналіз художнього тексту?
28. Які особливості проведення лінгвістичного аналізу текстів різних стилів?
29. Назвіть основні етапи роботи над текстом у початковій школі.
30. Лінгвістичні основи підготовки молодших школярів до роботи над текстом художнього твору.
31. Методика відбору лексичного матеріалу з художніх творів для збагачення словника учнів.
32. Формування вмінь текстотворення і текстосприйняття у молодших школярів на уроках рідної мови.
33. Лінгводидактична характеристика тексту й проблеми його розуміння.
34. Роль внутрішніх механізмів мовлення у процесі сприймання, розуміння й продукування тексту.

Завдання: Прочитайте наданий текст та зробіть його частковий лінгвістичний аналіз.

13. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ТА ІНТЕРНЕТ РЕСУРСИ

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Анисимова Е.Е. Лингвистика текста и межкультурная коммуникация: Учебное пособие/ Е.Е. Анисимова. – М.: Издат.центр «Академия», 2003. – 128с.
2. Бабенко Л. Г., Казарин Ю.В. Лингвистический анализ текста. Теория и практика: учебник; практикум / Л. Г. Бабенко, Ю. В. Казарин. – М. : Флинта : Наука, 2005. – 496 с.
3. Баранник Д. Х. Текст // Українська мова. Енциклопедія. / Редкол.: Русанівський В. М., Тараненко О. О. (співголови), Зяблюк М. П. та ін. - К.: Укр. енцикл., 2000. – 752 с.
4. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики: Підручник./ Ф.С. Бацевич. – К.: Видавничий центр “Академія”, 2004. – 344с.
5. Бублейник Л. В. Особливості художнього мовлення: навч. посіб. зі спецкурсу / Л.В.Бублейник. — Луцьк: Вежа, 2000. - 122 с.
6. Валгина Н. С. Теория текста: учебн. пособие [для студ.] / Н.С.Валгина. — М.: Логос, 2003. – 250 с.
7. Ворожбитова А. А. Теория текста: антропоцентрическое направление: учеб. пособие / А.А.Ворожбитова. — М.: Высшая школа, 2005. – 368 с.
8. ВоронинаТ. Е., Гаврюшенко В. Г. Лингвистический анализ текста: Уч. пособие для студ. — Днепропетровск: Изд-во ДГУ, 1979.
9. Гальперин И. Р. Текст как объект лингвистического исследования / И. Р. Гальперин. – М. : КомКнига, 2006. – 144 с.
10. Гореликова М. И., Магомедова Д. М. Лингвистический анализ художественного текста / М.И.Гореликова, Д.М.Магомедова. — М.: Наука, 1989. – 152 с.
11. Гринев С. В. Введение в лингвистику текста: учеб. пособие / С.В.Гринев. — М.: Сигналь, 1999. – 58 с.

12. Єщенко Т.А. Лінгвістичний аналіз тексту: навч. посіб. / Т.А. Єщенко. – К.: ВЦ “Академія”, 2009. – 264 с. (Серія “Альма-матер”).
13. Загнітко А. П. Лінгвістика тексту: навч. посіб. / А.П.Загнітко. — Донецьк: Юго-Восток, 2007.- 314 с.
14. Ковалик І.І., Мацько Л. І., Плющ М. Я. Методика лінгвістичного аналізу тексту: посіб. [для студ.] / І.І.Ковалик, Л. І. Мацько, М. Я. Плющ. — К.: Наука, 1984. – 120 с.
15. Кочан І.М. Лінгвістичний аналіз тексту: Навч. посіб./ І.М. Кочан. – 2-е вид.,перероб. та доп. – К.: Знання, 2008. – 423 с.
16. Краснова Л. До проблеми аналізу та інтерпретації художнього твору: посіб. зі спецкурсу / Л.Краснова. — Дрогобич: ТзВО «Вимір», 1997. – 147 с.
17. Крупа М. Лінгвістичний аналіз художнього тексту / М.Крупа. — К.: Підручники, посібники, 2005. – 416 с.
18. Купина Н. А. Лингвистический анализ художественного текста / Н.А.Купина. — М.: Просвещение, 1980. – 78 с.
19. Левицкий Ю. А. Лингвистика текста: учеб.- метод. пособие / Ю.А.Левицкий. — М.: Высшая школа, 2006. – 208 с.
20. Лукин В. А. Художественный текст: Основы лингвистической теории. Аналитический минимум / В.А.Лукин. — 2-е изд. — М.: Ось-89, 2005. – 192 с.
21. Миронюк Н. П. Лінгвістичний аналіз художнього тексту: зб. вправ і завдань / Н.М.Миронюк. — К.: Вища школа, 1993.- 156 с.
22. Новиков Л. А. Художественный текст и его анализ: учеб. пособие / Л.А.Новиков. — М.: Здиториал УРСС, 2003. – 300с.
23. Плеханова Т. Ф. Текст как диалог: Монография / Т. Ф. Плеханова. Мн.: МГЛУ, 2002. - 253 с. // www.newsletter.iatp.bv/index.htm
24. Поповская Л. В. Лингвистический анализ художественного текста в вузе : учеб. пособ. / Л. В. Поповская. – Ростов-на-Дону : Феникс, 2006. – 512 с.

25. Радзієвська Т. Текст як засіб комунікації / Т.Радзієвська. — К: Ін-т укр. мови, 1995. — 194 с.
26. Ревуцкий О. И. Анализ художественного текста как коммуникативно обусловленного связного цілого / О.И.Ревуцкий. — Минск, 1998. — 68 с.
27. Рудяков Н. А. Основы анализа художественного текста / Н.А.Рудяков. — К.: Вища школа, 1989. — 151 с.
28. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми : підручник / О. О. Селіванова. — Полтава : Довкілля-К, 2008. — 712 с.
29. Сулименко Н.Е. Текст и аспекты его лексического анализа: учеб. пособие / Н.Е. Сулименко. — М.: Флинта: Наука, 2009. — 396 с.
30. Тураева З. Я. Лингвистика текста. Текст. Структура и семантика / З.Я.Тураева. —Либроком.- 2009. — 127 с.
31. Тюпа В.И. Анализ художественного текста : учеб. пособие для студ. филол. фак. высш. учеб. заведений / В.И. Тюпа. — М.: Издательский центр «Академия», 2006. — 336с.
32. Филиппов К. А. Лингвистика текста: курс лекцій / К.А.Филиппов. — СПб.: Изд-во С.-Петербур. ун-та, 2007. — 336 с.
33. Шевченко Н. В. Основы лингвистики текста: учеб. пособие / Н.В.Шевченко. — М.: Приориздат, 2003. — 160 с.
34. Яшенкова О.В. Основы теории мовної комунікації: навч. посібник / О.В. Яшенкова. — К.: Академія, 2010. — 309 с.

Словники-довідники:

1. Бибик С. П., Єрмоленко С. Я., Постовіт Л. О. Словник епітетів української мови. - Київ: Довіра, 1998. - 431 с.
2. Бутенко Н.П. Словник асоціативних означень іменників в українській мові / Н.П.Бутенко. - Львів: Вища школа, 1989. - 328 с.
3. Словник метамови інтерпретатора художнього тексту [Текст] : навч. посіб. для студ. філол. спец. / М. Демський, Л. Краснова ; Інститут системних

досліджень, Дрогобицький педагогічний ін-т ім. І.Я.Франка. - К. : [б.в.], 1994. - 56 с.

4. Зубков М. Г. Українська мова: Універсальний довідник / М.Г.Зубков.— Х.: Вид. дім “Школа”, 2005.— 496 с.

5. Кононенко В.І. Словник символів української мови / В.І.Кононенко.— Ів.-Франківськ: Плай, 1996. - 68 с.

6. Лингвистический энциклопедический словарь / [под. ред.Г.Н.Ярцевой]. — М.: Советская энциклопедия, 1990. -683 с.

7. Літературознавчий словник-довідник / Р. Т. Гром'як, Ю. І. Ковалів та ін. — К.: ВІД «Академія», 1997. – 752 с.

8. Потапенко О.І., Дмитренко М.К., Потапенко Г.І. та ін. Словник символів /За заг. ред. О.І.Потапенка, М.К.Дмитренка. - К.: Ред. "Народознавство", 1997. - 156 с.

9. Слово. Знак. Дискурс. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. [за ред. М.Зубрицької]. — Львів: ЛітОпис, 1996. – 456 с.

10. Штерн І. Б. Вибрані топіки та лексикон сучасної лінгвістики: Енциклопедичний словник / І.Б.Штерн. — К.: АртЕк, 1998. – 336 с.

11. Українська мова: Енциклопедія. / Редкол.: В.М. Русанівський, О.О. Тараненко (співголови), Зяблюк та ін. — К.: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2000. – 824 с.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА:

1. Анисимова Е.Е. Лингвистика текста и межкультурная коммуникация: учебн. пос. / Е.Е. Анисимова. – М.: Издат.центр «Академия», 2003. – 128с.

2. Арнольд И.В. Основы научных исследований в лингвистике / И.В.Арнольд. – М.: Либроком, 2010. – 140с.

3. Барт Р. Удовольствие от текста / Барт Р. Избранные работы. – М.: Прогресс, 1994. – С. 462–517.

4. Бахтін М.М. Проблема тексту у лінгвістиці, філології та інших гуманітарних науках / М.М.Бахтін // Антологія світової літературно-критичної думки. – Л.: Літопис, 1996. – С.123-187.
5. Дискурс як когнітивно-комунікативний феномен [Текст] / [Л.Р. Безугла, Є.В. Бондаренко, П.М. Донець та ін.; Під заг. ред.: І.С. Шевченко] ; Харк. нац. ун-т ім. В.Н.Каразіна. - Х. : Константа, 2005. - 354 с
6. Беценко Т. Текстово-образна універсальна характерна ознака мови народних дум / Т.Беценко // Українська мова й література в сучасній школі . – 2012. - №1. – С.2-7.
7. Богдан М.М., Власенко В.В., Конторчук Г.К. Сучасна українська літературна мова. Лексичний, фонетичний і граматичний аналізи: навч.-метод. посіб.[для студ.вищ.пед. закл. освіти]; за ред. М.М.Богдан. – Житомир, 2001. – 135 с.
8. Бойко Н. І. Українська експресивна лексика в словнику, мові та мовленні: навч. посібн. [для студ. філол. спец.] / Н.І.Бойко. – Ніжин: Редакційно-видавничий відділ НДПУ ім. М. Гоголя, 2002. – 217 с.
9. Брандес М. П. Стилистика текста: Теоретический курс / М.П.Брандес. — М.: Прогресс-Традиция, 2004.- 416 с.
10. Варзацька Л.О. Навчання мови та мовлення на основі тексту: посібник [для вчителя] / Л.О.Варзацька. – К.: Рад. школа, 1986. – 104 с.
11. Варзацька Л.О. Зв'язний текст як основа евристичної бесіди / Л.О.Варзацька // Методика викладання української мови і літератури: Республіканський науково-методичний збірник. – Вип.10. – К., 1985. – С.86-93.
12. Варт Р. От произведения к тексту // Варт Р. Избранные работы: Семиотика: Поэтика. - М.: Прогресс, 1989. - С. 413-424.
13. Вихованець І.Р. Граматика української мови. Синтаксис / І.Р.Вихованець. – К.: Либідь, 1993. – 368с.

14. Віват Г. Сакральні числа та геометричні фігури як образні засоби // Дивослово. — 2006. — № 7. — С.41-43.
15. Гайдаєнко І.В. Лінгвостилістика назв смаку в українських народних казках / І.В.Гайдаєнко // Філологічні науки: зб. наук. праць.— Вип. V - VI.— Херсон: ХДПУ, 1999.— С.132-139.
16. Гайдаєнко І.В. Назви смаку в творах художньої літератури / І.В.Гайдаєнко // Вісник Луганського державного педагогічного університету ім.Т.Шевченка. Філологічні науки: зб.наук.праць. — № 4 (36).— Луганськ: ЛДПУ, 2001.— С.114-119.
17. Гайовий Л.А. Ритмомелодика художнього тексту / Л.А.Гайовий // Мовознавство. — 1984. — №1. — С. 17 – 19.
18. Глузман О.В. На шляху до творчого суспільства (з досвіду запровадження інновацій у сферу вищої освіти) / О. Глузман // Гуманітарні науки. — 2012. - №2. — С.3-9.
19. Гнаткович Т. Лінгвістичний аналіз тексту як засіб формування мовної компетентності школярів / Т.Гнаткович // Дивослово. — 2009. - №9. — С.13-16.
20. Гоголь Н. Місце та роль естетичної оцінки художнього твору в літературному розвитку особистості / Н.Гоголь // Українська література в загальноосвітній школі. — К., 2005. — № 7. — С. 21–25.
21. Головченко Н. І. Стильові константи і стильова домінанта як одиниці структурно-стильового аналізу художнього тексту / Н.І.Головченко // Мова і культура. — Випуск 10. Том X (110). — К. : В.Д. Дмитра Бураго. — 2008. — С.188–195.
22. Головченко Н. І. Структурно-стильовий шлях аналізу художнього тексту: деякі аспекти термінології / Н.І.Головченко // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. — 2007. — № 2. — С. 35–39.
23. Голянич М.І. Внутрішня форма слова і дискурс / М.І. Голянич. —

- Івано-Франківськ: Вид.-дизайн. від ЦІТ Прикарпат. нац. ун-ту, 2008. – 294 с.
24. Голянич М.І. Елементи лінгвістичного аналізу художнього тексту / М.І.Голянич // Початкова школа. – 2004. – № 11. – С.24-26.
  25. Горошкіна О. М. Робота з текстом у старших класах гімназії / О. М. Горошкіна // Українська мова і література в школі. – 1998. – № 1. – С. 84–86.
  26. Грипас Н. Робота з текстом на уроках мови в 4-8 класах: пос. для вчителів / Н.Грипас. — К: Рад. школа, 1988. — 111с.
  27. Гюббенет И.В. Основы филологической интерпретации литературно-художественного текста (для изуч. англ. яз.) /. – М., 1991. – 204с.
  28. Даниленко Л.І. Лінгвістика ХХ-ХХІ ст. У пошуках цілісної теорії взаємозв'язку мови, культури і мислення / Л.І. Даниленко // Мовознавство. – 2009. - №5. – С.3-111.
  29. Дащенко Н.Л. Лінгвістика тексту й основи лінгвоаналізу: методичні рекомендації / Н.Л.Дащенко. - Тернопіль: ТДПУ, 2002. - 63 с.
  30. Долматова М.П. Художній текст як чинник мовно-естетичного впливу // Педагогіка і психологія. – 2004. – №2. – С.79-86.
  31. Донченко Т. Формування в учнів поняття про типи мовлення і типологічну структуру тексту / Т.Донченко // Дивослово. – 2006. - №4. – С.23-26.
  32. Дятчук В. В. Як передається в мові відчуття запаху // Культура слова. – 1978. – Вип. 15. – С. 35-42.
  33. Загнітко А. П. Особливості конструювання тексту / А.П.Загнітко // Український синтаксис. — К., 1996. — Ч.2.
  34. Загнітко А. П. Структурні компоненти тексту. Членування текстових величин / А.П.Загнітко // Український синтаксис. — К., 1986.
  35. Загнітко А. П. Текстотвірний потенціал заголовка / А.П.Загнітко // Українознавство. –2006. – № 1. – С. 164-169. // <http://www/ualogos.kiev.ua>

36. Зернецький П.В. Лінгвістичні параметри тексту / П.В.Зернецький // Мовознавство. – 1984. – №2. – С. 21 – 25.
37. Златів Л. Основні види відтворення змісту навчального тексту / Л.Златів // «Наукові записки» ТДПУ ім. В. Гнатюка. Серія 1. Лігводидактика. — № 2. — 1998. — С. 57- 62.
38. Єгорова Л. Б. Лінгвістичне коментування художнього тексту // Початкова школа. — 1992. — № 2. – С.28-30.
39. Ігнатенко Е. Підготовка вчителя до формування інтелектуально-творчих умінь – складової текстотворчої діяльності молодшого школяра / Е.Ігнатенко // Українська мова і література в школі. – 2009. - №4. –С.52-54.
40. Ігнатенко Н. Етапи діалогічної взаємодії молодших школярів із навчальним текстом / Н.Ігнатенко // Школа першого ступеня. - Переяслав-Хмельницький, 2003. -Вип.7.- С. 50-61.
41. Ігнатенко Н.В. Основні етапи роботи над художнім твором на уроках читання / Н.В.Ігнатенко // Педагогіка і психологія. – 2006. – №3(28). – С.54-63.
42. Каніщенко А.П. Система роботи над розумінням тексту у початковій школі / А.П.Каніщенко. - К.: Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова, 2003.-95с.
43. Коваленко В. М. Формування образного мислення в обдарованих учнів основної та старшої школи засобами художньої літератури : автореф. дис. На здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.02 «Методика навчання (з галузей науки)» / Ін-т педагогіки АПН України / В.М.Коваленко. – К., 2004. – 20 с.
44. Ковалик І. І. Текст як об'єкт лінгвістичного аналізу / І.І.Ковалик // Ковалик І. І. Питання українського і слов'янського мовознавства. - Вибрані праці. - Частина II / Упорядник З. Терлак. - Львів - Івано-Франківськ, 2008. - 496 с.

45. Ковалик І., Мацько Л., Плющ М. Методика лінгвістичного аналізу тексту / І.Ковалик, Л.Мацько, М.Плющ. — К: Вища школа, 1984. — 120 с.
46. Ковальов В.П. Вимовна експресія художньої прози / В.П.Ковальов // Мовознавство. — 1973. - №1. — С. 31-40.
47. Ковальов В. П., Бойко О. М. Фразеологізми в художньому мовленні / В.П.Ковальов, О.М.Бойко // Українська мова і література в шк. — 1985. — № 10.- С.32-36.
48. Ковальчук О. Виховання в учнів відчуття тексту / О.Ковальчук // Дивослово. — 1996. — №5-6. — С. 18 — 20.
49. Ковбасенко Ю. І. Мистецтво аналізу та інтерпретації художнього тексту / Ю.І.Ковбасенко // На допомогу вчителю зарубіжної літератури. — № 4. — 2002. — С. 2–25.
50. Корніяка О. Лабіринти розуміння: Текст як об'єкт розуміння / О.Корніяка. — К: Т-во «Знання», 1990. — 48 с.
51. Корніяка О.М. Аналіз тексту твору на основі його багаторазового перечитування / О.М.Корніяка // Рідна школа. — 2005. — №12. — С.39-42.
52. Краснова Л. Текст як художня цілісність / Л.Краснова // Українська мова та література. — 2006. — Число 11(171). — С.5-6.
53. Кремльова О.І. До питання про особливості функціонування мовних одиниць з національно-культурним компонентом у художньому тексті / О.І.Кремльова // Лінгвістичні дослідження: зб. наук. пр.— Х.: ХДПУ, 1992. —Вип. 2. - С. 83 — 86.
54. Крупа М. Критерії відбору художньої словесності для лінгвоаналізу / М.Крупа // Теорія і практика літературного аналізу художнього тексту. — Тернопіль: Лілея, 1997. — С. 6 — 25.
55. Крупа М.П. Мовленнєва структура образу автора в творчості О.Кобилянської / М.П.Крупа. — К.: Рідна мова, 1998. — 139с.
56. Крупа М.П. Поліфонічне сприймання художнього тексту як

- передумова правильної інтерпретації / М.П.Крупа // Наукові записки ТДПУ. Серія: Лігводидактика. – 1998. – №2(1). – С.93-96.
57. Кубрякова Е.С. О тексте и критериях его определения / Е.С.Кубрякова // Текст. Структура и семантика. – М.: МГУ, 2001. – Т.1. – С. 72-81.
58. Купина Н.А. Лингвистический анализ художественного текста / Н.А.Купина. – М.: Просвещение, 1980. – 77с.
59. Кухаренко В.А. Интерпретация текста / В.А.Кухаренко. – М.: Просвещение, 1988. – 192с.
60. Кучерук Оксана. Засоби естетичної виразності мови та їх вплив на учнів / О.Кучерук // Дивослово. – К.: Вид-во «ДЕМІУР», 1998. - №3. – с.13-15.
61. Лазебник Ю. Спілкування текстом / Ю.Лазебник // Мовознавство. – 1995. – №1. – С. 78 – 85.
62. Лещенко Г. Функціонально-комплексний підхід до роботи з текстом як засіб формування комунікативної україномовної компетенції школярів / Г.Лещенко // Українська література в загальноосвітній школі. - 2005. - № 7. – С. 26-30.
63. Лингвистика текста и дискурсивный анализ: традиции и перспективы: сб. науч. ст. / отв. ред.: Чернявская В.Е.; С.-Петербург. гос. ун-т экономики и финансов. – СПб., 2007. – 221 с.
64. Литвин І., Литвин Л. Від слова до тексту / І.Литвин, Л.Литвин // Сільська школа України. – 2006. – №18(54). – С. 5-7.
65. Лісовський А. М. Вивчення художнього твору в його літературно-естетичній цілісності / А.М.Лісовський // Українська мова і література в школі. – 2001. – № 5. – С. 20–23.
66. Лісовський А. Художня розповідь тексту / А.Лісовський // Дивослово. – 1994. – №1. – С. 40-42.
67. Лосева Л.М. Как строится текст: пособ. для учителей / [под ред. Г.Я. Солганика] / Л.М.Лосева.- М.: Просвещение, 1980. – 96 с.

68. Лук'янова Т. В. Про розмежування підходів до вивчення тексту з позицій лінгвістики тексту та інтерпретації тексту / Т.В.Лук'янова // Мовознавство, 1990. — № 3.- С. 12-16.
69. Марко В. П. Основи аналізу літературного твору: навч.-метод. посіб. [для студ. і вчителів] / В.П.Марко. – Кіровоград. : РВЦ КДП ім. В. Винниченка, 2003. – 32 с.
70. Мацько Л. І. Інформативність і образність як основні ознаки тексту / Л.І.Мацько // Проблеми й методика лінгвістичного аналізу тексту : зб. наук. праць. – Х., 1994. – С. 26–54.
71. Мацько Л. І. Текст як об'єкт лінгводидактики в аспекті проблеми мовної освіти / Л. І. Мацько // Вісник ЧНУ ім. Б. Хмельницького. – 2004. – Вип. 54. – С. 12–18.
72. Мірошніченко Л. Ф., Мірошникова Н. О. Шляхи аналізу художнього тексту : класифікація, стисла характеристика (У шкільній практиці. У сучасному літературознавстві)/ Л.Ф.Мірошніченко, Н.О.Мірошникова // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2001. – № 5. – С. 15–17.
73. Мацько Л. І. Українська мова в освітньому просторі : навч. посіб. [для студ.-філол. освітньо-кваліфікаційного рівня „магістр”] / Л.І.Мацько. – К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2009. – 607 с.
74. Мельничайко В.Я. Лінгвістика тексту в шкільному курсі української мови / В.Я.Мельничайко. – К.: Рад. школа, 1986. – 168с.
75. Мельничайко В.Я. Лінгвістичний аналіз художнього тексту: завдання і методи / В.Я.Мельничайко // Теорія і практика літературного аналізу художнього тексту. – Тернопіль: Лілея, 1997. – С. 26 – 60.
76. Методы анализа текста и дискурса / С. Тичер, М. Майер, Р. Водак, Е. Веттер. – Харьков: Гуманитарн. центр, 2009. – 354 с.
77. Мойсієнко А. К. Символ як явище аперцепції / А.К.Мойсієнко // Мовознавство. — 1993. — № 3. – С. 40-45.

78. Молчанова Г. Г. Семантика художественного текста (импликативные аспекты коммуникации) / Г. Г. Молчанова – Ташкент : Фан, 1988. – 163 с.
79. Москальская О.И. Текст как лингвистическое понятие / О.И.Москальская // Иностранные языки в школе. - 1978. - №3. - С. 9-17.
80. Наумчук М.М., Наумчук І.І. Творчий підхід до роботи над текстом / М.М.Наумчук, І.І.Наумчук // Початкова школа. - 1996. - №4.- С.4-6.
81. Організація тексту. Граматика і стилістика. – К.: Наук. думка, 1979.– 102 с.
82. Пентилюк М.І. Аналіз тексту на уроках мови / М.І.Пентилюк // Дивослово. – 1999. – №3. – С. 21 – 23.
83. Пентилюк М.І. Культура мови і стилістика / М.І.Пентилюк. – К.: Вежа, 1994. – 238с.
84. Первак О. П. Комплексний аналіз художнього твору / О.П. Первак // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 1998. – № 3. – С. 33–39.
85. Перцов Н.В., Пильщиков И.А. О лингвистических аспектах текстологии / Н.В.Перцов, И.А.Пильщиков // Вопросы языкознания. – 2011. - № 5. – С.3-30.
86. Плеханова Т. Ф. Текст как диалог: монография / Т. Ф. Плеханова. Мн.: МГЛУ, 2002. - 253 с. // www.newsletter.iatp.bv/index.htm
87. Плітко В. Вивчення мови через текст / В.Плітко // Дивослово. – 2004. -№4.-С.26-27.
88. Пономарів О.Д. Стилiстика сучасної української мови / О.Д.Пономарів. – К.: Либiдь, 1992. – С.235-243.
89. Поповская Л. В. Лингвистический анализ художественного текста в вузе : учеб. пособ. / Л. В. Поповская. – Ростов-на-Дону : Феникс, 2006. – 512 с.

90. Приліпко Н. Формуємо уміння і навички побудови зв'язних висловлювань / Н.Приліпко // Українська мова й література в сучасній школі . – 2012. - №1. – С.15-19.
91. Проблемы лингвистики текста и дискурса // Актуальные проблемы филологии и педагогической лингвистики. – Владикавказ, 2008. – Вып. 10. – С. 64-144.
92. Прохоров Ю.Е. Действительность. Текст. Дискурс: учеб. пособие / Ю.Е. Прохоров. – М.: Флинта: Наука, 2004. – 221 с.
93. Пьеге-Гро Н. Введение в теорию интертекстуальности / Н. Пьеге-Гро. — М.: ЛКИ, 2008. – 240 с.
94. Редін П.О. Сміслова інтерпретація тексту у вимірі лінгвокомунікативної компетенції / П.О.Редін // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2012. - № 6. – С.12-16.
95. Сагач Г. М. Слова з емоційними відтінками значення / Г.М.Сагач // Рідне слово. – К. : Вища шк., 1974. – Вип. 9. – С. 67–70.
96. Селиванова Е. А. Основы лингвистической теории текста и коммуникации : моногр. учеб. пособие / Е. А. Селиванова. – К. : ЦУЛ, Фито-центр, 2002. – 336 с.
97. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика : напрями та проблеми : підручник / О. О. Селіванова. – Полтава : Довкілля. – К., 2008. – 712 с.
98. Селігей П. О. Науковий стиль української мови: ресурси оновлення // Мовознавство. – 2006. – № 2—3. – С. 174-186.
99. Симоненко Т. Авторська програма спецкурсу „Дидактична текстологія” (програма для студентів філологічних факультетів) / Тетяна Симоненко // Українська мова і література в школі. – 2007. – № 2. – С. 43–48.
100. Симоненко Т. В. Теорія і практика формування професійної мовнокомунікативної компетенції студентів філологічних факультетів : [монографія] / Т. В. Симоненко. – Черкаси : БРАМА, 2006. – 328 с.

101. Сова М. О. Інтеграція художньо-культурологічних знань у системі професійної підготовки вчителя гуманітарних дисциплін : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. пед. наук : спец. 13.00.04 „Теорія і методика професійної освіти” / М. О. Сова. – К., 2005. – 43 с.
102. Солодилова И. А. Смысл художественного текста. Словесный образ как актуализатор смысла: учебное пособие для студентов III курса / И. А. Солодилова. – Оренбург: ГОУ ОГУ, 2004. – 153с.
103. Старахіна І. Як учити молодших школярів розуміти текст / І.Старахіна // Початкова освіта. – 2004. – №42. – С.7.
104. Таран В.С. Формування в учнів умінь сприймати образне слово / В.С.Таран // Художня література у духовному розвитку особистості: Збірник матеріалів науково-практичних читань „Духовний розвиток особистості засобами мистецтва”. Част. 2. – Чернігів, 1993. – с.81-86.
105. Текст. Дискурс. Концепт. Перевод / Г.П. Немец, З.У. Благоз, Н.А. Луценко и др. – Краснодар: Кубан. гос. ун-т., 2006. – 319 с.
106. Текст. Дискурс. Культура: сб. науч. ст. / С.-Петербур. гос. ун-т экономики и финансов. – СПб., 2008. – 140 с.
107. Ткаченко О.В. Політична програмна заява як тип тексту: крос-культурний аспект: автореф. Дис. На здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец.10.02.04 «Германські мови» / О.В.Ткаченко / Херсон. держ. ун-т. – Херсон, 2010. – 20 с.
108. Тодор О.Г., Ковальов В.П. Виразальні засоби українського художнього мовлення / О.Г.Тодор, В.П.Ковальов // Дивослово. – 1998. – № 3. – С. 58-60.
109. Українська система найменувань адресата мовлення: колективна монографія. - Чернівці: Рута, 2008. - 304 с.
110. Фоміних Н.Ю. Особливості застосування інформаційно-комунікаційних технологій у процесі викладання філологічних дисциплін / Н.Фоміних // Гуманітарні науки. – 2012. - №2. – С.22-27.
111. Хорошковська О., Петрук О. Текст як основа розвитку усіх видів

- мовленнєвої діяльності на уроках української мови / О.Хорошковська, О.Петрук // Початкова школа. – 2010 . - №12. – С.11-14.
112. Хорошковська О.Н. Текст як основа інтеграції мовно-літературного матеріалу в початкових класах / О.Н.Хорошковська // Українська мова і література в школі.-2010. - №8. – С.49-52.
113. Чабаненко В. А. Стилїстика експресивних засобів української мови / В.А.Чабаненко.– Запоріжжя : Вид-во ЗДУ, 1993. – Ч. I. – 216 с.
114. Черуха І. Який настрій у художнього тексту? / І.Чернуха // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 2009.- №1.- С.13-15.
115. Чувакин А.А. Теория текста: объект и предмет исследования / А.А.Чувакин // Критика и семиотика. – Барнаул: Алтайский государственный университет. – 2004. – Вып. 7. – С. 88-97.
116. Шанский Н.М. Лингвистический анализ художественного текста / Н.М.Шанский. – Л.: Просвещение, 1990. – 414с.
117. Швачко С.О. Текстодцентричне вивчення мови на сучасному етапі / С.О.Швачко // Матеріали міжнар. конф. "Гуманістичні засади у педагогічній концепції Н.Крупської та сучасності". - Горловка: ГШГМ. - 1997. - С. 37.
118. Шляхова Н. Емоції і художня творчість / Н. Шляхова. - К.: Мистецтво, 1983. - 103 с.
119. Языковые единицы и категории в пространстве текста и дискурса // Ефремовские чтения: концепция современного мировоззрения. – СПб., 2008. – С. 118-212.
120. Янузакова Г.Н. К вопросу о разграничении понятий «текст» и «дискурс» / Г.Н. Янузакова // Коммуникативно-функциональное описание языка. – Уфа, 2006. – Ч.3. – С. 214-218.

ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ

<http://www.slovnyk.net>

<http://www.newsletter.iatp.bv/index.htm>

[http:// www.mova.info](http://www.mova.info)
[http:// lingvoforum.net](http://lingvoforum.net)
[http:// www.nowacropolis.org.ua](http://www.nowacropolis.org.ua)
[http:// www.ukrlife.org](http://www.ukrlife.org)
[http:// www.ukr-in-school-edu-ua](http://www.ukr-in-school-edu-ua)
[http:// www/visnyk.sumdu.edu.ua](http://www.visnyk.sumdu.edu.ua)
<http://www/ualogos.kiev.u>

Зміст

- 1.Опис навчального курсу.....
2. Пояснювальна записка .....
- 3.Структура залікового кредиту курсу.....
4. Тематичний план змістових модулів□□□□□□□.....
5. Лекційний курс.....
- 6.Практичний курс.....
7. Завдання для самостійної роботи.....
8. Індивідуальні завдання (ІНДЗ).....
9. Питання для самоконтролю.....
10. Оцінювання.....
11. Модульні контрольні роботи.....
12. Орієнтовні питання та завдання до заліку.....
13. Рекомендована література та інтернет ресурси.....

Навчально-методичне видання

Каптур Галина Антонівна

Лінгводидактичний аналіз тексту у курсі рідної мови

Робоча навчальна програма та методичні рекомендації до
спецкурсу для студентів спеціальності – початкова освіта